

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Tomaž Rous

Družbeno-politične dimenzije mladinskega aktivizma v Beltincih

Magistrsko delo

Ljubljana, 2013

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Tomaž Rous

Mentor:izr. prof. dr. Žiga Vodovnik

Družbeno-politične dimenzije mladinskega aktivizma v Beltincih

Magistrsko delo

Ljubljana, 2013

ZAHVALA

Zahvaljujem se vsem, ki ste kakor koli pripomogli k nastanku pričujočega dela.

Še posebej pa:

Družini ... za brezmejno podporo na vseh poteh življenja.

Sabini ... za ljubezen in potrpežljivost.

Mentorju ... za koristne nasvete in napotke.

Aktivistom Ambasade ŠKM ... za dolga leta skupne borbe in solidarnosti.

Daniju ... za posredovana razmišljanja ter gverilsko »šolo«.

Boru ... za vsestransko pomoč.

Mojci ... za tehnični pregled.

Tovarišem ... ker ste tovariši.

Obenem se zahvaljujem ter izražam spoštovanje vsem znanim in neznanim delavcem, aktivistom ter revolucionarjem širom države in sveta, ki za ideale socialne pravičnosti iz dneva v dan žrtvujete sami sebe ter skušate spremeniti svet na bolje.

Ni močnejše sile na svetu, kot je ideja, katere čas je dozorel.
(Victor Hugo, parafraza)

Družbeno-politične dimenzije mladinskega aktivizma v Beltincih

V magistrskem delu s pomočjo ustrezne metodologije raziskujem pomen mladinskega aktivizma na lokalni ravni, konkretno v Beltincih. Izhajam iz historične prakse delovanja samoniklega prizorišča Ambasade Štefana Kovača - Marka ter znanega alternativnega umetnika Danija Kavaša. Orisujem družbene, politične in kulturne razmere okolja, znotraj katerih aktivisti delujejo in ki jih recipročno determinirajo. Izpostavljam problematični manko desekularizacije v pokrajini, saj sta politična in cerkvena oblast mestoma povsem prepleteni in je med njima izredno težko potegniti ustrezno ločnico. Pomena »osvobojenih prostorov« ne zapopadem zgolj znotraj ene same, kulturne dimenzije (kot prizorišča za vaje bendov, prirejanje alternativnih koncertov in prireditvev, območja ustvarjalnosti, ipd.), ampak v njih prepoznavam dragocene potencialne nastavke za delovanje socialno pravičnejše družbe prihodnosti. Izkušnje avtonomnih, antisistemskih prostorov z izoblikovanimi lastnimi hierarhijami vrednot in načel nam služijo kot primeri dobrih praks, kako bi lahko zadeve v bodočnosti funkcionirale na vsakodnevni ravni; od najosnovnejše razdelitve delovnih nalog in urejanja odnosov med uporabniki vse do oblikovanja skupnih, artikuliranih političnih stališč, strategij in ideoloških platform z namenom revitalizacije vloge moderne levice.

Ključne besede: aktivizem, mladi, Beltinci, Dani Kavaš, Ambasada Štefana Kovača – Marka

Socially-political dimensions of youth activism in Beltinci

In this master's thesis I am focusing on the importance of youth activism at the local level, concretely in Beltinci, with the use of suitable methodology. The thesis is based on the historical practice of the activities of the self-supporting scene of the Ambasada Štefana Kovača - Marka club and a well-known alternative artist Dani Kavaš. Presented are the social, political and cultural circumstances of the local environment within which the activists work and by which they are reciprocally determined. Emphasised is the problematic deficit of desecularization within the region because political and church authorities are often completely interwoven, and it is thus remarkably hard to separate one from the other. The term "liberated spaces" is not limited to one cultural dimension (such as being a place for band rehearsals, organization of alternative concerts and events, areas of creativity, etc.) but is recognised as a valuable potential base for activities that will provide more social justice in the future. Experiences of autonomous, anti-system spaces with self-formed hierarchies of values and principles serve as examples of valid practices of how matters could work on daily levels in the future; from the most basic distribution of tasks and regulating relations between users to forming collaborative, articulated political views, strategies and ideological platforms with the intention of revitalizing the role of the modern left-wing politics.

Keywords: activism, youth, Beltinci, Dani Kavaš, Ambasada Štefana Kovača - Marka

KAZALO VSEBINE

1 UVOD	7
1.1 Hipoteze	10
1.2 Metodologija oz. metode proučevanja	13
1.3 Struktura magistrskega dela	16
2 BELTINCI	17
2.1 Zaskrbljivoče izginjanje ločnice med posvetno in cerkveno oblastjo – desekularizacija na lokalni ravni	19
3 PROSTORI DRUGAČNOSTI	24
3.1 Skupnosti v uporabi.....	30
3.2 Kultura DIY.....	35
4 MLADINSKI AKTIVIZEM V BELTINCIIH	38
4.1 Aktivizem.....	38
4.2 Daniel Kavaš	39
4.2.1 Začetki.....	40
4.2.2 Kulturno-politična gverila kot način življenja	43
4.2.3 Usodna nesreča in odkrivanje novih spektrov umetniškega ustvarjanja.....	48
4.2.4 Vstop v uradno politiko in »cerkveno« (anti)hierarhijo.....	52
4.2.5 Ustanovitev HUD – Črno polje in Beli kvadrat ter novejši projekti.....	55
4.3 Ambasada Štefana Kovača - Marka	59
4.3.1 Način delovanja.....	60
4.3.1.1 Skvot.....	60
4.3.1.2 Financiranje	63
4.3.1.3 Načelo DIY »in praxis«.....	64
4.3.2 Ambasada skozi historično prizmo	67
4.3.2.1 Vzpostavitev samoniklega kulturnega prizorišča.....	67
4.3.2.2 Prva petletka z dopolnilnim poukom (obdobje 2002–2008)	71
4.3.2.3 Obdobje 2009–2013	83
4.3.2.4 Prihodnost.....	96

5 SKLEP	98
6 LITERATURA	102
7 PRILOGE	111
Priloga A: Intervju Dani Kavaš	111
Priloga B : Intervju Ivor Knafelj	117
Priloga C: Intervju Uroš Buzeti - B.....	134

1 UVOD

V pričujoči magistrski nalogi raziskujem področje družbeno-političnega mladinskega aktivizma na lokalni ravni. V prvi vrsti zato, ker ugotavljam, da je v Sloveniji tovrstnega poglobljenega akademskega terenskega raziskovanja odločno premalo. Če pa že obstaja, je praviloma izrazito centralistično usmerjeno: v mislih imam seveda Ljubljano z Rogom in Metelkovo ter tamkaj delujočimi skupinami in organizacijami. Tako je eden izmed mojih prioritetenih ciljev ugotoviti, koliko potenciala na tem področju premore panonska periferija. Vsled temu se vseskozi opiram tudi na širše ekonomske, kulturne, politične in družbene okoliščine, ki so zaznamovale in oblikovale življenja tam živečih prebivalcev. Le na ta način bomo lahko naše akterje in njihovo zgodbo doumeli v celoti.

»Vsa politika je lokalna«, ugotavlja Thomas P. O'Neill Jr. (v Kubik 2009, 26), in v kolikor dejansko dojemamo politiko oziroma predmet preučevanja kot lokalno produciran(o), se je, kar se metodološkega vidika tiče, najustrezneje zateči k *politični etnografiji*, ki jo zaradi specifične narave naše analize povežem z *militantnim raziskovanjem*.

Osredotočenje raziskovanja na mikrolokalne ravni predstavlja pomemben trend v sodobnem politološkem raziskovanju, ki ga prioritetno narekuje ambicija po razvoju učinkovite(jše) družboslovne teorije. Napredek na področju družboslovja je mnogo verjetnejši, kadar je naš analitičen pogled osredotočen na posamezne detajle konkretnih interakcij med subjekti, namesto da bi se – kot se sicer prerado dogaja prevladujočem družboslovju – prioritetno osredotočali na delovanje mehanizmov upravljanja in vladanja, na proučevanje velikih struktur in zapletenih sistemov oziroma rabo empiričnih metodologij, ki skušajo z naravoslovnimi tehnikami (t. i. »objektivnimi metodologijami«) ter brez ustrezne kritične (samo)refleksije zapopasti kompleksne družbene fenomene (Kubik 2009, 26). Dolgoročni, nestatistični pristopi so bili vse premnogokrat zmotno okarakterizirani kot »predznanstveni« ali inherentno inferiorni. Ugledni znanstveni krogi namreč večidel zagovarjajo tovrstne metodologije le dotlej, dokler služijo namenom

»kvantitativnega pogleda na svet« – kot neobdelani podatki, (sčasoma) povsem zreducirani zgolj na golo kvantiteto (količino) ter izpostavljeni dosledni preveritvi statističnih testiranj. Politološke študije pa bi ob tovrstni nadaljni usmeritvi znale ogroziti učinkovito naslombo na svoje dejansko historično moč – eklekticizem (Schatz 2009, 1–2).

Ta obrat k lokalnemu sovpada z obnovljenim interesom do preučevanja »dejanskega« človeškega vedenja; študenti se, tako Kubik (2009, 26–27), bolj kot na odnose različnih spremenljivk v abstraktnih akademskih teoretičnih svetovih mnogo raje osredotočajo na »realne življenjske« interakcije med ljudmi v »realnem času«.

Vse omenjeno najdemo tudi pri drugi metodi, ki se je tekom našega proučevanja radi poslužujemo. Osrčje *militantnega raziskovanja* namreč tvorita ravno refleksija in preizpraševanje lastnega oziroma kolektivnega delovanja. Ves silni emancipatorni naboj metode temelji na neposredni akciji, na delovanju,

... in ne ustvarjanju konceptov (centralizacij, objektivizacij, instrumentalizacij, artikulacij, taktik, idealizacij, soglasij...). Pojmovnik militantnega raziskovanja nastaja kot ohlapen, večpomenski, narativen. Pri svojem konstituiranju novega načina raziskovanja jemljemo avtentično izkustvo antiutilitarizma, ki lastno spreminja v skupno. Tako militantni raziskovalec uporablja srečevanje, afinitete, kompozicije, gramatiko vprašanj, imanenco, situacije, resonance, prakse, horizontalnosti, percepcije, preizkušanje in preizpraševanje. Zelo posplošeno lahko militantno raziskovanje strnemo kot nalogo, da raziskovalec ostaja dosleden do svojega »ne vedenja« (Gregorčič 2007).

Osrednji predmet našega raziskovanja je svetovnonazorsko izrazito levo (»radikalno«) profilirana skupina mladih Beltinčanov, ki je na prelomu tisočletja zaznala, da je kulturna ponudba v domačem kraju dokaj enolična. Osredotočena je bila predvsem na kulturne dogodke, ki črpajo iz bogate tradicije kraja, manjkalo pa je alternativne, nekonvencionalne, moderne in mladinske (sub)kulture. Med mladino je bilo zaznati

interes tudi po tej vrsti pristočnega dogajanja, in tako so se kaj hitro samoorganizirali. Pri organizaciji dogodkov se osredotočajo predvsem na nekomercialne, alternativne in neveljavljene izvajalce, ki se jih navadno ne da slišati ali videti v mainstream medijih. Vsebine predavanj, razstav, filmov in delavnic temeljijo na alternativnem in kritičnem obravnavanju socialno družbenih tematik ter tako ponujajo drugačna, poglobljena razmišljanja in poglede na stvarnost. Na aktualno družbeno problematiko ter iz nje izhajajoča specifična vprašanja prav tako opozarjajo preko raznovrstnih direktnih akcij in aktivističnih performansov (Koren 2007).

Klubski prostori se priložnostno uporabljajo za produkcijo nekomercialnih filmov in videospotov, v njih je občasno postavljen tudi digitalni studio za snemanje samozaložbenih in demo posnetkov glasbenih skupin. Omeniti velja še izhajanje širše prepoznavne kulturne aktivistične revije Ringa v Raji, katere uredniški sedež se je nahajal prav znotraj klubskih prostorov ustvarjalnosti, poimenovanih po lokalnem partizanskem narodnem heroju – Ambasada Štefana Kovača - Marka. Sprva je bil to sicer le prostor za vaje bendov, nato pa se je z nekaj obnovitvenimi deli usposobil tudi za prirejanje koncertov. Ambasada je vseskozi delovala v napol (i)legalnem stanju, v stalnem konfliktu z lokalnimi oblastmi, in s tem seveda neodvisno od njih in njihove finančne pomoči. Zato je kulturna ponudba in organizacija neinstitucionalizirana, aktivistična in lokalno kritična, prirejena za nizkoprorračunske zadeve. Je pa posledično tudi atmosfera, kot še ugotavlja Koren (ibid.), v Ambasadi izjemno liberalna, prijateljska in »domača«. Ambasadorji delujejo po načelu, da je medij umetniškega izražanja univerzalen in ga lahko uporablja slehernik. Umetnik je delavec in delavec je umetnik. Z lastno kreativnostjo, delavnostjo in požrtvovalnostjo dajejo temu zgled (Köleš 2010, 10; Marinkovič 2007, 12).

Hkrati gre, kot znotraj tega konteksta navaja Manuel Kuran, pri tovrstnih aktivnostih za »destigmatizacijo Prekmurja kot mirne, depresivne in spokojne pokrajine na severovzhodu Slovenije. Kreslin in Lainšček sta veliko naredila za prepoznavnost Prekmurja, vendar pa sta ga nenamerno zaprla v neki estetski okvir, v katerem se mladi val ustvarjalcev ne počuti udobno. Prekmurje je navsezadnje moderno, celo

ultramoderno, in lahko ponudi veliko več kot le meglice nad vodo« (Kuran v Bašin 2007, 17).

S tem bi se vsekakor strinjal tudi družbeno angažiran prekmurski kantavtor, stripar, slikar, utemeljitelj prozorno-prodorne umetnosti in rentgentskega stripa, vsestranski umetnik, anarhistični trubadur, predsednik društva za Slovansko malomeščansko umetnost in Humanističnega umetniškega društva (HUD) – Črno polje in Beli kvadrat, znan tudi kot pobudnik Festivala razkristjanjevanja Slovenije in »škaf« Verske skupnosti Upanje brez razloga. V preostalem prostem času obenem predseduje tudi izvenparlamentarni politični stranki Akacije. Gre seveda za znanega beltinskega aktivista Danija Kavaša. Ko proučujemo družbeno politične koordinate lokalnega aktivizma, njegovega pionirskega »gverilskega« prispevka na tem področju seveda nikakor ne bomo mogli zaobiti. Kavaš je bil namreč ob lastnih projektih obenem tudi sotvorec vzpostavitve ter nadalnje programske usmeritve in klubske politike delovanja Ambasade Štefana Kovača - Marka. Ta skupni preplet poti bomo tekom našega raziskovanja nazorno demonstrirali skozi prakso.

1.1 Hipoteze

1.) Daniel Kavaš in aktivisti Ambasade Štefana Kovača - Marka so odraz in hkrati odgovor na družbene, politične in kulturne razmere okolja, iz katerega izhajajo.

Na popisu prebivalstva leta 2002 se je tako kar 89,4 % občanov deklariralo za pripadnike katoliške veroizpovedi, medtem ko slovensko povprečje znaša 57,8% (Statistični urad Republike Slovenije 2002). Meja med diskurzom cerkvenih in uradnih lokalnih oblasti je mestoma celo popolnoma zabrisana: župan npr. v »Velikonočni poslanici«, kot uvodniku občinskega glasila Mali Rijtar, krajane v radikalno nesekularizirani oz. versko dogmatični obliki nagovarja z naslednjimi besedami: »Spoštovane občanke in občani Občine Beltinci! Praznik Kristusovega vstajenja – vesela Aleluja oznanja čaščenje premoči življenja nad smrtjo. Naj bodo velikonočni prazniki prežeti z mirom, upanjem, vero v

dobro in pravičnost. Vam in vašim družinam naj namenijo obilo blagoslova, veselja ter neminljivih radosti« (Kerman 2010, 3).

Medtem mladinci s svojimi odprtimi, progresivnimi pogledi in idejami vseskozi predstavljajo antipod večinsko konzervativnemu okolju, kjer ima beseda župnika *ipse dixit* marsikdaj celo večjo težo in moč od županove. Krajevni duhovni, mnenjski in politični voditelji so se posledično nenehno preizpraševali o vzrokih pojava Ambasade ŠKM ter jo samozaščitniško demonizirali. Ivor Knafelj, dolgoletni aktivni soudeleženec »osvobodilnega boja«, ocenjuje, da je – zaradi obstoječih družbenih razmer okolja, prevladujočih svetovnonazorskih vrednot in dokaj enoznačne konstelacije politične moči – ta pojav nekaj povsem normalnega in pričakovanega: »Pa seveda se to lahko zgodi ravno v takem okolju! Ne bo se zgodilo v nekem fu*** Amsterdamu ali pa nekem San Franciscu, kjer so stvari totalno prekleto jasne in se ve, da je to to. Tu se dogajajo take stvari, na periferiji se dogajajo nove stvari. Ne v centru. Center je sam sebi zadosten in sam sebi namen. Periferija je tista gonilna sila nekega napredka. Zmeraj je bilo tako« (Knafelj, intervju).

Vsekakor drži navedba, da se marsikaj, kar se »na obrobju« dojemata kot radikalno drugačno in nerazumljivo, celo »nenormalno«, v »centru« praviloma smatra za povsem normalno, vsakdanje, konformno, neizstopajoče. Znotraj raziskovanja zastavljene teze se bom posledično slejkoprej dokopal do podteze oz. dodatnega premisleka o tem, da je dosti težje vzpostaviti in funkcionirati kot družbenokritično »alter« društvo oz. skupina v ruralnem kot pa v urbanem, mestnem okolju, ki je zaradi svojega inkluzivnega duha, kot tudi boljše splošne izobraženosti prebivalstva, tovrstnim progresivnim idejam že v osnovi mnogo bolj naklonjeno.

2.) Način delovanja alternativnega kluba Ambasada Štefana Kovača - Marka je avtonomen in neinstitucionaliziran. S strani uporabnikov je vzpostavljena lastna hierarhija vrednot, horizontalno pojmovanje demokracije ter aktivna borba proti vsem oblikam izkoriščanja.

Ambasada je »zamišljena kot aktivna kulturno-politična tvorba, ki deluje samoorganizirano, iniciativno ter prostovoljno v dobrobit kulturnega, socialnega in političnega življenja v lokalni skupnosti in širše. Iz teh iztočnic kot načelne podlage se je razvilo samoniklo kulturno prizorišče, ki je v devetih letih delovanja postalo nekakšen center tako imenovane alternativne¹ mladinske kulture« (Buzeti, intervju).

Vrednosti tovrstnih kolektivov pa ne moremo prepoznati le v primarnih dejavnostih, s katerimi se ukvarjajo (npr. kulturne prireditve, družbeno-politične akcije, založništvo) in s katerimi neizpodbitno prispevajo k spreminjanju družbe in sveta, ampak nosijo izjemno velik pomen tudi kot »osvobojeni prostori²«; kot primerjalni zgledi, ki nakazujejo, kakšna bi lahko bila anarhistična družba, njeno dovršeno organiziranost, način, kako bi bili razdelani odnosi med posamezniki, itn. Skratka, funkcioniranje na videz zapletene abstraktne teorije v realnosti vsakdana. Če se naslonimo na terminološko izrazoslovje Hakima Baya, lahko navedemo, da so tovrstna združenja pomembna že kot izhodiščne »avtonomne cone«, ki soprispevajo k nadaljnjemu razširjanju ideologije TAZ.³ Predstavljajo najučinkovitejšo metodo za transcendiranje umetne ločnice med »osebnim« in »političnim«, »s čimer posamezniki udejanijo svet izven meja komodifikacije oziroma spektakla«. Potemtakem »so torej 'politični laboratorij', 'prostor transformacije sedanjosti v prihodnost', 'praktična šola socializma', 'najboljše seme prihodnje družbe'« (Vodovnik 2010, 153).

Kot navaja Kurnik (2005, 41) tovrstna zbirališča, oziroma iz njih porajajoča se gibanja, temeljijo na konceptu radikalne nepokorščine, kjer preko sprožanja procesa konflikta-

¹ Prekmurska underground scena je sicer po besedah poznavalca, glasbenika in kulturologa Jerneja Korena, »podzemna« samo toliko, kolikor se izogibaš pogledu nanjo. »Drugače je vseprisotna, dejavna in živa. Samo opaziti jo je treba. Obstaja poleg folklorne in se ne ukvarja preveč z njo, noče je niti ukiniti, ampak si samo prizadeva priti med ljudi. Morda pa bo ravno ta podzemna scena čez nekaj časa »nova folklor« (Koren 2007).

² *Osvobojena ozemlja v najbolj običajnem smislu so prostori z možnostmi koncertov, videa, dotika s knjigami; so prostori, v katerih se srečujejo mladi ljudje, se seznanjajo drug z drugim in se najgloblje lahko dotaknejo in najdejo kot erotična, kot družbena bitja. To so prostori, v katerih se kristalizirajo ljudje, v katerih se okrušijo in zbrusijo. Osvobojeno ozemlje v ožjem pogledu je prostor, v katerem se ti ljudje, ki se osvobajajo, in stvari, ki osvoboditev omogočajo. Osvobojenih prostorov pa ni brez osvobojenih ljudi. To so tisti posamezniki, ki imajo možnost, priložnost zoreti v stiku z umetniškim izrazom, naj sodobnejšim in najbolj uporniškim umetniškim izrazom svojega časa (Brecelj 1998, 50–52).*

³ Teorije in prakse začasnih avtonomnih con.

konsenza gradijo skupnost. Nastali politični prostor je »navzven odprt in navznoter heterogen«. S skupnimi močmi se ga oblikuje kot kolektiv v vstaji, kot nomadsko mašino, kot kontraoblast. Delovanje na področju političnega dandanes zahteva organizacijsko obliko/formo, ki ni niti politična stranka, niti kakršnakoli civilnodružbena organizacija. Ne želi si voditi, biti avantgarda ali predstavniško telo kogarkoli. Oblast je ne zanima. Njena naloga je uresničitev ideje, da je možno mnogoterosti organizirati v družbenopolitične formacije. Potemtakem je zaobljubljena »projektu avtonomije in kontraoblasti«.

1.2 Metodologija oz. metode proučevanja

Moje raziskovanje se bo pričelo z zbiranjem vseh dostopnih informacij, vrednotenjem in primerjavo podatkov, analizo le-teh ter lastno interpretacijo. Osrednja raziskovalna metoda bo kvalitativna analiza primarnih in sekundarnih virov. Posluževal se bom metode opazovanja z udeležbo, študije primerov ter neke vrste primarnih virov, saj sem bil tudi sam vseskozi eden izmed »ambasadorjev«. Z nekaterimi osrednjimi protagonisti metodološkega raziskovanja bom opravil tudi družboslovni intervju, ki bo služil kot dodatna pojasnitev in razlaga morebitnih nastalih odprtih vprašanj oz. dilem, ki se tekom proučevanja utegnejo pojaviti. Poglavitni metodološki koncept, ki ga skozi celotno raziskovanje uporabljam, je simbiotični preplet *politične etnografije* in *militantnega raziskovanja*.

Etnografijo sicer praviloma uporabljamo za študijo kulture (sistemov) oziroma drugih aspektov naše široko zasnovane in razvejane družbe, kot so npr. ekonomija, moč (politika) ali družbene strukture. Njena osnova je opazovanje z udeležbo – disciplinirano proučevanje življenja in odnosov določene skupine ljudi. Mestoma je zmotno enačena s 1.) poglobljenim intervjujem (kot antipodom administrativnih vprašalnikov); 2.) študijo primera (kot nasprotjem obsežnih statističnih študij); 3.) procesnemu sledenju (kot antipodu iskanja povezav); in 4.) interpretaciji pomena (kot nasprotju »naturalističnih« študij »objektivnih«

družbenih dejstev). Raziskovanja, ki temeljijo na navedenih štirih metodah sicer niso nujno etnografska; taka postanejo šele tedaj, ko v svojo agendo vključijo še (dolgo)trajno opazovanje z udeležbo (Kubik 2009, 30).

Čeprav z margin so etnografski pristopi že od nekdaj informirali politološke vede – še posebej posamezne raziskovalce, ki so izvajali terenske raziskave v tujini. Želeli so namreč vedeti več; zanimal jih je poglobljeni, specifičen kontekst dogodkov. To so bili prvi koraki v smeri proti takoimenovanim »lokalnim študijam«. Bližnji, osebni kontakt je uglašen s svetovnim nazorom ljudi, ki jih proučujemo, in kot tak neprecenljive vrednosti za politološko znanost. »Etnografija nam pomaga vzpostavljati empirično usklajeno, teoretsko živahno, epistemološko inovativno in normativno naravnano raziskovanje političnega« (Schatz 2009, 3–4).

Od pojava antropologije (zlasti politične antropologije) je bila etnografija uspešno implementirana za odkrivanje moči v komaj dostopnih oz. atipičnih mestih, izven sveta in dosega formalnih institucij. Tako je največji prispevek tradicionalne pozitivistične antropologije – preko etnografije – študijska analiza moči in politike izven centrov in mainstreama, znotraj kompleksnega prepletanja ekonomskih in kulturnih procesov, prostorov in rež, kjer je obseg moči oziroma avtoritete ostalim metodologijam pogosto neviden. Že mnogo pred Foucaultom, ki je populariziral tovrstna raziskovanja, so etnografi analizirali razmerja moči v špranjah uradnih struktur, za tančico različnih uradništev, navideznih apolitičnih prostorov in domen. Ampak kar je morda še pomembneje; ne obstaja nobena druga metoda, ki bi raziskovalcu omogočila analizo moči v »statu nascendi«, v vseh oblikah, formalnih in neformalnih, in – še posebej – rekonstrukcijo neformalnega delovanja formalnih struktur moči (Kubik 2009, 31–36).

Metodološko se s tovrstnim odkrivanjem »skritega« oziroma namerno prezrtega odlično dopolnjuje in povezuje militantno aktivistično raziskovanje, ki sicer sploh ne predpostavlja klasičnega objekta raziskovanja, zakaj samo po sebi soustvarja proces emancipacije in forme družbenosti, ki si jih ne želi podrežati. Ravno nasprotno pa je, kot

ugotavlja Zadnikar (2011), akademsko družboslovje zgolj »postvarjalec situacij, na katerih deluje, in ne notranji element kreacije možnih izkušenj«.

Primitivne družboslovne objektivistične metode so le preslikava objektiviranja oz. nasilništva sistema (države, kapitala), intelektualci pa administratorji znotraj ograd obstoječe racionalnosti. Njihova temeljna naloga je apologija obstoječega in zapiranje utopičnih horizontov z ideologijo »ni alternative«. Radikalno raziskovanje pa se izogne tudi tradicionalnemu levičarskemu utopizmu, ki prek ideologizacije konfrontacije stremi k realizaciji vnaprej zasnovanih doktrinarnih vseobsegajočih ciljev. Takšna klasična levičarska ideologija »zamenjave enega sistema z drugim« ni združljiva s pluralnim, sprašujočim in razpršenim odporništvom. Radikalno raziskovanje, ki se lahko integrira v mnogotere proti-moči, tega ne počne zato, da bi iskalo modele izkušenj. Ideali nujno amputirajo realnost življenja in njihovih situacij. Konkretno življenje pa je vedno parcialno, nedojemljivo, nekoherentno in protislovno. Kolikor vztraja v svojih potencialnostih, se mu ni treba prilagajati nobeni podobi, ki mu daje pomen ali ga osmišlja. Velja torej obratno: je kreativni vir (ibid.).

Militantno raziskovanje ne bazira na nasičenih ideoloških pomenih in modelih sveta, ampak na vprašanjih. Nastaja v alternativnih pogojih, vzpostavljenih s strani članov kolektiva in preko združevanja proti-moči. »Slediti skuša lastni produkciji vednosti, ki koristi bojem; gibanjem, ki na novo preizprašujejo svet v njegovi celotnosti«. Je nepodredljivo ter na določeni distanci do akademskih pravil in produkcije, ki jih sicer »ne ignorira niti jim ne nasprotuje« (Gregorčič 2007). Preko produkcije praktičnih teles proti-moči (*potencia*) povezuje razdrobljene, skrite vednosti. Militantno raziskovanje je »umetnost snovanja kompozicij, ki vzpodbuja vprašanja in elemente alternativne družbenosti« oziroma iskanje povezav, kjer bi bila možna uglasitev akademskih vednosti s t. i. ljudskimi vednostmi (ibid.).

1.3 Struktura magistrskega dela

V uvodu se bom dotaknil orisa razmer in družbenega okolja, ki je pripomoglo k vzniku radikalnih⁴ hrepenenj med beltinško mladino. Nato se bom posvetil splošni teoretski podlagi samega aktivizma ter skušal čimbolj nazorno demonstrirati ideologijo delovanja »osvobojenih«⁴ prostorov. Drugi del magistrske naloge bo prvenstveno v znamenju prikaza prej analiziranih teoretskih smernic. V tem delu bom podrobneje pretresel lik in delo vsestranskega umetnika in aktivista Danija Kavaša ter analitično poglobljeno zajel široki spekter delovanja alternativnega mladinskega kluba Ambasada Štefana Kovača - Marka Beltinci. V zaključku bom v strnjeni obliki povzel ugotovljena dognanja ter ovrgel ali potrdil izhodiščno zastavljeni raziskovalni hipotezi.

⁴ Pod pojmom »radikalno«⁴ nikakor nimam v mislih najbolj ekstremnega ali najbolj nasilnega pristopa, ampak nekaj, kar seže do samih korenin, srži problema in sistema (Osterweil in Chesters 2007, 257).

2 BELTINCI

Na levem bregu reke Mure, sredi ravninskega dela Prekmurja, se razprostira Občina Beltinci. Šteje 8.256 prebivalcev, njena površina pa zavzema 62 kvadratnih kilometrov.

Sestavlja jo osem naselij (Beltinci, Bratonci, Dokležovje, Gančani, Ižakovci, Lipa, Lipovci, Melinci), ki tvorijo samostojne krajevne skupnosti, vključujoč svojevrstne značilnosti in krajevne posebnosti. Najpomembnejše naravno bogastvo občine je rodovitna prst. Več kot polovico njene površine namreč pokrivajo njive, vrtovi in sadovnjaki. Poseben ekološki in naravovarstveni pomen ima reka Mura. Skupaj s pasom poplavnih logov spada v zaščiteno območje evropskega pomena (Natura 2000). Teritorij predstavlja geografsko zaokroženo celoto z raznoliko kulturno dediščino, naravnimi lepotami, etnološkimi posebnostmi, bogatim ljudskim izročilom in razvito izletniško strukturo. Na voljo so številne možnosti za rekreacijo, kot so kolesarjenje, pohodništvo, spusti po reki Muri (ZTK 2010, 2).

Beltinci predstavljajo upravno središče in z 2.280 prebivalci največje naselje v občini. Stoletja so bili upravno in gospodarsko središče okolice in so kraj s trškimi pravicami vse od leta 1811. Prvič se kraj omenja že leta 1322 kot Beletfalua. V obliki zemljiške posesti so Beltinci že v 13. stoletju pripadali staroslovanski plemiški rodbini Jura. Po letu 1265 (1267) jo je nasledila mogočna dolnjelendavska rodovina Haholdov, ki si je ob koncu 14. stoletja privzela še ime Banffy ali Baniči (banovi sinovi). V urbanem aspektu lahko govorimo o značilnem panonsko izoblikovanem naselju, ki se je razvilo ob glavni cesti in ob bregovih potoka Črnec. Naselje se je najizraziteje razvilo v središču kraja, ki ga na eni strani določata grad in cerkev, na drugi strani pa magistralna cesta. Kraj je mednarodno prepoznaven po glasbeni in plesni tradiciji, folklornem festivalu, v zadnjih letih pa se vse bolj uveljavlja tudi alternativna mladinska kultura (ZTK 2010, 3).

Po številu prebivalcev za Mursko Soboto in Lendavo predstavljajo tretji največji kraj v Prekmurju. Dolgoletna tradicija enega najpomembnejših upravnih, gospodarskih, kulturnih, zgodovinskih, verskih in športnih središč jim znotraj regije zagotavlja

nekakšen poseben status. Pogojev za uradno klasifikacijo kot mesto zaradi številčnega manka (potrebnih več kot 3000 prebivalcev⁵) sicer še ne izpolnjujejo v celoti, a sam kraj v realnosti pravzaprav že dolgo časa funkcionira kot majhno mesto. Še do nedavnega je resda veljalo, da spodnji del kraja predstavlja bolj ruralni sendiment, zgornji del oz. center pa je veljal za bolj urbaniziranega, modernejšega. Tovrstne razlike dandanes vse bolj izginjajo. Ostalo je le še nekaj kmetij v pravem pomenu te besede, v kraju pa se pojavlja vse več priseljenega prebivalstva, ki si dom praviloma ustvari v vse bolj obsežnih spalnih naseljih oziroma t. i. elitnih soseskah. Tudi sami krajani se praviloma ne opredeljujejo za vaščane, večinoma navajajo, da so v odnosu vas – mesto »nekaj vmesnega«, oziroma predmestnega.

Tako kot celotna pomurska regija se tudi Beltinci soočajo z občutnim razvojnim zaostankom za osrednjo Slovenijo in vsemi sopripadajočimi negativnimi posledicami (pomanjkanje delovnih mest, visoka stopnja brezposelnosti, beg možganov, visoka stopnja samomorov ter najnižja pričakovana življenjska doba v državi). Po podatkih za leto 2009 je bila povprečna mesečna plača na osebo, zaposleno pri pravnih osebah, v tej občini v bruto znesku za približno 23 % nižja od letnega povprečja mesečnih plač v Sloveniji, v neto znesku pa za približno 19 %. Vrednost bruto investicij v nova osnovna sredstva v občini (353 EUR na prebivalca) je bila prav tako krepko nižja od slovenskega povprečja (2.564 EUR na prebivalca) (Statistični urad Republike Slovenije 2009).

S stečajem murskosoboške tovarne Mura, ki nudi zaposlitev številnim občanom in občankam, se že tako neugodna finančna slika še dodatno poslabša, saj na začetku leta 2010 doseže kar 21,9 %. Po zadnjih razpoložljivih podatkih (za junij 2012) pa stopnja brezposelnosti v Občini Beltinci znaša 15,6 % (Statistični urad Republike Slovenije 2012).

Socialna slika je zmeraj slabša. Med ljudmi vse bolj naraščajo apatija, nezadovoljstvo in dolgovi, mladina se izgublja v sivini brezperspektivnega vsakdana, pristojni birokrati na

⁵ Tovrstna opredelitev je sicer od države do države različna. V Sloveniji je po 15. a členu *Zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o lokalni samoupravi* mesto definirano kot »večje urbano naselje, ki se po velikosti, ekonomski strukturi, prebivalstveni gostoti, naseljenosti in zgodovinskem razvoju razlikuje od drugih naselij. Mesto ima več kot 3000 prebivalcev. Naselje dobi status z odločitvijo Državnega zbora«.

občinski upravi pa v pomanjkanju idej in projektov, ki bi doprinesli k razvojnemu preboju.

2.1 Zaskrbljujoče izginjanje ločnice med posvetno in cerkveno oblastjo – desekularizacija na lokalni ravni

Beltinci že od negdaj slovijo kot trdnjava katolicizma. O tem priča zapis Sokolskega društva iz daljnega leta 1926, kjer liberalno usmerjeni mladinci izražajo navdušenje nad dobrim obiskom enega izmed svojih dogodkov s sledečimi besedami: »Prireditev je izborna uspela; obiskalo jo je v velikem številu kmetско prebivalstvo, kar znači mnogo, saj smatrajo klerikalci ta kraj za svojo izključno domeno« (Šraj 1995, 181). Na zadnjem popisu prebivalstva leta 2002 se je za katolike tako opredelilo kar 89,4% občanov, medtem ko slovensko povprečje znaša 57,8% (Statistični urad Republike Slovenije 2002). Vpliv rimokatoliške Cerkve se odraža praktično na vsakem koraku. Duhovniki s svojim slovesnim blagoslovom niso prisotni le na otvoritvah cerkvenih objektov, ampak so »obvezni protokolarni dodatek« raznih otvoritev pločnikov in cest, športnih in šolskih objektov, gasilskih in kulturnih domov, neredko celo gostiln, frizerskih salonov itn. Na tak ali drugačen način vsakodnevno usmerjajo življenje v občini, se povezujejo s političnimi strankami in preko tega politično-ideološko-birokratskega konglomerata uspešno širijo obseg svojih dejavnosti (že delujoča katoliška glasbena šola in dom upokojencev, prihodnji načrti o katoliškem vrtcu in gimnaziji, vse seveda obilno (so)financirano s strani občinskega in državnega proračuna).

Tudi uradni diskurz lokalnih oblasti se nenehno staplja s cerkvenim. Mestoma je tako praktično nemogoče razločiti, ali gre za nagovor duhovnega pastorja s prižnice ali uradni nagovor župana v občinskem glasilu, kot je razvidno v sledečem primeru:

Spoštovane občanke in občani Občine Beltinci! Kristusovo vstajenja je začetek novega življenja. Na veliko noč slavimo njegovo prevlado nad smrtjo in s tem večno življenje. S svojim trpljenjem nam je izkazal svojo neomajno in veliko ljubezen, ki jo lahko čutimo tudi v današnjem času. Na ta naš največji praznik želim Vam in Vašim družinam obilo blagoslova, miru in zadovoljstva. Skupaj

stopajmo po poti odrešenja, veselja in zveličanja, ki naj nam vsem prinese medsebojnega razumevanja, sreče, zaupanja in odpuščanja. Ostanimo ljudje, ki so iskreni v svojih dejanjih, mislih in besedah, ki so močni v svojih srcih tudi v skrbi za sočloveka (Kerman 2009, 3).

Kot dokaz, da ne gre zgolj za eskapade posameznega »pobožnega« župana (v tem primeru Milana Kermana, sicer dolgoletnega člana stranke Nova Slovenija), ampak da lahko govorimo o kontinuiranem odnosu in zaskrbljujoči ravni (ne)ločitve državnih in cerkvenih oblasti, priča tudi tovrstni prispevek⁶ s strani novega župana, leta 2010 izvoljenega dr. Mateja Gombošija (SDS) :

»Velikonočni prazniki naj Vam in Vašim družinam podelijo obilo blagoslova, milosti, sreče in miru. Vera in upanje v večno življenje, naj Vas bogatijo in Vam dajejo notranjih moči za lažje premagovanje vsakdanjih skrbi. V teh prazničnih dneh bodimo polni veselja, odpuščanja, razumevanja ter iskrenih misli« (Gomboši 2011).

Zanimiv je tudi podatek, da so od prvega uradnega praznovanja občinskega praznika, slovesno razglašenega leta 1997, pa vse do leta 2012, častni občani Občine Beltinci postali le naslednji posamezniki: prof. dr. Vilko Novak⁷, prof. Mirko Ramovš⁸, Ivan Maučec⁹ in župnik Alojz Benkovič ter škof soboške nadškofije msgr. dr. Peter Štumpf (Občina Beltinci).

⁶ V velikonočnem voščilu sta poleg župana podpisana še občinski svet in občinska uprava Občine Beltinci. Poslanica je bila objavljena na uradni spletni strani občine ter na lokalni kabelski televiziji Kanal 3.

⁷ Etnolog in slavist dr. Vilko Novak (1909–2003) je bil velikan slovenske etnologije in izjemen poznavalec Prekmurja, njegovo obširno delo zajema skoraj 700 naslovov (Rodež 2009a, 7).

⁸ Prof. Mirko Ramovš je strokovnjak na področju plesne dediščine, ki že vrsto let aktivno sodeluje pri izvedbi beltinskega mednarodnega folklornega festivala. Za svoje dolgoletno znanstveno delo ter za zasluge pri popularizaciji slovenskega plesnega ljudskega izročila je prejel tudi častni znak svobode Republike Slovenije (Gabor 2011).

⁹ Ivan Maučec, upokojeni učitelj, je aktiven na mnogih področjih: športnem, kulturnem ter na področju varovanja ptic. Za svoje delo je prejel številna priznanja in nagrade.

Posamezniki, ki na kakršen koli način predstavljajo grožnjo obstoječi konstelaciji politično ideoloških razmerij, ki opozarjajo na zlorabo 7. člena¹⁰ ustave oziroma predstavljajo alternativne poglede na tovrstno družbeno-politično ureditev, so takoj diskvalificirani in ožigosani. Tovrstno discipliniranje je bilo vrsto let sila uspešna metoda, a v zadnjem času, predvsem zaradi vse bolj izobraženega prebivalstva, številnih nekonsistentnosti med teorijo in prakso cerkvenih protagonistov, dokazanih kaznivih dejanj ter prizadevanju kritično ozaveščenih aktivistov po odstiranju plašnic z oči skupnosti vse bolj izgublja na svoji moči. Navkljub vsem naštetim dejavnikom ostaja realna moč RKC vsekakor še zmeraj enormna.

Zakaj je to tako pomembno? Dandanes, ko cerkveni funkcionarji širijo svoj vpliv v praktično vse sfere družbe (šolstvo, ekonomijo, politiko ...), ko skušajo redefinirati zgodovino v skladu s svojimi interesi, »je idealen čas za vse, ki so slepi za razlike med vero in cerkvijo, med imanenco in transcedenco, religijo in politiko itd. Če si namreč gluhi za te razlike, potem tudi nimaš problemov z razvrščanjem. Če odmisliš razlike med različnimi družbenimi sferami, potem se tudi ni treba več spraševati o njih« (Dragoš 1998, 7–8).

Kerševan (2005, 34–35) prepoznava izvorni problem, ko ugotavlja, da se lahko družbena vloga cerkve in religije, potem ko je prejšnji politično-ekonomski sistem kolapsiral, spreminja v dveh smereh:

1.) Po prvi se »ohrani načelo ločenosti cerkve oziroma verskih skupnosti in države, z nevtralnostjo državnih oz. javnih ustanov namesto nenevtralnosti v prid ateistične ideologije; hkrati pa se moderna država zdaj samoomejuje in omogoča širok prostor za civilno družbo in znotraj nje tudi za delovanje cerkva in verskih skupnosti« (ibid.).

¹⁰ 7. člen Ustave definira državo in verske skupnosti kot medsebojno ločena subjekta. Obenem verske skupnosti definira kot enakopravne in njihovo delovanje kot svobodno (Ustava Republike Slovenije, 7. čl.).

2.) *Oblikuje se privilegirana zveza med formalno sicer nevtralno oziroma od verskih skupnosti ločeno državo in dominantno cerkvijo. Slednja dobi preko denacionalizacije od države vrsto šolskih, vzgojnih, kulturnih, socialnih itd. ustanov in jih vzdržuje z državnimi sredstvi, hkrati pa si simbolno prilasti tudi javne oziroma državne ustanove, ki zaradi uporabe verskih simbolov, verskih obredov, verskega pouka določene religije kot rednega predmeta v šoli niso enako odprta za vse, čeprav sicer nikogar ne izključujejo ali prisiljujejo (ibid.).*

Temeljni problem torej izhaja že iz same državne ravni, ki je namesto prve v preveliki meri ubrala drugo pot, na lokalni ravni pa se je zadeva v še ekstremnejši obliki zgolj dodatno potencirala. Znotraj sfere civilne družbe država ne bi smela nikomur zagotavljati monopolne pozicije (že po osnovni definiciji so lahko monopolne kvečjemu državne ustanove, cerkve v sodobni državi pa ravno iz tega razloga na tovrsten način ne morejo in ne smejo funkcionirati). Prav tako pa se po drugi strani država ne more fizično ločiti oz. omejiti s t. i. »zidom ločitve« od verskih skupnosti in religije – seveda ob pogoju, da te ne posedujejo (več) apetitov, da bi kot politični subjekt starega kova paradirale v areni državne politike (Kerševan 2004, 565).

V času demokracije, ko so vzpostavljene pravice do javnega izražanja misli, združevanja in svobodnega delovanja, tovrstnih skušnjav seveda ni moč v celoti ustaviti. Kadar so pogoji tako kompleksni, je določitev meje med pravicami in njihovo zlorabo nujno potrebna, obenem pa izredno zahtevna naloga. Če država namreč tovrsten proces ne regulira, oziroma ga celo ignorira, lahko nastane situacija, da državni uradniki dobijo občutek »samoobrambne nuje« pred institucijo civilne družbe; v prvi vrsti to seveda pomeni, da je z državo nekaj narobe. Neprestano iskanje krivca izključno v Cerkvi pa je neproduktivno; ker bo RKC spremenila pristop (če ga bo) samo od znotraj in ker smo priče razmeram, ko je država dezorientirana in brez pravega strateškega pristopa glede izvajanja 7. člena Ustave ter se sklepanje medsebojnih koalicij med političnimi voditelji in cerkvenimi dostojanstveniki presoja s stališča osebnih preferenc posameznika, ne pa kot »civilizacijski prekršek«. Kaj rada se namreč pozablja zgodovinska lekcija, da je v času tovrstnih paktiranj državnih funkcionarjev ali celo voditeljev parlamentarnih strank

grožnja klerikalizma¹¹ občutno nevarnejša, kot v razmerah, ko se temu pristopu odrečejo ter le Cerkev sama koketira s politiko (Dragoš 2001, 450).

Hkrati radi spregledamo, da je v tem kontekstu demonizacija neke civilnodružbene institucije zaradi napak, storjenih s strani države, nepoštena in nevarna. Ne cerkveno spogledovanje s politiko, novejši in nevarnejši »klerikalni precedens« zadnjih desetletij v Sloveniji je dejansko povezovanje desnega političnega pola s cerkvenimi veljaki. Kajti cerkveni klerikalizem sam po sebi ni nič novega; RKC deluje povsem enako kot pred stoletjem. Kako deluje, je odvisno od nje same – od državnih strategij ter akterjev na političnem parketu pa je odvisna učinkovitost njenega klerikalizma (Dragoš 2001, 450–451).

¹¹ *Klerikalizem je strategija cerkvenih posegov v necerkvena področja na način, da jih nikoli ne zasede (povsem), saj se lahko le s tem razmejuje od sproženih posledic. Pri Cerkvi kot največji svetovni hierarhični instituciji (na verskem področju) ni nepomembno, da ima ta verska tvorba teološko pokritje za lastno strategijo v vseh svojih pomembnejših dokumentih, vključno s tistimi iz II. vat. koncila. Ker so ti dokumenti v ključnih točkah, odločilnih za (ne)klerikalno ravnanje, napisani izrazito dvoumno, je njihovo interpretacijo vselej možno aplicirati v to ali ono smer. Zato lahko tudi današnje ravnanje Cerkve v teh dokumentih vselej najde oporo. Gre za strategijo "sedenja na dveh stolih", kar Cerkvi omogoča, da takrat, ko se ukvarja s politiko, hkrati zavrača politično kritiko na svoj račun s poudarkom, da je sama nepolitični akter. Hkrati pa v lastnem političnem lobiranju, protestiranju, agitiranju in celo "integriranju" (npr. enega dela političnih sil proti drugemu delu političnih sil) nikoli ne gre tako daleč, da bi bila v tem početju res dosledna in se npr. registrirala kot politična stranka. Pri kritiziranju take strategije ne smemo pozabiti, da v tem Cerkev ni nič drugačna od drugih, npr. industrijskih, kmečkih ali cestnih lobijev: vselej vzame, kar lahko (če je možno, tudi z obrestmi), in gre, do koder se ji pač pusti – a nikoli tako daleč, da bi s presedanjem na drug stol tega povsem zasedla in zapustila svojega (Dragoš 2001, 450).*

3 PROSTORI DRUGAČNOSTI

Po Foucaultu (2007, 217–222) obstajajo znotraj vsake civilizacije dejanski, realni kraji, načrtovani in vzpostavljeni znotraj same institucije družbe kot neke vrste kontra- oz. protipoložaji [contre-emplacements]. Gre za območja dejanskih realiziranih utopij, vse ostale realne pozicije oz. položaji, ki jih je moč najti znotraj prevladujoče kulture, pa so hkrati predmet reprezentacije, izpodbijanja in preizprašavanj. To so kraji izven vseh krajev, čeprav so navkljub temu povsem lokalizabilni. Tovrstne kraje, popolnoma različne od vseh položajev, ki jih reflektirajo in opisujejo, Foucault imenuje *heterotopije*. Imele naj bi dve bistveni vlogi: 1.) kreacijo nekega prostora iluzije, kateri razgalja sleherni realni prostor, položaje in pozicije, iz katerih je oblikovano človekovo življenje, kot še bolj iluzorne oz. 2.) ravno nasprotno, ustvarjanje nekega drugega, realnega prostora, ravno tako popolnega, natančnega in urejenega, kolikor je naš zmeden, neurejen in anarhičen. To pa ne bi bila heterotopija iluzije, ampak *kompensacije*.

Simon Tormey nadalje razlikuje med imaginarijem »utopičnih svetov« in grajenjem »utopičnih prostorov«. Ena osrednjih karakteristik vzpostavljanja utopičnih svetov je po njegovem »kreacija fiksne in determinirane družbene realnosti«. Z drugimi besedami, pred pričetkom kakršnekoli akcije *in praxis* izpostavlja nujo po izhodiščni politični praksi, izhajajoči iz predeterminiranega razumevanja realnosti. Ta oblika teoretizacije nujno predpostavlja politično in prednostno obravnavo posameznih aspektov družbene realnosti – npr. kategorij, kot sta delo in razred. Politike, temelječe na tovrstnih ideoloških strukturah, se prvenstveno nagibajo k praksi brez prostora za preizpraševanje oziroma negotovosti. To fiksiranje, ugotavlja, je hkrati značilnost politične filozofije – oziroma politične filozofije, kot je tradicionalno definirana (Osterweil in Chesters 2007, 258).

Medtem ko ni nujno, da je vse, kar pojmuje pod to oznako, tako dosledno rigidno, je še zlasti pomembna povezanost politične misli z obliko same politike. V kontrastu se tako politika, izhajajoča iz utopičnih prostorov, izogiba

vzpostavljanju neke generalne ideje ali vizije realnosti. Raje se odloča za ustvarjanje in zagotavljanje prostorov; za srečanje, diskusijo, ekperimentiranje in afiniteto. Tovrstna oblika politike in teoretiziranja je tako odprta, kreativna in inherentno heterogena. Druga je omejena na teleološko in univerzalno obliko misli, ki subordinira željo in spontanost k racionalnemu in v prihodnost orientiranemu načrtu. Kot lahko ugotovimo, razlika izvira iz različnih ontologij, neposredno povezanih z različnim razumevanjem političnega (ibid.).

Ljudje sicer nenehno delujemo v nasprotju z dominantnim načinom bivanja – ne upiramo se samo v namerno izoblikovanih prostorih protesta. Ti prostori so tako začasni kot neprekinjeni, permanentni. Lahko so prekinjeni in razširjeni v multiplih formah brez fiksno določenega datuma obstoja. Lacey (2007, 243–247) v tem kontekstu navaja prostore vzpostavljene s strani aktivistov, ki nasprotujejo neoliberalni globalizaciji ter obstajajo kot začasni fizični ali emocionalni prostori. Ideje in prakse socialne pravičnosti so izpogajane in prezentirane v prostoru, ki je nato odstranjen in na podoben način vzpostavljen na drugi fizični lokaciji, nadaljevan virtualno ali preko osebnih interakcij. Vsakokrat se vzpostavljajo nove in nove kombinacije dialogov in praks, ki so nato deloma opuščene ter na novo vzpostavljene v novih konfiguracijah. Hkrati pa nenehno obstajajo konstantne teme – predvsem želja po koncu neoliberalizma in boj za večjo socialno pravičnost.

Prostori protesta, generirani s strani alterglobalističnih aktivistov, so fluidni in odprti: za participacijo ni potrebna nobena plačana članarina, prav tako ni nobenih drugih administrativno/birokratskih ovir za udeležbo in tudi sam dejanski fizični prostor se taktično spreminja. Prostor alterglobalnega protesta se dojema kot fizični in emocionalni protestni prostor, kjer se vzpostavi in je prakticirana poživljajoča družbena klima. Prav ta hkrati omogoča razumevanje povezav med aktivisti daleč preko fizičnega prostora in časa; obstoj simultane fragmentacije in fluidnosti v njihovih srečevanjih. Začasni prostor se rekonstituirava v multiplih arenah in je hkrati odprt prostor dialoga in medsebojnih odnosov, v direktnem nasprotju z metodami neoliberalizma (ibid.).

S tem se strinja tudi Doreen Massey (1993, 66). Zaznava neizogibno nujo po premisleku prostora kot nekaj večjega in širšega, po raziskovanju tega terena kot prostora socialnih interakcij, in ne zgolj kot gole fizične lokacije. Kar definira prostor namreč ni samo njegova fizična lokacija – sposobnost natanko artikulirati položaj na zemljevidu – ampak tudi mreža »družbenih odnosov, procesov, izkušenj in razumevanja«, ki se na tem mestu pojavljajo.

V luči tovrstnih teorij Bey razvija zanimiv koncept *Začasne avtonomne cone* (ZAC).

»ZAC je kot vstaja, ki se ne spopade direktno z državo; gverilska operacija, ki osvobodi del (ozemlja, časa, domišljije) in nato razpade, da bi se spet pojavila nekje drugje/drugič, še preden jo lahko zatre država. Ker pa državo vedno bolj zanima simulacija kot substanca, lahko ZAC ta območja 'zavzame' skrivaj in v sorazmernem miru kar nekaj časa uresničuje svoje namere« (Bey 2003, 99). Kot ugotavlja, so se nekatere majhne ZAC verjetno lahko ohranjale kar precej časa, če ne celo več generacij, zakaj ostale so nezaznane, odmaknjene od spektakla, nikoli se niso prezentirale navzven v tistem resničnem življenju, docela nevidnem »agentom simulacije«. Največja moč ZAC leži prav v njenem »neobstajanju«, nevidnosti. Ker ni zgodovinsko definirana, je država ne uspe identificirati. Predstavlja idealno taktiko v času, ko je država vseprisotna, po drugi strani pa polna razpok in vrzeli (ibid.).

Jeffs pritrjuje, da je treba »subverzijo deterritorializirati, decentralizirati in delinealizirati na vseh političnih, ekonomskih, družbenih, libidinalnih ter ne nazadnje tudi narativnih ravneh ter vpeljati majhne in nomadske oblike upora tudi zato, ker ni več kraja na svetu, ki ga ne bi ozemljila nacionalna država« (Jeffs v Vodovnik 2011, 383).

Neal (2011, 211) je na drugi strani mnogo bolj skeptičen. »*Začasno avtonomno cono*« vidi bolj kot ne predvsem kot fantazijo, kajti primarni izvor zatiranja – Državo – ZAC ohranja neoporekano, nepoškodovano in nedotaknjeno.

Ob tovrstnih pomislekih velja spomniti na Jamesa Scotta in njegovo odkritje »*infrapolitike*«. Razume jo kot mnogotero obliko individualnih praks, ki se preko prikritega delovanja in strateškega izkoriščanja slabosti sistema na materialni ali

simbolični ravni upirajo dominaciji elit (Le Texier 2006). Scott ugotavlja, da je za »družbene vede, uglašene v relativno odprtih politikah liberalnih demokracij, h glasnim, medijsko odmevnim protestom, demonstracijam in uporam, preudarna vsakodnevna borba marginalnih skupin kot infrardeči žarek, izven vidnega zaznavnega območja spektruma. Da mora biti natančno taka – nevidna, je v veliki meri odraz taktične odločitve, vzklile iz spoznavnega zavedanja vzpostavljenih razmerij moči« (Scott 1990, 183).

Preko preučevanja dinamičnega razmerja med dominantnimi in marginalnimi skupinami Scott osvetljuje kompleksnost infrapolitike. Za lažje razumevanje tega področja je razvil koncept »skritih ter javnih transkript«. Slednje predstavljajo »avtoportret dominantnih elit, v luči, kot se vidijo same« ter z aspekta dojetja preostalih (marginalnih) skupin. Obenem vsebujejo še zapis aktivnosti dominantnih skupin. Skrite transkripte pa so, ravno obratno, aktivnosti zapostavljenih skupin, ki so izvedene prikrito, izven vpogleda javnih transkriptov. Dinamičen odnos med tema dvema modeloma osvetljuje notranje politike marginalnih skupin. Razodeva namreč način, na katerega dominantne oblike izoblikujejo formo in vsebino »skritega«; neredko namreč skrite transkripte, kamuflirane v »javno«, imitirajo same sebe (Hibbard 2003).

Hibbardov navedek povzema dve bistveni tezi Scottovega dela:

- 1.) »percepcija javne transkripte odločujoče vpliva na strategije odpora marginalnih skupin« (ibid.);
- 2.) »skrite transkripte so lahko hkrati javne in privatne« (ibid.).

Ta koncept je sicer poimenovan »*ontološka narativnost*«, proces izoblikovanja lastne identitete, »komplicirane realnosti multiplih identitet«. Ustvarja percepcijo javnih in skritih transkriptov, ki vplivajo na »prepričanja o (z)možnostih in resnosti povračilnih ukrepov«. Te lahko v zameno spodbudijo ali zavrejo odporniške aktivnosti. Scott omenjeni koncept poimenuje »*manufaktura soglasja*«, kjer so skrite transkripte zakodirane in jih lahko dešifrirajo le tisti, ki delijo enako oziroma podobno telo organske vednosti. Odpor je tako vseskozi prisoten, ampak ne v očeh oblastniških elit. Tovrstna

iluzija konsenza zapostavljenim skupinam »omogoča primerno kamuflažo za ustvarjanje prostorov upora, razvoj alternativnih pogledov in vizij«. Z drugimi besedami: ker so marginalne skupine okužene z enakimi strukturnimi boleznimi, delijo podobne občutke in zavedanja, kar ustvarja skupno (člansko) organsko vednost, ki skupaj z infrapolitično aktivnostjo skupino povezuje in (na zunaj) izolira. Predočena družbena kohezija pa dovoljuje formacijo alternativnih subkultur z lastnim načinom razmišljanja in delovanja. Na dolgi rok tako te majhne, subtilne oblike kontinuirano in kumulativno spodbujajo pomembne premike v smeri revolucionarnih družbenih sprememb (ibid.).

A vendarle. Kje zagrabit? Morda vseeno obstaja neka otipljiva točka, žarišče upora? Fredric Jameson zastopa postmoderni pogled. Družbo portretira kot prostorski in socialni labirint, ki mu manjka center, hkrati pa je, paradoksalno, vsepovsod in hkrati nikjer. Zaradi te naravnosti nima več jasno definiranih družbenih razredov in ostalih tradicionalnih referenčnih točk. Ugotavlja, da se moramo naučiti konstruirati nov »kognitivni načrt«, da bi lahko razumeli in se soočili z družbo, kot tudi našo pozicijo v njej. Skupaj z mnogimi drugimi misleci deli mišljenje, da je globalizacija prepredla celotno družbo. Globalizacijo karakterizirajo kot »mrežo moči in protimoči, strukturiranih v brezmejnih in vključujočih arhitekturah«, kot »neprostor«, simultano »vsepovsod in nikjer«, ki se, namesto da bi jih uničeval, širi s pomočjo vključevanja drugih moči znotraj »odprtih prostorov« lastne mreže (Evans in McCloskey 2007, 484).

Kjer je moč, je slejkoprej tudi Oblast, in ta je vseprisotna. Tega pogoja ni potrebno iskati v izhodiščnem obstoju neke središčne točke, v nekem vrhovnem koncentratu oblasti, iz katerega bi izhajale ter se širile vse njene nadaljne forme, ampak se nenehno giblje znotraj odnosov moči. Ti vsled svoje neenakosti nenehno privedejo do stanj oblasti, a vselej lokalnih in negotovih. Oblast se kreira v vsaki točki in v vsakem hipu, oziroma še natančneje, znotraj sleherne relacije med dvema točkama (Foucault 2010, 89–90).

Tam, kjer je oblast, je obenem tudi odpor, in ta nikoli ne stoji nekje izven glede na oblast. Je njen antipod, nasprotni konec. Točke upora so razpredene vsepovsod po mreži oblasti. Potemtakem ravno tako kot oblast tudi upor nima nekega izvornega počelnega mesta,

središča vstaje. Prav tako kakor mreža odnosov oblasti nazadnje izoblikuje zgoščeno plast, ki preprede aparate in ustanove, brez da bi se povsem eksaktno usedla v njih, ravno tako poteka tudi »rojenje točk upora«, ki predre družbene slojevitosti in posamezne enote. Prav strateška kodifikacija omenjenih točk revolta vzpostavlja revolucijo v primerljivem smislu, kot država temelji na institucionalni povezanosti odnosov oblasti (Foucault 2010, 92–93).

Na tem mestu je potrebno opozoriti še na en precedens. Odnos med delom in kapitalom se je v obdobju biopolitičnega korenito spremenil.

Kapital ni več tisti, ki izkorišča delo tako, da ga oblikuje, spravlja v odnose, disciplinira in normalizira. Kapital nima več ustvarjalne in podjetniške sposobnosti, je zgolj zajedavec, ki se zažre v produktivna tkiva (odnose, komunikacijo) in iz njih srka vitalno silo. Zato je postmoderna oblast mrežna, kajti zgolj mreža omogoča pokritje celotne družbe in identificiranje produktivnih tkiv ter prisesanje nanje. Če pa je oblast mrežna, mora biti takšna tudi protioblast. Proti postmodernemu režimu izkoriščanja se ne moremo boriti z zaklinjanjem modernega režima izkoriščanja. Po drugi strani pa mreže same po sebi niso osvobajajoče. Celo ameriška vojska je transformirala komandno strukturo vojaških operacij v mrežno. Časi piramidalnih hierarhij so mimo. Oblast se ne razume več kot piramida (Kurnik 2005, 220–221).

A če se opremo na paradoks oblasti, kakršnega je nakazal Foucault, nas lahko še kako močno navdajata upanje in optimizem. Perspektive osvoboditve so v eri totalne subsumpcije mnogo večje kakor kadar koli prej. Če so namreč naša celotna življenja absorbirana v kapitalistično produkcijo, lahko znotraj celotne dimenzije življenja, skozi široka omrežja »produktivnih družbenih odnosov« izbruhne razredni boj. In na osnovi preučevanja tega paradoksa oblasti je potrebno razvijati koncepte in strategije (Kurnik 2005, 176–177).

3.1 Skupnosti v upor

Živimo v času, ko kapital z zaskrbljujočo, skorajda nezaustavljivo hitrostjo uničuje skupno; naj imamo v mislih fizične ali družbene oblike. Izkoriščanje naravnih virov preko vseh razumnih meja, podnebne spremembe in vedno hujše ter številčnejše ekološke katastrofe prinašajo vse bolj nepredvidljive posledice. Povečujeta se družbena neenakost in revščina, raznorazne ovire in hierarhije na podlagi nacionalnosti, rase, vere, bogastva pa ob vrsti drugih nevarnosti razgrajujejo družbene oblike skupnega. Preko korumpiranega sistema in institucij se uničuje družbeno bogastvo in otežkoča družbeno produktivnost. »Ker pa je avtonomija produktivnih mrež od kapitalistične komande in skorumpiranih družbenih institucij med bistvenimi dejavniki biopolitične produktivnosti, razredni boj pogosto privzame obliko eksodusa, izmikanja nadzoru in vzpostavljanja avtonomije« (Hardt in Negri 2010, 249–260).

Osnovni element, iz katerega vzklijejo semena upora, Spinoza vidi predvsem v ogorčenju. Prav skozi ogorčenje po njegovem mnenju odkrivamo našo moč delovanja napram zatiranju ter »izzovemo naše kolektivne stiske«. Znotraj tovrstnega izražanja občutkov je naša obstojnost sama tista, ki se upira (Hardt in Negri 2010, 217–218).

Holloway (2004, 30) nas spodbuja h kričanju. Krik je odraz situacije, v kateri smo in ki jo želimo negirati. Ta krik pa mora biti vse kaj več kot le domišljavi »uporniški« krik brez razloga, ampak mora hkrati vsebovati neko sporočilo, idejo, oziroma načrt, kako obstoječo nevzdržno situacijo spremeniti. Naša negativna nastrojenost namreč ne izhaja iz naše človeškosti, ampak iz zanikanja le-te; čutimo namreč, da smo bili iz nje iztrgani in da se moramo zanjo še naprej boriti.

Že upor sam se prične kot dejanje preživetja, kot izjava protesta v soočenju s prihodnostjo, ki nam je bila zanikana oziroma ukradena. Nato je transformirana v številne serije srečevanj z novimi političnimi prostori, strategijami in dialogi. Procesira se politični projekt, znotraj katerega nastajajo nove oblike avtonomij. Znotraj tega odprtega, demokratičnega klika k mnogoterosti glasov, pristopov in povezav, ohlapno povezanih

znotraj demokratičnega poziva k akciji, je moč doumeti vitalnost in potencial gibanja »upora« (Shepard 2007, 190).

Tovrstne skupnosti se formirajo preko konfrontacije z eksploatacijo in represijo. V želji po preseganju oziroma odpravi nepravilnosti nastajajo nove in nove oblike povezovanja in solidarnosti. Kolektivi ljudi, ki okupirajo enak fizični ali časovni prostor, so združeni v razumevanju lastne pozicije ter načina, kako le-tega preseči. V ta namen sklepajo skupne dogovore. »Najsi gre za reappropriacijo, oziroma za izoblikovanje novih oblik skupnega, zahteve in zmagoslavja ustvarjajo nove oblike kolektivnega izkustva in vezi, generiranih preko odpora. Izhajajoč iz bojev, ki ne naslavljajo svojih zahtev na državo, taktike in politike direktnih akcij¹² predstavljajo pomemben del teh izkušenj« (Biddle, Shukaitis in Graeber 2007, 179).

Rešitve za skupne probleme se iščejo brez sklicevanja na kakršno koli intervencijo države, zakaj akcija temelji na predpostavki, da je avtoriteta države nelegitimna. Direktna akcija postane strategija in taktika, ki ni namenjena samo doseganju partikularnih ciljev, ampak je njen pomen že v samem procesu, znotraj katerega ta boj poteka. Ne gre samo za nastavljanje naših teles v prve bojne linije, da bi nasprotovali številnim vprašljivim finančnim institucijam ali državnim strukturam (kakor koli izjemno pomembno že to je), ampak gre hkrati za iskanje rešitev družbenih problemov preko skupnega boja in kreativnosti. Direktna akcija ne sloni toliko na samih taktikah borbe, kolikor bolj so v tem kontekstu važne strategije, ki izhajajo iz skupnega družbenega bogastva človeških kapacitet, bivajočih znotraj naših skupnosti. »Ti resursi za svoj obstoj ne potrebujejo

¹² »Direktna akcija« je izraz, ki se je sprva pojavil med revolucionarnimi francoskimi sindikati na prehodu iz 19. v 20. stoletje. Na začetku je opisoval predvsem različne oblike odpora industrijskih delavcev – stavko, oviranje proizvodnje, sabotažo, izpolnjevanje zgolj minimalnih norm ter splošno stavko. Njen pomen pa se je sčasoma razširil in sedaj med drugim vključuje izkušnje gibanja državljanske neposlušnosti Mahatme Gandhija, boja za državljanske pravice v Združenih državah Amerike ter oblico drugih, vse bolj popularnih oblik »do-it-yourself« politik po svetu. David Wieck direktno akcijo opredeli kot tisto »akcijo, ki v dani situaciji doseže željeni cilj, v kolikor je to v naši moči ali moči naše skupine – za razliko od nedirektnih akcij, ki doseže nepomemben ali celo protisloven cilj, nekaj, kar domnevno vodi k 'dobremu cilju'« (Ward 2011, 37).

države: oni preprosto so. Aktivistični boj je torej oboje; oblika politične akcije in skupno deljeno veselje vseh« (ibid.).

Anarhistične afinitetne skupine predstavljajo potencialno osnovo, na kateri se lahko izoblikuje nova, nehierarhično strukturirana in z libertarnim etosom prepojena družba. S spreminjanjem načina našega življenja in delovanja hkrati spreminjamo način našega razumevanja in zaznavanja stvari (ter obratno). In šele takrat, ko spremembe na ravni zavesti rezultirajo v našem vedenju in dejanjih, se resnično prične revolucija (Kornegger 2011, 56).

Gre za preproste, majhne, neformalne, transparentne in začasne organizacije.¹³ Majhne skupine zagotavljajo najučinkovitejšo participacijo, brez nepotrebnih specializiranj in birokratskih navlak. Najbolj enostavno organizirane skupine omogočajo tudi najmanj možnosti za razvoj hierarhije. Tovrstne neformalne organizacije so najbolj protejske ter sposobne najučinkovitejšega nenehnega adaptiranja novonastalim okoliščinam. Zaradi odprtosti in transparentnosti jo lahko njeni člani tudi najlažje zapopadejo in nadzorujejo. Čim daljši je časovni rok trajanja organizacij, tem bolj dovzetne ponavadi postanejo za razraščanje togosti, specializiranosti in hierarhije. Po navadi imajo omejeno časovnico trajanja in le redkoma bo kakšna anarhistično orientirana organizacija dosegla ustrezno stopnjo pomembnosti, da bi lahko preživela menjavo več generacij (McQuinn 2011, 278).

Chomsky ocenjuje, da je potrebno majhnim občestvom nuditi podporo, jim pomagati, da se razvijejo, razcvetijo ter medsebojno povežejo. Dolgoročno naj bi tako nadomestila institucije, katerih primarna želja je nadzor misli in razuma prebivalstva. Obenem je

¹³ V nasprotju s prevladujočim mnenjem anarhisti seveda nikakor ne nasprotujejo organiziranosti; pravijo le, da bi morala prihajati »od spodaj, in ne od zgoraj, od znotraj namesto od zunaj«. Rigorozna pravila ter struktura, vsiljena od zunaj, spodbujajo konformnost, manipulacije in apatičnost. Na ta način predstavljajo najbolj nevarne oblike, ki jih lahko posvoji tako imenovana »revolucija«. Ni je sile, ki bi lahko povsem natančno napovedala in krojila podobo prihodnosti. Vsako situacijo je potrebno analizirati v ustreznem kontekstu ter se posluževati temu primernih spontanij, če želimo ustvariti družbo, ki se bo odzivala na »spreminjajoče se potrebe spreminjajočih se posameznikov in skupin. Anarhisti verjamejo v fluidne oblike: participacijska demokracija v malih okvirih, povezana s kolektivnim sodelovanjem in koordiniranjem v velikih okvirih (brez izgube individualne iniciative)« (Kornegger 2011, 46).

potrebno sodelovati v tistih družbenih gibanjih, ki želijo vzpostaviti bolj avtonomne in pravične forme življenja v družbi (Rutar 2003, 313).

Anarhistične, neideološke organizacije oziroma skupine v prvi vrsti zmeraj temeljijo ravno na avtonomiji. To je popolni antagonizem v primerjavi s klasičnimi organizacijami leve, ki kot osnovni predpogoj včlanitvi v svoje vrste pričakujejo odrekanje osebni avtonomnosti v korist interesom celotne skupine/skupnosti (McQuinn 2011, 281).

Medtem ko recimo gibanje Zapatistov z zgodnejšimi gibanji deli željo po radikalni spremembi in človeški emancipaciji, se od njih razlikuje glede načina poti in uporabe sredstev za doseg tega cilja. V nasprotju z marksistično-leninističnimi organizacijami zapatisti sami sebe ne vidijo kot revolucionarno avantgardo, ki bo množice vodila nasproti postneoliberalni utopiji. Ta princip zagotavlja, da revolucionarni cilji niso zamaknjeni v nedefinirano prihodnost, ampak so prisotni in živijo v sedanjosti. Krčevito nasprotujejo vsakršnemu poskusu krenja oziroma nadzorovanja notranje demokracije gibanja v imenu višjih ciljev »revolucije«. Eksplicitna zavrnitev sektaške arogance je tako Marcosa in zapatiste namesto »razsvetljenega« dizajniranje nekega univerzalnega modela političnega boja vodila k naklonjenemu deljenju lastnih izkušenj s tovariši po svetu. To je indikacija spoštovanja, ki ga zapatisti gojijo do ostalih družbenih akterjev; prepričani so, da so uporniki sami v zadostni meri sposobni determinirati najbolj učinkovito politično strategijo in akcije, da se spopadejo z lastnimi nepravilnostmi na lokalni ravni (Bakker in Bardacke 2007, 510–511).

S kritiziranjem starih oblik politične moči (in s tem tudi osnove marksistične revolucije) ti revolucionarji vprašanje glede uporabe simboličnih akcij – vodenih s pomočjo besed, umetnosti, vere, interneta, poezije itn. – postavijo na novo. Tvrstne akcije razumejo kot mnogo učinkovitejše od protestov in ostalih podobnih taktik, v katere je vključena zgolj gola fizična sila. Multitude ne nagovarjajo k vstaji proti vladam. Rotijo jih le, naj se zavejo, da so že člani neosvojljivih, heterogenih skupnosti (Valsania 2007, 193).

So skupine, gibanja, kolektivi, družbene, civilna in politične organizacije,

združenja sosesk, skupnosti, kooperative, vsi znani in neznani levičarji; nevladne organizacije, skupine, ki solidarizirajo z borbo ljudi po svetu, bendi, vasi, intelektualci, avtohtoni prebivalci, študenti, glasbeniki, delavci, borci, umetniki, učitelji, kmetje, kulturne skupine, mladinska gibanja, alternativni mediji, ekologi, najemniki, homoseksualci, feministi, pacifisti, alterglobalisti ... (ibid.).

Revolucijo prepoznavajo kot neko neposredno spremembo, kot nekaj, kar je potrebno prav zdaj, v tem trenutku in tukaj, kjer smo. Pomeni prav zdaj pričeti presegati te surove, brezčutne in avtoritarne medsebojne odnose – med ženskami in moškimi, med starši in otroki, med delavcem v gospodarstvu in tistim v javni upravi. Tovrstne revolucionarne prakse pa nikakor ni moč ustaviti kot oboroženi odpor.

Odvija se namreč v naših vsakodnevnih življenjih, v »drobnih žepih upora«, ki jih velike in silne, a nerodne pesti države le stežka dosežejo. Je razvejana ter vseprisotna, zato je oblast s svojimi represivnimi organi ni zmožna zaustaviti. Zaznamo jo lahko na tisočerihih mestih naenkrat – na ulicah, v soseskah, v družini, šolah, na delovnih mestih. Je revolucija celotne družbe, celotne kulture. Nekje zatrta se pojavi drugje, dokler ni naposled vsepovsod. Takšna revolucija je umetnost, saj ne zahteva samo poguma, ampak tudi domišljijo (Zinn v Vodovnik 2010: xi).

Anarhija je tako predstavljena kot kultura, kot »revolucionarna« realnost, ki jo živimo in je v različnih podobah prisotna vsepovsod. Je fluidna ter zmožna adaptacije raznoterim kulturnim okoljem. Širiti in izpopolnjevati jo je treba že zaradi nje same – najsi verjamemo, da lahko postane alternativa sedanjemu družbenemu ureditvi, ali ne. To je še en pomemben smisel utopije v modernem anarhizmu:

Nepopoln in zdajšnji eksperiment v alternativnih družbenih odnosih, trajnostno skupnostno prizadevanje, ki se nadeja razraščanja v velikem obsegu, hkrati pa se lahko kaže tudi v bežnih trenutkih nekomformnosti in brezskrbne egalitarnosti, v začasnih avtonomnih conah, ki lahko imajo mnogotere oblike: »šiviljski krožek,

zabava z večerjo, črni trg, soseško varnostno društvo, klub entuziastov, nudistična plaža». Utopične oblike družbene interakcije – nehierarhične, prostovoljne, kooperativne, solidarnostne in igrive – torej veljajo za uresničljive lastnosti družbene interakcije tukaj in zdaj (Gordon 2011, 339).

Revolucionarna pot uresničevanja utopije vsekakor zahteva vključitev številnih ravni borbe. Ob naboru specifičnih taktik, ki jih lahko vseskozi dopolnjujemo, nadgrajujemo oz. spreminjamo, je potrebna predvsem politična nepopustljivost: energija in zmožnost preseganja sedanjega časa s pogledom onkraj, v svetlo in optimistično revolucionarno bodočnost. Ta prehod pa zahteva mnogo več kot samo »slepo vero«. Od slehernega posameznika zahteva »vsakodnevno in trajno predanost direktni akciji« (Kornegger 2011, 56).

3.2 Kultura DIY

DIY je ideja, da lahko sam zase ustvarjaš aktivnosti, običajno rezervirane za sfero kapitalistične produkcije (pri čemer so produkti ustvarjeni za porabo v sistemu, ki spodbuja odtujitev in neparticipacijo). Vse od glasbe do fanzinov, izobrazbe in protesta lahko ustvarjamo v neodtujenih, samoorganiziranih antikapitalističnih metodah. Produkcija večinoma izhaja iz lokalnega okolja, za distribucijo pa se izrabljajo globalne družbene mreže. DIY je najbolj uveljavljena na področju kulturne produkcije, obenem pa nenehno ekspanzionirana v kompleksnejše forme dela, produkcije in upora (Holtzman, Hughes in Meter 2007, 44–45). Učinkovita je pri nudenju pomoči marginaliziranim sektorjem družbe, hkrati pa zagotavlja sredstva za subverzijo in transcendiranje kapitalizma. Kot sredstvo reappropriacije moči je DIY postal način nasprotovanja kapitalizmu in državi, obenem pa je konstruiral in eksperimentiral z različnimi oblikami družbene organiziranosti. »Ustvarjeni so bili alternativni svetovi, ki so mnogo več kot zgolj simbolika; prostori uresničitve potencialov, neodtujene produkcije, medsebojne pomoči in boja. DIY ni samo preprosti princip razširjanja alternativnih oblik družbene organiziranosti ali simbolični primer boljše družbe; je aktivna konstrukcija drugačnih odnosov in organiziranja proti in preko kapitalizma« (ibid.).

DIY lahko sicer razumemo kot proces v dveh stopnjah. Prva se nanaša na vrednost, druga na družbene odnose. Spodkopava menjalno vrednost, medtem ko simultano ustvarja uporabno vrednost izven kapitalizma. DIY tako postane sinonim za pretvorbo življenja v »samodeterminirajoče delo, ki ga kapitalizem skuša reinternalizirati za lasten razvoj, ampak se le-to zmeraj in zmeraj ponavljajoče osvobaja, da bi proizvedlo nove oblike človeške aktivnosti, zgrajene na novih družbenih odnosih, ki transcendirajo kapitalizem« (Cleaver 1994).

DIY rekonstruira odnose moči drugače od tistih, ki jih najdemo znotraj kapitalističnega sveta. Zavrača institucije Kapitala in Države ter razvija alternative, zgrajene na fundamentalno različnih principih in strukturah. Družbena odnosi znotraj kulture DIY, predvsem v smislu produkcije, se tako uspešno izognejo vsem štirim aspektom alienacije, kot jih je opisal Marx. »Uporabniki tako niso odtujeni ne od procesa, produkta, eden od drugega ali svojih želja. Nasprotno, želje so njihovo prvenstveno vodilo. Kapital, kot je v svojem Kapitalu zabeležil Marx, je družbeni odnos, ki je lahko potemtakem presežen le s kreacijo drugih družbenih odnosov. Znotraj kulture DIY lahko najdemo tovrstne poskuse« (Holtzman, Hughes in Van Meter 2007, 45).

DIY politike se množijo kot kritika intitucionalnih odnosov moči. V osrčju ideje »naredi-si-sam« je svoboda: svoboda odločanja in izbire med alternativnimi vizijami bodočnosti in metod, nujnih za doseganje pravičnejšega sveta (Blackstone 2005, 803).

Mnogi v sebi čutijo elementarno dolžnost upora proti kapitalizmu. Ta poteka preko aktivne borbe napram Kapitalu in Državi. Gre za prefigurativen boj, namenjen ustvarjanju demokratične družbe, na principu od spodaj navzgor. Aktivisti v praksi ustvarjajo alternativne oblike združevanja in organiziranja izven kapitalizma. Odpor DIY je opogumil uporabo direktne akcije kot del taktike boja proti neoliberalizmu. Direktna akcija je glavno orožje gibanja, kajti participanta prepoznava institucije neoliberalizma kot nedemokratične in nedostopne, medtem ko je »transnacionalni kapital edini pravi odločevalec in oblikovalec politik« (Holtzman, Hughes in Van Meter 2007, 50–53).

Tako z direktno akcijo kot DIY posamezniki ne zahtevajo moči za naslovitev svojih potreb in skrbi preko procesa reprezentacije – akcije vodijo v svojem imenu, kjer so sredstva za doseg cilja hkrati tudi cilj sam. David McNally se sklicuje na to točko, ko opazuje, da princip direktne akcije temelji na politiki samoaktivizma. Odklanja apele politikom, birokratom in ostalim elitam k »pomoči« podjarmljenim, ampak raje zahteva, mobilizira in spodbuja ljudi, da zase ukrepajo sami (McNally 2002, 243).

Z gibanjem in razširanjem DIY kulture participanti zavračajo tezo, da ni alternative. Kot ločena forma antikapitalističnega boja je kultura DIY vseskozi zagotavljala sredstvo izogibanja moči kapitalističnih institucij, medtem ko je hkrati kreirala vsebinske alternative. To ni evidentno zgolj znotraj kulturne produkcije, ampak obenem tudi znotraj družbenih odnosov in ustvarjanja uporabnih vrednosti izven in neodvisno od kapitalizma. DIY kultura je razširitev boja proti družbeni tovarni in nadaljni rekonpoziciji marginaliziranega prebivalstva (Holtzman, Hughes in Van Meter 2007, 54).

4 MLADINSKI AKTIVIZEM V BELTINCIH

Časovno gledano naše raziskovanje sega v obdobje po ustanovitvi samostojne države. Pred tem je bilo, vsaj zadnjega pol stoletja, aktivističnega dogajanja na lokalnem mladinsko-kulturnem in družbeno-političnem področju bore malo. Svobodomiselnejši posamezniki, kot npr. Vlado Kreslin (tedaj še zaprisežen rocker oz. »alternativec«), so sicer skušali ukreniti nekaj v tej smeri, a so se po nekaj poskusih, soočeni z ustrahovanjem ter celo grožnjami s smrtjo, iz netolerantnega okolja zdravorazumsko kaj hitro umaknili.

4.1 Aktivizem

Najprej se moramo dotakniti samega pojma aktivizem, v sklop katerega se namreč kaj rado tlači vse mogoče in nemogoče. Vse prevečkrat se namreč dogaja, da se pojavljajo akterji, ki se deklarirajo za »aktiviste«, oziroma svoje delovanje in ustvarjanje predstavljajo kot »aktivistično«. Zasledimo jih lahko praktično na vseh področjih človekovega ustvarjanja; v znanosti, politiki, medijih itn. »Aktivisti« naj bi bili med drugim tudi lastniki invencij, ki jih patentirajo, ali pa guru kreatorji novih ideologij. Politične stranke svoje podmladke in njihove dejavnosti vse pogosteje karakterizirajo kot takšne ali drugačne »aktivizme«, v kolikor jim to seveda prinaša politični kapital in glasove volilcev. »Kar pa pri vsej poplavi 'aktivizmov', 'aktivistov' in 'aktivističnega' pogrešamo, je kritika, refleksija vsega tega nepreglednega mnoštva, svaštva« (Gregorčič 2006, 19–20).

Kot aktivista v našem primeru štejemo družbeno, politično in kulturno ozaveščenega posameznika, razmišljujočega na globalni in delujočega na lokalni ravni ter povezanega s strategijami DIY (»naredi-si-sam«). Njegova naloga ni zgolj demonstracija vrednot in prepričanj, intervencij in organizacij, delujočih preko izrazito profiliranih političnih in ideoloških ciljev. S svojim aktivnim delovanjem skuša hkrati neposredno vplivati na

svojo okolico, jo spreminjati, prevrednotiti. Kot človek je globoko vpet v lokalno okolje in pri svojem delovanju izhaja iz lastne izkušnje bivanja v njem (Grafenauer Krnc 2006, 72).

Aktivizem je vsakodnevni boj, je aktivni upor proti obstoječim družbenim nepravilnostim in je hkrati večna neizprosna borba za boljše življenje slehernika.

Aktivisti se imperialni komandi upirajo na ustvarjalen način. Z drugimi besedami, upor je takoj povezan s konstituirajočo investicijo v biopolitični domeni ter z oblikovanjem sodelujočih aparatov proizvodnje in skupnosti. To je velika novost današnjega aktivizma: ponavlja vrline vstajniškega delovanja dvestoletnega subverzivnega izkustva, hkrati pa je povezan z novim svetom, s svetom, ki ne pozna zunanosti. Pozna le notranjost, vitalno in neizbežno participacijo v nizu družbenih struktur, brez možnosti njihovega transcendiranja. Ta notranjost je produktivno sodelovanje masovne intelektualnosti in afektivnih mrež, produktivnost postmoderne biopolitike. Ta aktivizem naredi upor za protioblast in upiranje za projekt ljubezni (Hardt in Negri 2003, 328–329).

4.2 Daniel Kavaš

Začetnik in pobudnik alternativne aktivistične scene v Beltincih. Svoj revolucionarni entuziazem in neusahljivo energijo je uspešno prenesel tudi na mlajše generacije »gverilcev«. Nikoli ni verjel v neideološkost in apolitičnost. Umetnost je po njegovi interpretaciji zgolj eno izmed orodij razrednega boja; v tej luči se je vselej smatral za prolet-ar(t)-ca. S svojim inovativnim, za zaspano malomeščansko okolje nevsakdanje lucidnim in udarnim pristopom je vselej sprožal burne reakcije. Težko bi rekli, da pri tem ni užival. Še bolj težko, da je bil to njegov edini namen in cilj. A da bi razumeli kompleksnost celotne zgodbe, moramo svoje raziskovanje začeti povsem na začetku.

4.2.1 Začetki

Življenjska pot Danija Kavaša je bila že od majhnega vseskozi prepletena z umetnostjo in ustvarjalnostjo. Bil je navdušen opazovalec okolice in dogajanja v njej, zato mu v domačem kraju, prepojenem z bogatim kulturnim izročilom, navdiha nikoli ni (z)manjkalo. Rad se je družil s slikarji in glasbeniki ter iskal svojstvene poti izražanja. Skozi osnovnošolska leta sprva še sledi ustaljenim lokalnim vzorcem primarne in sekundarne socializacije. Tako prične nastopati v folklorni in tamburaški skupini, z igranjem orglic pa popestri marsikatero proslavo ob takšnih in drugačnih priložnostih. Prijateljuje s Kreslinom in Beltinško bando ter nastopi tudi v enem izmed njihovih videospotov (Kavaš, intervju).¹⁴

Leta 1993 še kot osnovnošolec sodeluje na likovni koloniji Izidorja Horvata Izaka¹⁵, enega redkih lokalnih progresivcev, ki poteka v Lipovcih. S svojo mladostjo in nadarjenostjo navdušuje prisotne slikarje in novinarje, njegovo ime se prvič pojavi v medijih. V enem izmed del naslika padajočo rdečo zvezdo in dvigajoči se križ ter s tem v slikarskem abstraktnem prostoru nakaže na nedavne družbene spremembe (Smej 1993, 11). Razpad Jugoslavije in nastanek samostojne države Slovenije doživlja izjemno sentimentalno, kar se posledično odraža skozi njegovo celotno nadalnje življenje in ustvarjanje.

Na beltinski osnovni šoli leta 1995 poteka otvoritev posebnega galerijskega prostora in prvi razstavljalec je ravno Kavaš. Pozneje ta dogodek označi kot »svojo prvo pravo razstavo«. Od odprtju se predstavi tudi kot multinstrumentalni glasbenik (kitara, orglice, glas). Nastopa v rockovskem duetu z Andrejem Bašo, poimenujeta pa se Casars (Smej 1995, 9).¹⁶

¹⁴ Gre za pesem Joužek.

¹⁵ Od slikarskega aktivista Izaka se Dani po lastnih besedah sicer nauči mnogo stvari; bistvenih organizacijskih zadev, podrobnosti glede ustanavljanja društva, slikarskih tehnik, predvsem pa svobodomiselnega nazora in zdravega ciničnega humorja (Kavaš, intervju).

¹⁶ Ime izvira iz lokalnega okolja in je svojevrstna oznaka za popadljive pse.

Slika 4.1: Duo Casars ob otvoritvi Kavaševe razstave na OŠ Beltinci

Vir: kavasdani.org (2013)

Ker zaradi mladoletnosti (še) ne more ustanoviti svojega društva, prične delovati v Kulturno-umetniškem društvu (KUD) Beltinci. V sklopu društva skupaj s somišljeniki ustanovi Sekcijo za kulturo mladih in še istega leta (1995) izdajo revijo Šolski D. R. E. K. Omenjena razvedrilna revija sproži številne ogorčene odzive lokalne konzervativne javnosti, pri obsojanju pa prednjačita župnik Jožef Hozjan in župan Jožef Kavaš. Sporni naj bi bili predvsem trije Danijevi prispevki: Ljubezenska zgodba, Družinski strip in Horoskop za bedake. Avtorju so tako očitali, da so njegovi izdelki pornografski, pretirano cinični in črnohumorno obarvani. Župnik je pri verouku celo podrobno analiziral vsebino revije ter svaril mlade pred pohujšanjem. Problematičen naj bi bil predvsem sam slog pisanja. To vsekakor ni bilo čustveno ganljivo branje kakšnih ljubezenskih romanov, pristop je bil izjemno neposreden in je sledil zgledu Bukowskega, Moroviča oziroma Zupana (Potočnik 1995 ; Ozmec 2004a, 46).

Kavaš zaradi svojih izjemno liberalnih nazorov tukaj prvič pride v konflikt z lokalno skupnostjo. Prva številka Šolskega D.R.E.K.-a je tako hkrati tudi zadnja in Kavaš spozna,

da bo »borba proti malomeščanstvu«¹⁷ oziroma krajevni spregi konzervativne politike in Cerkve permanentna. Sekcija za kulturo mladih je tako le dva tedna po spornem dogodku v prostorih beltinskega gradu priredila monodramo z naslovom Mreža, katere osnovo je, navdahnjena s poezijo Braneta Mozetiča, predstavljala homoseksualna tematika. Na veliko začudenje sodelujočih akterjev pa pretiranega zgražanja lokalnih puritancev v tem primeru ni bilo (Ozmeč 2004a, 46).

V letu 1996 »sekcioniisti« organizirajo še festival »Delu čast in oblast«, koncert mladinskih glasbenih skupin in »Underground festival« v Gančanih. Leta 1997 se Daniel pridruži novoustanovljenemu Društvu prijateljev mladine Beltinci, ki ga vodijo starejši mladinci. Skupaj organizirajo nekaj večjih glasbenih dogodkov, a kaj hitro se pojavijo konceptualna nesoglasja. Ko na sestanku društva razglasijo, da je v društvu 98 % vernih članov ter da so pravzaprav mladinsko versko društvo, Kavaš kot edini predstavnik 2- % neverujoče manjšine zaradi svetovnonazorskih in programskih razhajanj dokončno sklene svoje sodelovanje z njimi (Kavaš, intervju).

Preseli se v Ljubljano, kjer v iskanju navdiha s pomočjo raznoterih substanc eksperimentira s svojim telesom in mislimi ter načrtuje bodoče projekte.

Leta 1999 pred študentsko menzo v Ljubljani postavi umetniško instalacijo; iz dveh lestev postavi križ ter ga okraši z ilustracijami Primoža Trubarja, Franceta Prešerna, Josipa Broza Tita in Jezusa. Istega leta ustanovi slikarsko, stripovsko, glasbeno, teatersko in preprosto filozofsko podjetje za slovensko malomeščansko umetnost oziroma Radikalni D.R.K.A.rkolizem (Gombač 2003, 22). Pravzaprav gre za odgovor na akcijo podmladka stranke krščanskih demokratov, ko so ti izvedli plakatno akcijo z naslovom Karkolizem, ne hvala. Njihov namen je bil diskreditacija avtonomne mladinske subkulture. Ker pa krščanskih demokratov na političnem prizorišču kmalu¹⁸ ni več, se posledično samoukine tudi umetniški projekt Radikalnega D.R.K.A.rkolizma. Nadomesti

¹⁷ Malomeščanstva v brechtovskem smislu iluzorno srečne popolnosti, kičaste sentimentalnosti, potuhnjenosti in lažne morale.

¹⁸ Leta 2000 se Slovenski krščanski demokrati združijo s Slovensko ljudsko stranko. Zaradi razkola v združeni stranki pa nekateri člani še istega leta ustanovijo stranko Nova Slovenija – krščanska ljudska stranka (Svenšek 2011).

ga uradno neregistrirano, a še vedno delujoče Društvo za slovansko malomeščansko umetnost (Loboda 2004, 12; Ozmec 2004a, 46–47).

4.2.2 Kulturno-politična gverila kot način življenja

V tem obdobju se maksimalno angažira ter prične samostojno kantavtorsko pot. Kot aktivist prostovoljec pomaga na Metelkovi in v hiši kulture Pivka, sodeluje pa tudi s stripovskim fanzinom Stripburger. Leta 2001 v samozaložbi izda svoj album prvenec *Kri v pepelniku in psihopat na nočni omarici*. Poda se na »slovensko malomeščansko turnejo od Prekmurja do Primorske«. Na vmesni poti odigra 35 koncertov, kot dodatek pa pripravi ravno toliko likovnih in stripovskih razstav. Turnejo kot predstavnik Slovenije zaključi na likovni akademiji v Sarajevu, kjer se odvija festival mladih umetnikov, aktivistov in teoretikov z območja nekdanje Jugoslavije (Köleš 2002a, 21).

Razstava slik oziroma oljnih platen, nastalih med leti 1995 in 2000, ki jo pripravi v murskosoboškem MIKK-u leta 2002, znova prebudi stare reakcionarne duhove. O razstavi poroča tudi regionalni časopis Vestnik, čigar prispevek močno razburi beltinskega župnika Alojza Benkoviča. Ta v uvodniku župnijskega lista¹⁹ žolčno komentira sliko, na kateri je med drugim upodobljena prečrtana beltinska cerkev, vključuje pa tudi »narobe« obrnjen križ. Po njegovem mnenju vse to ponazarja »mržnjo in zanikanje krščanstva«. Svoj nagovor sklene z naslednjimi mislimi: »In vse to v imenu kulture, kulture, ki zanika vse dobro, ki je bilo storjeno do sedaj. In ta umetnik hoče imeti razstavo in predstavitev tudi v Beltincih. Ga bomo podprli?« (Benkovič 2002, ; Köleš 2002b, 20).

Kavaš v svoje »sporno« umetniško delo pravzaprav vplete študijo vitražev modernističnega slikarja in teologa Staneta Kregarja, sicer avtorja freske na beltinški cerkvi ter vitražev v murskosoboški cerkvi. Poigra pa se z zrcalno podobo in simboliko ter skuša nazorno prikazati, da Cerkev in »satanisti« kljub navideznemu medsebojnemu

¹⁹ Župnijski list je oznanilo župnije Sv. Ladislava v Beltincih. Vsako drugo nedeljo ga v obliki zloženke po maši razdelijo med vernike.

nasprotovanju pravzaprav eksistencialno nujno potrebujejo drug drugega (Ozmec 2004a, 46–47).

Rezultati Benkovičeve intervencije so se kaj kmalu pokazali. Občina Beltinci si je, potem ko je sprva dala pisno dovoljenje za razstavo Kavaševih slik v galerijskih prostorih beltinskega gradu, po župnikovem ogorčenem odzivu nenadoma premislila. Slike Danija Kavaša, ki so bile, kot smo že omenili, med drugim razstavljene tudi na likovni akademiji v Sarajevu in mnogih drugih etabliranih prostorih, po uradni razlagi naenkrat niso bile več dovolj »kakovostne«. Razstava, načrtovana za 2. november 2002, je tako odpovedana, cenzurirani umetnik pa vseeno še istega dne odigra predstavitveni koncert na sveže osvobojenem klubskem ozemlju Ambasade Štefana Kovača - Marka²⁰ v Beltincih (Köleš 2002b, 20).

Čez dva tedna kritikom pričakovano pripravi samosvoj odgovor. Skupaj z Društvom iniciative mladih organizira koncert znamenite pivške skupine Ana Pupedan ter domače Avantgarde.²¹ Kot uvod v koncertno dogajanje poteka otvoritev razstave slik akademskega slikarja Mateja Bizovičarja, za »dodano vrednost« pa s performansom poskrbi kar Kavaš sam. S pomočjo Bizovičarja svojo domnevno sporno sliko razreže na 7 delov ter jo ob pomoči Enciklopedije verstev sveta strukturira v »pravilno« kompozicijo križa (Ozmec 2004a, 47).

²⁰ Več o tem v naslednjem poglavju.

²¹ Predhodnica ŠKM Bande.

Slika 4.2: Sporno Kavaševno umetniško delo po seciranju

Vir: kavasdani.org (2013)

V tem obdobju v pivški Hiši kulture preigrava z duetom Vita-minsko polje, katerega člana sta Andrej Pirjevec in Peter Žnidaršič. V domačem studiju Pupendanovcev posnamejo 6 skladb, na violini pa jim na pomoč priskoči Simon Avsec. Ne zapostavlja niti domače scene. Poleg vsestranskega aktivističnega delovanja v Ambasadi leta 2003 prične sodelovati še z muzikalnim dvojcem v postavi Ivor Knafelj in Jernej Koren, znanima tudi pod imenom Razigrani ščegetavčki. Uvrsti se v finalni izbor Klubskega maratona Radia Študent za leto 2003, v okviru katerega podolgem in počez obrede slovenske klube. Njegova glasbena kariera s tem dobi povsem nove dimenzije in zagon. Svoje artistično popotovanje v okviru turneje Cross Balkan Tour nadaljuje še po vseh državah nekdanje Jugoslavije, vsled organizacijskih nevšečnosti je izjema le Črna gora (Gabor 2003). V 20 dneh tako nastopa v 18-ih različnih mestih, prav povsod pa ga po lastnih besedah sprejmejo spoštljivo in skrajno resno, še posebej po tem, ko na oder prikoraka v avtohtoni prekmurski folklorni obleki, klobukom, dodatno okrašenim z rogovi (makedonskimi paprikami) in toaletnim papirjem. »Nekaj jih je pokazalo hrbte,

drugi so izbuljili oči in v zrak dvignili pesti. Koncerti pa so se povsod končali z dejstvom, da šank nikoli ni bil prehod za pešce«, se spominja Kavaš (Ozmeč 2004a, 46–47).

V Mladini 19. januarja 2004 objavijo članek z naslovom *Radikalni dr. Karkolizma*, kjer predstavijo življenjski opus Danija Kavaša. Objava v rodnih Beltincih spet povzroči številne negativne reakcije, še posebej potem ko zaskrbljena krajanka en izvod odnese župniku. Ta se znova oglasi v Župnijskem listu in pojasnjuje, da dve leti nazaj ni dobesedno pozival k prepovedi razstave, ampak se je »le« spraševal o tem, »ali bomo podprli človeka, ki odkrito dela proti vrednotam, ki so vsem beltinskim vernikom svete. Ali nam ti kvazi umetniki odrekajo pravico zavzemati se za dobro vsakega človeka?« Župnik Benkovič informira župljane, da misli Kavaš »uničiti« krščanstvo v Beltincih in da v ta namen prireja Folklorni festival razkristjanjenje²², ki bi naj potekal od 8. februarja do 1. maja vsako leto. Znova se spusti v teološko presojo, kaj je kultura in kaj ne, ter Danielu očita, da svojo umetniško kvaliteto dokazuje edino z nasprotovanjem in blatenjem krščanstva, »tukaj pa se njegovo umetniško ustvarjanje konča«. Po njegovem mnenju se pravzaprav celotno družbeno in politično življenje v Sloveniji več ali manj začne in konča pri posplošeni in krivični kritiki Cerkve in vere. »Nikoli pa še nisem slišal alternative, ki bi jo kdorkoli ponudil v zameno za krščanstvo in vero. Se opravičujem, so poskušali in je bil nekaj časa socializem in komunizem. Kako znano mi to zveni ...« zaključí (Benkovič 2004).

Benkovič tukaj s pomočjo svarilne demagogije srdito brani svoje interese. Razen »sporne« slike ostalega Kavaševega umetniškega ustvarjanja sploh ne pozna, a se kljub temu čuti poklicanega za presojo kulturne vrednosti njegovega ustvarjanja. V avtonomni mladinski subkulturi, ki mu ravno zaradi svoje neodvisnosti ni po godu, vidi zgolj »satanistične napade« na institucijo RKC. Tukaj je problem seveda globlji. Vsakršna, še tako dobronamerna kritika Cerkve oziroma prevelike koncentracije družbene in politične

²² Kavaš skupaj s somišljeniki iz Društva iniciative mladih ter v sodelovanju z nekaj ostalimi mladinskimi klubi po državi leta 2004 resnično organizira sklop koncertov in prireditev provokativno poimenovanih Folklorni festival Razkristjanjenje. Na njem med drugim sodelujejo tudi priznani avtorji, kot so Jani Kovačič, Dane Zajc, Janez Škof, Ksenija Jus itn. Namen same prireditve, ki jo Kavaš opiše kot »rešilno bilko pred popolno skrajno desno dehumanizacijo«, je v opogumljanju in ozaveščanju prebivalstva, da se ob siceršnjem nestrinjanju z njeno politiko in načeli iz Cerkve lahko tudi uradno izpišejo (Ozmeč 2007, 14). Sam festival sicer, razen v Beltincih, poteka brez zapletov.

moči te institucije je v tako religioznem okolju skrajno nezaželena. Posameznik, ki se nenapisanim pravilom oziroma navodilom ne podredi, je skorajda izobčen, proglašen za »radikalca, satanista«. Zaprejo se mu marsikatera vrata. Gre torej za enake²³ metode, kot jih župnik očita prejšnjemu sistemu, le da je tokrat rdečo partijsko knjižico zamenjala kleriška črna. Ob koncu se z omenjanjem socializma in komunizma sprašuje še po alternativah za krščanstvo, katerega pojem med vrsticami enači z demokracijo. Že samo vprašanje v osnovi je na tem mestu odveč. Podaja se klasična črno-bela slika. Alternativa čemu? Za samo »dobro«? Krščanstva seveda nikakor ne moremo posplošeno enačiti z demokracijo. Obstajalo je v vseh družbeno-političnih in ekonomskih sistemih, med drugim tudi v absolutističnih in diktatorskih državnih ureditvah, še vedno pa je v podobi teokracije prisotno v Vatikanu. Skozi zgodovino se je posluževalo mnogih inkvizicijskih prijemov prevzgoje »satanistov, heretikov« in ostalih brezbožnikov, ki niso brezpogojno verjeli v njeno edino dogmatsko sveto »resnico«. Kavaševa »krivda« je potemtakem le v tem, da ne prisega na nobeno »nezmotljivo višjo ideologijo«, ampak se zavzema za razumsko, na znanstvenih dokazih utemeljeno percipiranje realnosti. Preizprašuje se o obstoječem sistemu in vrednotah, ki ga krojijo, in pomemben del tega sveta je tudi Cerkev, najsi bodo posamezniku njene dogme blizu ali ne. In ker skuša RKC vse bolj uveljavljati svoj mobilizacijski potencial v družbi, tudi preko raznoraznih sumljivih kapitalskih in političnih poti, mora biti ravno zaradi sklicevanja na moralo kot osnovo svojega delovanja prav sama še toliko bolj pod drobnogledom kritične javnosti.

²³ Smrke (1996, 70) opozarja na še vedno zelo navzoče travme kot posledice nasilnega in mestoma celo brutalnega pokristjanjevanja. Posameznike, ki niso želeli sprejeti krščanske vere in njene ideologije, so »dobesedno in simbolično lomili. Socialno-psihološke posledice teh lomljenj so se ohranile do današnjih dni. Pokristjanjevanje ni bilo manj nasilno – bilo je mnogo bolj nasilno kot pomarksistjevanje«. Sledila je popolna, več stoletij trajajoča ideološka in verska dominacija RKC. Vse, kar bi ta primat ogrozilo, je bilo na tak ali drugačen način odstranjeno. V tej luči gre razumeti okrog 50 let trajajoči socialistični »sekularistični« monopol kot nekakšno pričakovano reakcijo nanj, v mnogočem pa celo kot imitacijo le tega. Na to velja vsekakor opozoriti predvsem zato, ker vodilni teološki vrhovi in peresa RKC v državi nenehno poudarjajo le silne strahote in totalitarne elemente bivšega družbenega sistema, obenem pa pozabljajo, da preteklost njihove vrhovne moralne in pastoralne institucije v tem pogledu pravzaprav ni nič kaj manj totalitaristična. Želja po prikritju (in hkrati obnovitvi) poteka na način, »da do nerazpoznavnosti demonizira čas sockomunizma. Taka zatemnjevanja pa so posebej moteča, če se povezujejo s prepričanjem klerikov, da so 'luč sveta' in nosilci ideje 'odpuščanja'«.

Navkljub vrženi rokavici se napadeni umetnik po tehtnem premisleku na tem mestu odloči, da se sam tovrstnih nizkih udarcev in posplošenih *ad hominem* diskvalifikacij ne bo posluževal. Svoje nazorske poglede na družbeno dogajanje bo raje še naprej brezkompromisno angažirano predstavljal preko svojega ustvarjanja (Ozmec 2004b, 12).

Na to seveda ni potrebno dolgo čakati. Leta 2005 v Beltincih potekajo številne otvoritve. Vsevprek se odpirajo nove ulice, ceste, kolesarske steze. Ko se meseca julija v potoku Črnc po dolgem času znova pojavi voda Razigrani ščegetavčki izvedejo konceptualni performans. S transparentom »Otvoritev Črnca za črno nam domovino« do kolen zabredejo v potok. Dani Kavaš je oblečen v narodno nošo, Ivor Knafelj, razpuščenih las in odet v majico razpadajoče Evropske unije imitira Jezusa Kristusa, Jernej Koren pa se zamaskira v zloveščega parklja. Med sokrajani izvablajo sila začudene poglede, nekdo pa jih celo povpraša »ali spet kaj snemajo« (Kavaš, intervju).

4.2.3 Usodna nesreča in odkrivanje novih spektrov umetniškega ustvarjanja

Sredi najplodnejšega ustvarjalnega in aktivističnega obdobja Danija Kavaša poleti leta 2005 doleti huda nesreča. Med skakanjem v bazen pri sorodnikih se mu eden izmed skokov izjalovi. S počenim šestim vratnim vretencem in vkleščenim živcem ter prikovan na voziček po reanimaciji pristane na univerzitetnem rehabilitacijskem inštitutu Soča v Ljubljani. Čeprav je gibalno oviran in ujet v mehanski monotoni ritem stalnih terapij in razgibavanj, se ne prepusti malodušju in vdanosti v usodo. Ob njegovem značaju k temu izdatno pripomorejo obiski in bodrenja tovarišev, kakor tudi zavedanje o nujnosti nadaljevanja »revolucionarnega boja«.

V skladu s tovrstno filozofijo ob pomoči Iztoka Korena in Bora Kolariča (kader DIM-a) decembra 2005 posname prvi del literarno likovnega video vložka *Bes?Da!*. Kratki dokumentarec je predvajan na znameniti proslavi »Mladi za razvoj²⁴«, ki jo v prostorih beltinske osnovne šole na dan samostojnosti in enotnosti skupaj organizirata DIM in

²⁴ Več o proslavi, njeni vsebini in odzivih nanjo v naslednjem poglavju.

KUD Beltinci. Namen prireditve je predstavitev delovanja mladih ustvarjalcev iz občine Beltinci. Reakcije domačih mnenjskih voditeljev po proslavi so pričakovano povsem odklonilne, netradicionalen umetniški pristop pa ob župniku tokrat uradno obsodita še lokalna odbora strank SDS in NSi (Ozmec 2006, 13).

Ta »škandal« je le uvod v izjemno pestro leto 2006. Pri Danielu v Soči se tako mudi ekipa študentov kulturologije s Fakultete za družbene vede, ki pod vodstvom Jerneja Korena snema njegov portret, pomagajo pa mu posneti še videoposlanico ob Dnevu odmora pred dnevom upora.²⁵ V okviru festivala Razkristjanjevanje Slovenije obenem potekata dva solidarnostna festivala za novogradnjo, ki ga, zavedajoč se neprecenljive vrednosti Kavaševega ustvarjanja, zanj pripravljajo številni glasbeniki, striparji in aktivisti. Član skupine Žoambo Žoet Workestrao Ivo Poderžaj pomoč pojasnjuje takole: »Kavaševo kantavtorstvo cenimo kot sugestivnega družbeno občutljivega osamelca v dolini kiča in spektakla. Tudi njegove stripe imamo radi, ker ne vemo, ali bi ob njih jokali ali se smejali«. S skupnimi močmi in pomočjo družine zberejo denar za prizidek k domači hiši v Beltincih, da lahko Daniel živi čimbolj samostojno ter še naprej aktivno ustvarjalno (Pirc 2006a). Novo domovanje, poimenovano Vaza Vizija teritoria 8. a +1²⁶, hkrati postane svojevrstna stična točka intelektualcev in umetnikov iz regije in širše.

²⁵ Dan odmora pred dnevom upora je tradicionalni performativno-koncertni dogodek v Ambasadi Štefana Kovača - Marka. Praviloma poteka točno en dan pred dnevom upora proti okupatorju (27. aprila), torej vsako leto 26. aprila.

²⁶ Koncept 8. a +1 predpostavlja 8 avtonomnih pokrajin + 1 v okviru skupne federacije na teritoriju nekdanje Jugoslavije. Med te sodi 6 držav ex Jugoslavije (Srbija, Hrvaška, Slovenija, Makedonija, Črna Gora, Bosna) z avtonomnima pokrajinama Vojvodino in Istro (pomembna razlika v primerjavi s situacijo v Jugoslaviji, kjer je status avtonomne pokrajine ob Vojvodini imelo le še Kosovo), kot +1 pa je mišljeno (tudi v preteklosti že) neodvisno Prekmurje (Kavaš, intervju).

Slika 4.3: Vaza Vizia teritoria 8. a + 1 v Beltincih

Vir: zasebni arhiv (2011)

Jeseni 2006 pride do vnovičnega političnega zaostrovanja razmer med Slovenijo in Hrvaško na spornem mejnem območju na Hotizi, kar privede do tega, da območje zasedejo posebne enote slovenske policije (Maučec 2006). Kavaš ne verjame, da je možno medsosedske spore reševati na tovrsten način, zato izvede akcijo »Stop, policija – Hotiza!«. V svoji znameniti folklorni opravi se ob pomoči mame Minke, Uroša Buzetija ter snemalca Mitje Maučeca v invalidskem vozičku prevaža po Hotizi ter mimoidočim deli toaletni papir, na katerem je izpisan slogan »Stop, policija – Hotiza!«, političnim vodjem intervencije pa z napisi sporoča: »Janša, kurac se ti tanjša«, »Rupelj je butelj« ipd. Pri izvedbi svojevrstnega političnega performansa mu na pomoč priskočijo tudi vaški otroci, ki transparente zalepijo na bližnja drevesa, mimo katerih vodi pot k mejnemu prehodu s Hrvaško (Kavaš, intervju).

Slika 4.4: Performans »Stop, policija – Hotiza!« na Hotizi

Vir: zasebni arhiv (2006)

Številne posnetke, nastale na turneji Cross Balkan Tour, s pomočjo režiserja Matjaža Mančka in monterja Arnolda Marka zreducira na polurni filmski zapis ter ga predstavi javnosti. Manček pojasnjuje, da skuša film »skozi soočanje raznolikosti, kontrapunktov in podobnosti predvsem povedati zgodbo o edinstvenem ustvarjalcu, kako svojo vizijo sveta srčno predstavlja v edinstvenem, razburkanem, nasprotij polnemu delu sveta, kot je Balkan« (Zupanc 2007).

Premiera dokumentarca v Beltincih poteka hkrati z likovno²⁷ razstavo »Šola – šala, ki jo je treba zrušiti«. Nad samim potekom in lokacijo razstave, ki se odvija na pročelju zgradbe Ambasade, župan Milan Kerman in predsednik krajevne skupnosti Stanko

²⁷ Kavaš, osrednji pobudnik dogodka, ga v vabilih in na plakatu sicer raje klasificira kot »antilikovno« razstavo.

Glavač nista najbolj navdušena, zato na pomoč pokličeta policijo. Represivni organi celotni dogodek prekinajo, Danielu pa – zaradi nepridobljenih ustreznih dovoljenj – napišejo kazenski listek zaradi kršenja javnega reda in miru (Kavaš, intervju).

Slika 4.5: Razstava »Šola – šala, ki jo je treba zrušiti« na pročelju Ambasade Štefana Kovača - Marka v Beltincih

Vir: zasebni arhiv (2006)

4.2.4 Vstop v uradno politiko in »cerkveno« (anti)hierarhijo

Leto 2006 označuje še eno pomembno prelomnico; to je namreč leto, ko se Kavaš poda v vode institucionalne politike. Z Markom Brecljem in somišljeniki ustanovijo politično stranko Akacije, ki naj bi služila kot nekakšno orodje nevladnih organizacij, mladinskih in kulturnih delavcev pri uresničevanju njihovih vizij in interesov. Predsednik stranke postane prav Dani Kavaš in pod njegovim vodstvom stranka kandidira na državnih parlamentarnih volitvah leta 2008, kjer doseže 0.02 odstotka glasov. Njenega predsednika leta 2006 v domačih Beltincih na volitvah za župana podpre 2,13 odstotka volilcev, leta 2010 pa ga v skladu s svojstveno vodeno art-antipolitično kampanjo²⁸ podpre natanko

²⁸ Na volilnih soočenjih županskih kandidatov Kavaš sploh ni navzoč, s svojo vizualno govorico ga na njegovem mestu predstavlja umetniška instalacija poimenovana »Sem na vrhu neuvrščeni«. Dodatno

1,54 odstotka udeležencev volitev, dovzetnih za abstraktno retoriko in nediplomatske politične ukrepe (Lenart 2007; RVK 2006; RVK 2008, RVK 2010).

Kavašev predvolilni spletni nagovor leta 2010, namenjen občankam in občanom Občine Beltinci, zaznamujejo izjemno inovativne ideje in predlogi v zvezi z razvojem lokalne skupnosti. Z navezovanjem na program stranke Akacije svojo politično vizijo v istem kontekstu razširi še na globalni teritorij. Na tem mestu je potrebno pojasniti, da osnovni namen stranke Akacije nikakor ni prevzem oblasti, ampak naj bi v slovenski družbeni in politični prostor predvsem vnesla nekaj svežega idejnega vetra, ki ga ta po Brecljevem mnenju še kako nujno potrebuje: »S svojimi stališči in s svojim zgledom bi stranka Akacije morala biti predvsem luč in smerokaz v družbo s prihodnostjo. Sedanja je namreč nima« (Pirc 2006b, 14). Njena vloga je torej bolj izobraževalno aktivistična, umetniško ustvarjalna in politično (ne)korektna. Stranka se tako med zasledovanjem ciljev, kot je v prvi vrsti solidarna, socialna in delavcu prijazna družba, med drugim zavzema še za »nenasilno razstavitve neoliberalnega kapitalizma na planetu Zemlja, za znižanje starostne meje za pridobitev volilne pravice v Sloveniji in EU na 12 let ter za izstop Slovenije iz vojaške zveze NATO« (ibid.).

Angažma Daniela Kavaša navsezadnje poseže tudi v teološke sfere. Ker nanj nenehno letijo očitki, da je deklariran sovražnik RKC in vernih, se odloči, da ne bo več zgolj nasprotoval, ampak bo na področju duhovne oskrbe organizirani religiji tudi konkuriral. Tako prične s pripravami na ustanovitev Verske skupnosti Upanje brez razloga. Skoraj istočasno kot poteka slovesna proslava ob ustanovitvi novonastale murskosoboške²⁹ škofije, Kavaš znotraj svoje verske skupnosti vzpostavlja teritorialno hierarhično

zmedo med obiskovalce, gledalce, ostale kandidate ter voditelje soočenj s svojo navzočnostjo vnašajo t. i. »parklji«, v katere so zamaskirani Danijevi podporniki.

²⁹ V nedeljo, 25. 6. 2006, v cerkvi svetega Nikolaja v Murski Soboti poteka slovesnost ob škofovskem posvečenju murskosoboškega škofa Marjana Turnška, njegovi umestitvi ter razglasitvi ustanovitve murskosoboške škofije. Gre za najmanjšo katoliško škofijo v Sloveniji z okoli 120.000 prebivalci, od tega jih je 95.000 katoličanov. Območje škofije zaobsega tri dekanije (Murska Sobota, Ljutomer, Lendava) in 36 župnij (Dnevnik 2006).

strukturo, ki se razteza vse od Prekmurja do Istre. Sam prevzame vlogo škafa³⁰ Prekmurske škafije, koprsko področje v upravljanje prevzame Marko Brecelj, v Istri pa škafuje še en znani kulturno-umetniški delavec in ustvarjalec Franci Blaškovič. Škof Dani Kavaš za svoje »vernike« v posebnem prostoru Ambasade poimenovanem »kapejlica« pripravi nekaj slikovitih maš ter vedouka. Znova se poigrava tako s simboliko samega krščanskega religioznega diskurza kot tudi z liturgijo samo. Tako na primer »verniki« namesto hostije, kot ta običaj pozna RKC, pri obhajilu prejmejo kozarček domače žgane pijače – palinke oz. travarice, vlogo ministranta pa, pod umetniškim imenom Ministrelc B, uspešno udejanja Uroš Buzeti. V okviru sodelovanja škafa in Ministrelca znotraj Verske skupnosti nastane tudi glasbena sekcija Anti-pop-pARTnerstvo, ki se predstavi klubskim koncertnim prizoriščem širom Slovenije (Kavaš, intervju).

Slika 4.6: Oltar Verske skupnosti Upanje brez razloga

Vir: kavasdani.org (2013)

³⁰ Tukaj ne gre za morebitno slovnično napako. V Verski skupnosti Upanje brez razloga namesto naziva škof, kot ga poznajo ostale bolj uveljavljene verske skupnosti, namreč uporabljajo izraz »škaf«, medtem ko se uradna vloga in poslanstvo same pastoralne službe bistveno ne razlikujeta.

Ob začetku leta 2007 se odzove na dogajanje v Art centru na Goričkem, kjer lokalni oblastniki iz umetniškega in multimedijskega rezidenčnega³¹ centra s pomočjo policije deložirajo tamkaj nastanjene ustvarjalce. Društvo prijateljev zmernega napredka iz Kopra ter Verska skupnost Upanje brez razloga skupaj izvedeta aktivistični performans, pod okriljem katerega postavijo »spomenik slovenski narodni in kulturni zabitosti«. Gre za kol, zabit v zemljo, kar v skladu z zapleteno birokratsko zgodbo, v katero je ujet Art center, simbolizira usodno premoč kapitala in politike nad umetnostjo. Protagonisti upora spomenik še posebej namensko posvetijo (s strani Občine Moravske Toplice) nelegalno vsiljeni direktorici Art centra Piki Petri Pevec. Ta za svoje (ne)delo prejema plačo iz sredstev zavoda, katerega vhodnega praga sama sicer nikoli ne prestopi, Art center pa zaradi nedelovanja oz. nerealizacije projektov utrpi ogromno finančno škodo (Ozmeč 2007, 14; Valenčič 2009, 12).

4.2.5 Ustanovitev HUD – Črno polje in Beli kvadrat ter novejši projekti

Daniel se v tem obdobju (leto 2007) uspešno prebija skozi birokratske ovire ter registrira Humanistično umetniško društvo – Črno polje in Beli kvadrat, ki mu predseduje še danes.

Eden najbolj prepoznavnih projektov društva je vsekakor »Slovanski skulptured bratstva in enotnosti«. Gre za načrtovano postavljanje umetniških skulptur v naravi³², s katerimi društvo obeležuje obletnico smrti Josipa Broza Tita ter poudarja pomen povezovanja ljudi in kulturnih ustvarjalcev s področja bivše skupne države Jugoslavije. Ob 33. obletnici Titove smrti naj bi bilo tako postavljenih 33 skulptur od Bratonec (izvir potoka Črnec) do Prilepa v Makedoniji, zadnja pa naj bi stala ob spomeniku Sv. Cirila in Metoda nad obalo Ohridskega jezera ter tako simbolično obeležila »vseslovansko razkristjanjenje« (E-novine 2010).

³¹ Osnovno poslanstvo rezidenčnih centrov je, da v določenem obdobju gostijo tuje umetnike, ki v tem prostoru ustvarjajo. Namenjeni so predvsem spodbujanju kroženja idej ter seznanjanju z novimi umetniki in umetniškimi stvaritvami (Krečič 2010, 15).

³² V večini primerov ob partizanskih spomenikih.

Leta 2008 z Ministrelcem B-jem v okviru Anti-pop-pARTnerstva izdala album »Bes?Da!«. Hkrati v samozaložbi sledi še tretji ponatis zgoščenke »Kri v pepelniku in psihopat na nočni omarici«, zainteresirani javnosti pa sta prvič predstavljena albuma »Živi in ostali odpadki« ter »Vitaminsko polje«. Članoma Anti-pop-pARTnerstva se z dodatno akustično kitaro pridruži še Iztok Koren, nov projekt pa poimenujejo »Narodno-zabavni terorizem« (Kavaš, Dani).

Del poletja tradicionalno preživlja na Obali, kjer v prvi polovici avgusta poteka Koperground festival. Gre za desetdnevni maraton glasbe, javnih tribun in predavanj, filmskih večerov, likovnih ustvarjalnih delavnic ter performansov. Ob glasbenem vložku je hkrati osrednji mentor Vodene likovne gverile – delavnice kulturno/družbenega aktivizma. Likovna gverila se ne počuti udobno znotraj etabliranih zaprtih galerijskih razstavnih prostorov, ampak spodbuja neposreden, pristen stik z ljudmi na odprtem polju. Tako nastane improvizirani razstavni prostor kar sredi Kopra. Dani Kavaš in Ministrelec, avtorja pretežne večine razstavnega materiala, za izdelavo družbenokritičnih plakatov uporabljata izključno rdečo in zeleno barvo. »Za to barvno kombinacijo sva se odločila, ker je to največji barvni komplementarni kontrast. Lahko bi rekel, da smo navajeni umetnih gnojil, medtem ko gledamo z modrimi očmi skozi zeleno« v svojem stilu pojasnjuje Kavaš (Ipavec 2008).

Glasbeno in socialno uporništva znova združi na grajskem dvorišču v Beltincih, kamor se vrne po dvanajstih letih. Na tem mestu je namreč leta 1996 potekala prireditev »Delu čast in oblast«, grad sam pa je bil, kot smo že omenili, tudi sicer skozi devetdeseta leta uveljavljeno prizorišče prostovoljnih in neinstitucionalnih dogodkov. HUD – Črno polje in Beli kvadrat v sodelovanju z Društvom prijateljev zmernega napredka iz Kopra dogodek naslovi kot »Živel 2. maj«, s podnaslovom »Praznik lokalnega garanja in globalnega sranja« (Verdev 2008, 21–22).

Kmalu zatem pride do novega zapleta med Kavaševim »taborom« in občinskimi veljaki. Člani uredniškega odbora občinskega glasila Mali Rijtar, z odgovorno urednico Jelko Breznik na čelu, novinarju in avtorju članka Tomažu Verdevu zavrnejo objavo prispevka

o praznovanju 2. maja. To ni prvi tovrstni primer cenzure misli mladih, zato sledi zelo oster odziv liberalnejših sfer javnosti in članek, ki po svoji slogovni in analitični koncepciji zdaleč presega običajni nivo prispevkov v dotičnem mediju, je v naslednji številki vendarle objavljen (Kavaš, intervju).

V okviru projekta glasbeno-političnega kolektiva Narodno-zabavni terorizem maja 2008 pred gradom v Beltincih poteka še fotografsko-plakaterska akcija, posvečena absurdnosti dolgotrajnega denacionalizacijskega³³ postopka beltinskega gradu.

Slika 4.7: Plakaterska akcija Narodno-zabavnega terorizma pred beltinskim gradom

Vir: zasebni arhiv (2008)

³³ Grofica Zichy, zadnja lastnica objekta, ni imela lastnega nasledstva. Zahtevek za denacionalizacijo so že leta 1993 vložili njeni dediči grofje Lederbuhr, zadeva pa še vse do danes ni bila razrešena. »V prostorih gradu in ožji okolici se sicer že desetletja odvijajo številne dejavnosti, povezane s kulturnim življenjem v Občini Beltinci, med njimi tudi številne prireditve z mednarodnim značajem, kot je npr. vsakoletni mednarodni folklorni festival« (Maučec 2009).

Junija istega leta ji sledi performans »3x-no brezglavi Triglav«. Zgledujejo se po v 70-tih letih prejšnjega stoletja delujočem kolektivu OHO, ki sredi ljubljanskega parka Zvezda izvede performans Triglav (leta 2007 ga na slovenski gori Triglav ponovijo še umetniki Janez Janša, Janez Janša in Janez Janša). Prekmurski akterji performans posvetijo neuklonu pritiskom socialne krize, namišljene demokracije, brutalnega kapitalizma in klerofašizma (Kavaš, intervju).

Slika 4.8: Umetniški performans »3x-no brezglavi Triglav«

Vir: zasebni arhiv (2008)

Leta 2009 pod tehničnim vodstvom tonskega mojstra in kulturnega aktivista Aleša Žumra iz Železnikov izda glasbeni album »Kapitan-Kapital« in DVD »Niti pod razno-razno«, Narodno-zabavni terorizem pa v posluh ponudi zgoščenko z zgovornim naslovom »Profitarci svih zemalja – odjebite!« (Kavaš, Dani).

Na začetku 2010 se vrne v Ljubljano. Z Martinom Ukmarjem oz. Tovarišem Strmoglavljenim se nastanita v stanovanjsko ustvarjalnem objektu Klet Vizija Teritoria 8. a +1. Sodelovati prične s Sanjo Žmavc, kulturno aktivistko z Metelkove. Njen električni piano in vokal še dodatneje nadgradita eksplicitno neposrednost Kavaševih besedil in glasu ter zaokrožita celotno glasbeno kompozicijo. Skupaj izdeta album

»Kratko in krotko«, Dani pa še solo DVD »Opus Dei = di govno« (Kavaš, intervju).

Danes znova živi v Beltincih in se ukvarja s tremi različnimi glasbenimi projekti: snema samostojno ploščo z gostujočimi glasbeniki, drugi album producirata skupaj s Tovarišem Strmoglavljenim, tretji pa nastaja znotraj najnovejše skupine imenovane »Barka tone in bele plombe«. Ob Kavašu v tej postavi muzicirajo še Martin Ukmar in Andrej Fon na kitarah ter Peter Šukler na bobnih. Prihodnost prognozira kot težko, zato se bo po lastnih besedah trudil biti karseda zatežen (Kavaš, intervju).

4.3 Ambasada Štefana Kovača - Marka

Ambasada Štefana Kovača - Marka je neinstitucionalizirano samoniklo kulturno aktivistično prizorišče v središču Beltinec. Nastala je kot produkt specifičnih razmer lokalnega okolja. V prvi vrsti mladi niso imeli na voljo primernih prostorov za druženje in ustvarjanje, kjer bi lahko nemoteno razvijali svoje talente in sooblikovali kulturno ponudbo v domačem kraju. Ta je bila vse dotedaj vseskozi zelo enostransko naravnana, prioriteto bolj ali manj usmerjena le na področje negovanje dolgoletne tradicije folklorne, tamburaštva in ljudskih pesmi. Mladi sami so sicer tovrstno kulturo vseskozi podpirali in spoštovali, a vendarle so sami želeli ustvarjati neko novo, modernejšo in bistveno drugačno zgodbo. Po drugi strani pod oznako »moderno« nikoli niso zapopadli prevladujoče mainstream kulture (MTV-ja, domačih narodnozabavnih »veselic« ter srbo-hrvaške disko scene), vsiljevane s strani radio-televizijskih postaj in gostinskih lokalov. Slednjega tudi v Beltincih nikoli ni manjkalo.

Nenazadnje pa je bilo skupini nekonformistično usmerjene mladine dovolj tudi nenehnih moraliziranj, pokroviteljskih pridig in drugih oblik psihičnega nasilja s strani takšnih in drugačnih (samo)oklicanih avtoritet, ki jih je bil znotraj izjemno konzervativnega okolja deležen prenekateri posameznik svobodnejših nazorov in pogledov na svet. Zato so alternativci v odgovor posledično strnili vrste, vzeli vajeti v svoje roke ter pričeli pisati povsem novo poglavje zgodovine svojega kraja.

4.3.1 Način delovanja

4.3.1.1 Skvot

Ambasada Štefana Kovača - Marka deluje kot skvot.³⁴ Anders Corr skvotanje definira kot »nelegalno zavzetje neuporabljenih stanovanj ali zemljišč z namenom reševanja stanovanjske problematike (v nekaterih primerov celo omogočanja zaposlitev in vzpostavo komun) tistih, ki so brez lastnine« (Corr 1999,9).

Po Pruijtu (2004) lahko v Evropi razlikujemo med več vzroki nastanka in posledičnimi oblikami skvotov:

- a.) Skvotanje izvirajoče iz revščine/stanovanjske nuje (*deprivation based squatting*). V skrajni sili se tovrstnega oblike skvotanja lotijo stanovanjsko ogrožene skupine, kot so recimo brezdomci, ki jim druge rešitve pravzaprav niti ne preostanejo.
- b.) Skvotanje kot alternativna oblika stanovanjske skupnosti (*squatting as an alternative housing strategy*). Namesto običajnega družinskega življenja skvoterji te branže razvijajo nove oblike stanovanjskih skupnosti, kot so razne komune ipd.
- c.) Skvot kot socialni center (*entrepreneurial squatting*). Vzpostavljajo se kulturni in društveni centri in druge ustanove javnega pomena. Značilno je shajanje z omejenimi resursi, neprofitna usmerjenost ter izogibanje uradnim birokratskim postopkom in predpisom.
- d.) Konzervativno/ohranjevalno skvotanje (*conservational squatting*). Gre za izrazito taktično usmerjeno skvotanje z namenom ohranjanja in zaščite naravnih ali zgodovinskih znamenitosti kot tudi poskusa preprečitve uničevanja oz. rušenja le teh.

³⁴ Skvotiranje ali skvotanje v najpreprostejši razlagi pomeni bivanje oziroma uporabo prostorov brez privoljenja uradnega lastnika. Po navadi gre za zapuščene hiše oziroma prostore, ki že dalj časa niso v uporabi, novi naseljenci – skvoterji – pa jih zasedejo, renovirajo in usposobijo za čimbolj kvalitetno uporabo oziroma izvajanje svojih aktivnosti.

e.) Politično skvotanje (*political squatting*). Pri slednjem gre za mestoma taktično, a zvečine precej eksplicitno izražanje političnih stališč o stanju družbe in sistema nasploh. Značilno je identificiranje in simpatiziranje s protisistemskimi, revolucionarnimi političnimi teorijami. Skvoterji največji ideal prepoznavajo v ideji avtonomije.

Občasno se v tovrstnih razpravah omenja tudi turistično skvotanje, ki je bilo značilno za Amsterdam v 70-ih letih prejšnjega stoletja. Turisti, ki so prihajali v mesto, so imeli navado poiskati prazno oziroma neuporabljano stanovanje ali podoben prostor ter si na ta način začasno zagotoviti brezplačno prenočišče (ibid.).

Znotraj teh klasifikacij Ambasado Štefana Kovača - Marko torej lahko opredelimo kot socialni center in politični skvot.

Osnovna dejavnost kluba temelji na organiziranju koncertov in drugih kulturnih prireditev, kot so gledališke in lutkovne predstave, slikarske in stripovske delavnice ter razstave, izobraževalna družbenokritična predavanja in filmski večeri, umetniški performansi, solidarnostne akcije. Hkrati predstavlja prepotreben prostor za vaje perspektivnim lokalnim glasbenim skupinam (Štefan Kovač Marko Banda, Stekli Psi, Dinamizem, Mito², Hexenbrutal, Bekko, Kleemar, Dani Kavaš, Barka tone in bele plombe, Ludovik Material, Automassage, Plueg ...). Znotraj Ambasade pod okriljem Društva za razvoj elitne kulture (D. R. E. K) – oziroma njene sekcije, neodvisne glasbene založbe God Bless This Mess – deluje tudi snemalni studio. V sklopu kluba je prav tako odprt družabni prostor s čitalnico, glasbeno poslušalnico, šahovskim in športnorekreativnim koticom. Društvo sodeluje s številnimi sorodnimi slovenskimi in tujimi kolektivi, v lokalnem okolju pa se povezuje predvsem z murskosoboškim MIKK-om, HUD – Črno polje in Beli kvadrat ter KO Združenja borcev za ohranjanje vrednot NOB Beltinci.

Slika 4.9: Osrednji prostor Ambasade

Vir: zasebni arhiv (2011)

Aktivisti Ambasade so nekaj časa s skupnimi močmi izdajali tudi aktivistični fanzin Ringa v Raji, znan po dovršenih, sarkastično-ciničnih družbenokritičnih domislicah. Nikoli ni manjkalo angažiranega odziva na aktualne tematike družbenopolitičnega dogajanja doma in po svetu (konceptalne razstave, članki, pisma podpore, peticije, izjave za javnost) niti direktnih akcij vezanih na tovrstna vprašanja (zavzetje prostorov, protest v kadi, performansi, zapora ceste, odprtje trga Karla Marxa itn.). Ambasadorji so vseskozi čutili dolžnost neposredno in brez strahu izraziti svoja stališča, opozarjati na krivice v družbi in posledično prihajati navzkriž z lokalnimi in državnimi uradnimi avtoritetami. Niti tedaj, ko jim je tozadевна načelnost – če imamo v mislih parcialne družvene in prostorske interese – prej škodovala kot koristila.

4.3.1.2 Financiranje

V tem pragmatičnem smislu v prvi vrsti vsekakor velja omeniti financiranje dejavnosti kluba. Ambasada Štefana Kovača - Marka namreč v veliki meri živi od prostovoljnih prispevkov. Honorarji gostujočih glasbenih skupin se krijejo iz zbranih prispevkov na vstopnini in šanku (neka vsota je sicer priporočena oz. določena), vsak morebitni presežek pa se namenja varčevalnemu skladu. Ta je namenjen investicijam v nakup nove opreme, nadaljni adaptaciji ter financiranju tekočih stroškov vzdrževanja prostora. Društvo iniciative mladih se prav tako vsako leto prijavlja na razpise Javnega sklada Republike Slovenije za kulturne dejavnosti, predvsem z namenom vlaganja v sam prostor, nakup avdiovizualne ter druge tehnične opreme. Redno se udeležuje tudi letnega razpisa občine Beltinci, namenjenega sofinanciranju programov in projektov društev. Pri slednjem je občutno manj uspešna in na vsakih nekaj let deležna zgolj simboličnih vsot, povsem neprimerljivih s številom in obsegom dejavnosti, ki jih ponuja na razpolago svojim uporabnikom in sokrajanom. Še posebej je zanimiva primerjava dodeljenih prejemkov s sorodnimi, a precej manj aktivnimi društvi, ki pa so s strani občinskih odločevalcev deležni neprimerljivo večje podpore.³⁵

Aktivisti Ambasade se seveda še kako dobro zavedajo, da je prav ta nepravilna razlika »cena«, ki jo morajo »plačati« za svojo neupogljivo in neodvisno držo, onstran nadzora poveljujočih centrov moči domačega kraja. Na tem mestu smo tako priča izrazito nevhvaležni situaciji; če namreč želijo mladi nemoteno in kontinuirano ustvarjati ter vlagati v razvoj kluba, potrebujejo finančno podporo. Te pa so v ustrezni meri deležni le v primeru, v kolikor delujejo v skladu z zaželenimi vrednotami, normami in direktivami lokalnih oblasti. Žal se ta dva pogoja v tovrstnih »alterkulturnih« sferah medsebojno največkrat izključujeta. Vselej, ko sta se skozi zgodovinsko časovnico delovanja kluba na tehtnici znašla svoboda razmišljanja, ustvarjanja in delovanja ter neredka »nespodobna«

³⁵ Kot eno redkih pozitivnih stvari znotraj večinoma turbulentnih preteklih medsebojnih odnosov velja v vednost izpostaviti dejstvo, da račune za vodo in elektriko Ambasadi krije beltinska Krajevna skupnost. A tukaj gre za simbolične vsote in to potezo gre, bolj kot za morebiten znak naklonjenosti, pripisati dejstvu, da si Ambasada in bližnji Kulturni dom, katerega upravitelj je KS, delita skupno električno napeljavo in vodovod. Še natančneje – dejanske ločene porabe enega in drugega objekta zaenkrat ni moč povsem natanko določiti.

finančna povabila (v zameno za »sodelovanje« in t. i. »omilitev ekstremizma«) na drugi strani, kakšnih morebitnih polemik glede izbire pravzaprav nikoli ni bilo.

4.3.1.3 Načelo DIY »in praxis«

Skvoterji vseskozi prakticirajo načelo DIY. Gre za pristop, kjer posamezniki z minimalnimi sredstvi in obilico neplačanega, prostovoljnega dela sami ustvarjajo raznoliko kulturno produkcijo. V ta namen v največji možni meri vlagajo samega sebe in dovršen del svojega prostega časa. Vse to predvsem zaradi nekakšne neusahljive, utopične prometejevske³⁶ želje po razsvetljevanju in pomoči lokalnemu okolju. Tovrstna pot je nepredvidljiva, zahteva mnogo truda in vsestranskih inovativnih prijemov, a je ravno preko osebnega zgleda kolektiva in tako teoretskega kot praktičnega kaljenja njihovih osebnosti, neizbežno bolj samoizpolnjujoča ter ideološko učinkovita.

Ambasado s skupnimi močmi upravljata Društvo inicative mladih (DIM) ter Društvo za razvoj elitne kulture (D. R. E. K.). Na programski ravni omenjeni društvi sodelujeta še s Humanističnim umetniškim društvom – Črno polje in Beli Kvadrat. Društvo za razvoj elitne kulture se ukvarja predvsem z neprofitno založniško in promotorsko dejavnostjo, Društvo inicative mladih kot gonilna sila pa pokriva preostale programske vsebine znotraj kluba. V primerjavi z ostalimi društvi kakšne pretirane formalizacije in hierarhije v DIM-u nikoli ni bilo, vse organizacijske zadeve so bile precej ohlapne narave in so se več ali manj urejale skozi sprotni dogovor med uporabniki. So se pa nekatere stvari v obdobju 2010/2011 resda uredile s sprejetjem pravilnika in ožjo razdelitvijo posameznih pristojnosti med aktivisti. Bolj kot kakšen drastičen preobrat v klubski politiki je bila ta

³⁶ Prometej, zelo pameten in iznajdljiv potomec starega božanskega rodu Titanov, je znana figura iz grške mitologije. Velja za stvarnika in hkrati neskončno usmiljenega zavetnika ljudi. Zemljanom naj bi poleg življenja dal tudi vsa potrebna znanja in modrosti, potrebna za brezskrbno življenje. Ljudem je manjkala le še ena stvar; ogenj. Z vrhovnim bogom Zevsom, ki želi ohraniti stari red, se zaplete v spor in slednji mu tovrstno znanost prepove prenesti ljudem. Prometej se mu upre in ljudem je tako razodeta še poslednja neznana stvar. V maščevalnem besu Zevs med ljudi pošlje Pandoro z njeno znamenito skrinjico zla, Prometej pa konča z nerazvezljivimi verigami priklenjen na skalo nad steno gore Kavkaza. Tam ga redno obiskuje orel, ki mu kljuva jetra. Srašne bolečine se ponavljajo iz dneva v dan, saj mu jetra zrastejo vsak dan znova (Schwab 2005, 59–63). S to simbolno podobo so se skozi zgodovino v največji meri identificirali komunisti, ki naj bi, podobno kot Prometej, med ljudi prinesli razsvetljenje, znanje in napredek. Za Marxa je bil Prometej denimo »najbolj eminenten svetnik in mučenik v metaforični zgodovini filozofske misli« (Priestland 2009, xxii).

poteza posledica sprememb na področju pravne zakonodaje delovanja društev – tovrstne spremembe so bile nujne predvsem kot osnovni pogoj za uspešno prijavljanje na razpise. Hkrati pa je celoten proces posledično uvedel tudi nekoliko več reda pri funkcioniranju samega prostora in v odnosih (v smislu urejanja pravic in dolžnosti) med uporabniki. Tudi iz vidika učinkovitosti delovanja je bila zaradi vedno večjega obsega dejavnosti kluba, prisotnosti v medijih ter širjenja kroga sodelavcev tovrstna sprememba več kot dobrodošla.

Za razliko od društev pa Ambasada Štefana Kovača - Marka v formalnopravnem smislu nikoli ni obstajala. Gre za nelegaliziran skvot, s strani uporabnikov poimenovan po vodji Narodnoosvobodilnega gibanja v Prekmurju in Medžimurju, narodnem heroju Štefanu Kovaču - Marku³⁷, sama stavba pa se nahaja na po njem poimenovani ulici. Obenem naj bi že samo kulturno-zgodovinsko in hkrati politično poimenovanje simboliziralo določene vrednote ter usmeritev kluba. V tej luči ne gre spregledati niti same konceptualne subtilnosti poimenovanja »Ambasada«, predvsem v smislu vprašanja in uveljavljanja pravne jurisdikcije; ambasade tujih držav so namreč edina ozemlja na območju neke suverene države, kjer ta nima dejanske oblasti in nadzora.

³⁷ Štefan Kovač - Marko, rojen 28. 8. 1910 v Nedelici, je bil izjemno markantna osebnost. Intelektualec, levičarski aktivist, borec za boljšo prihodnost malega človeka. Bil je odličen govornik, ki je v svojih nastopih pokazal veliko mero politične inteligence; zelo dobro je znal artikulirati zahteve ruralnega proletariata. Bil je pobudnik in glavni organizator upora proti madžarskim okupatorjem. Ti so mu ob pomoči domačega izdajalca pripravili zasedo ter ga v noči s 17. na 18. oktober 1941 v gozdu pri Gančanih ustrelili. Z njegovo smrtjo je gibanje OF v Prekmurju za 3 leta praktično zamrlo (Graj 2001, 4; Zadravec 2006, 32–33).

Slika 4.10: Pogled na Ambasado z zadnje strani oziroma s Trga Karla Marxa

Vir: zasebni arhiv (2009)

Način delovanja kluba Ambasade Štefana Kovača - Marka je povsem avtonomen. Zaznamuje ga borba proti vsem oblikam fašizma (med te štejejo tudi neoliberalizem in klerikalizem), lastna hierarhija vrednot, horizontalno pojmovanje demokracije ter aktivna borba proti vsem oblikam izkoriščanja. Kot tak predstavlja enega poslednjih otočkov svobode v poplavi zbirokratiziranih, »spoliranih« in spolitiziranih »modernih« mladinskih centrov – subvencioniranih vsebin, a brez tistega pravega progresivnega »nemirnega duha«. Tovrstni centri so tako že v osnovi moralno-družbeno škodljivi, saj reproducirajo obstoječe krivičnosti ter delujejo kot apologeti obstoječega sistema oziroma, še natančneje, kot zaviralci razvoja pravičnejše družbe.

Ambasada Štefana Kovača - Marka in podobna avtonomna pribežališča funkcionirajo kot prostori grajenja demokracije od spodaj navzgor in svojevrstne oblike državljskih forumov, kjer je slišan glas slehernika, odločitve pa se sprejemajo s konsenzom. Vzpodbujata se kreativnost in samoiniciativnost. Uporabniki teh prostorov se znotraj rigoroznih institucionalnih okvirjev ne počutijo dobro, ker verjamejo, da lahko svoje potenciale v celoti izkoristijo zgolj v svobodnem, neomejenem prostoru. Avtonomija je tukaj ključnega pomena. Mladi nočejo biti nadzorovani – ne s strani politike, Kapitala ali Cerkve. Avtoritete so pokopali že zdavnaj. Tukaj se gradijo neki novi svetovi, temelječi na prostovoljstvu, solidarnosti, samoorganiziranju in vzajemnem spoštovanju med uporabniki.

4.3.2 Ambasada skozi historično prizmo

4.3.2.1 Vzpostavitev samoniklega kulturnega prizorišča

Zgodba Ambasade, ki jo poznamo danes, se prične v letu 1996 oziroma 1997, ko so zgradbo nekdanje kadilnice bližnje tekstilne tovarne Beltinka kot prostor za vaje³⁸ pričele uporabljati lokalne mlade glasbene skupine. Ključno pionirsko pot na področju organiziranja koncertov in alternativnih kulturnih dogodkov je v tistem obdobju utiral Dani Kavaš. Skupaj s somišljeniki, predvsem Ivorjem Knafljem, je bil med pobudniki vzpostavitve neodvisnega mladinskega prostora, ki naj bi ga upravljali uporabniki sami. Beltinski »kulturni underground« je tako s pristankom občine in navidez preprostim manevrom pridobil nov prostor za delovanje. Sprva so se v zgradbi odvijale le glasbene vaje, kmalu pa je Ambasada postala prizorišče mnogih spontanih, neorganiziranih žurov in druženj, pričeli so se organizirati tudi prvi neuradni koncerti in razstave. Informacije o dogajanju so prišle do občinskih funkcionarjev, ki so se odločili »narediti red«, mladi pa se na njihovo presenečenje nikakor niso pustili ustrahovati in so, kljub pritiskom, še naprej vztrajali v prostorih (Knafelj, intervju).

³⁸ Pred tem je bila tukaj kmetijska zadruga, nato videoteka in fitness. Stavbo so sicer v šestdesetih letih prejšnjega stletja zgradile mladinske delovne brigade.

Lokalna politika je nato spremenila taktiko in na prehodu v novo tisočletje pričela servirati zgodbo o ureditvi spornih prostorov ter vzpostavitvi mladinskega kluba oz. centra z vsemi pripadajočimi dovoljenji, kakor tudi zagotovljenimi finančnimi sredstvi za delovanje. Ambasadorcem se je ideja sprva zdela zelo zanimiva in privlačna, a so kmalu spoznali, da je bolj kot dejanska ureditev mladinske problematike prvenstveni cilj tega projekta predvsem v discipliniranju nekonformistične mladine. Kljub temu da so prostovoljno in samoinicativno v veliki meri pomagali delavcem pri adaptaciji in dograditvi prostorov, so bili pri podeljevanju upravljalških pravic povsem prezrti. Leta 2001 tako poteka slovesna otvoritev novega mladinskega centra, v skladu z domačijsko logiko odločevalcev poimenovanega Mladinski in kulturni center Gümla³⁹, občina pa uradno upraviteljstvo nad njim namesto Društvu iniciative mladih preda Društvu prijateljev mladine. Slednje velja za zelo konzervativno in prokatoliško usmerjeno, zato je kajpak tudi dosti bolj vodljivo in poslušno krajevnim avtoritetam. S tem manevrom in idejo pozitivne medsebojne interakcije programske in vrednotno⁴⁰ dveh povsem raznolikih društev lokalne oblasti želijo omejiti domnevno pretirano razvratnost in radikalnost Ambasadorcev ter jih »normalizirati«. Aktivistom DIM-a pristojni ne podelijo niti statusa soupravitelja, kar povzroči le še dodatne tenzije v že tako mlačnem medsebojnem odnosu (Knafelj, intervju).

Kot koordinator mladinskega centra je bil s strani občine nastavljen Leon Kuzma, med DIM-ovci bolj znan po nadimku Prisklednik. Njegov polletni mandat so zaznamovali pomanjkanje vsebine in idej ter številne organizacijske nedoslednosti.⁴¹ Društvo prijateljev mladine je tako v tem času v skupnih društvenih prostorih organiziralo 2 ali 3

³⁹ Prekmurski izraz za skedenj.

⁴⁰ Navzkrižje pogledov spominja na situacijo iz začetkov 20. stoletja, ko sta podobno vlogo na Slovenskem igrali telovadni društvi Sokol (liberalno-unitarni tabor) in Orel (katoliška linija). Ob vsem silnem politično-mobilizacijskem potencialu, ki sta ga z vključevanjem mladih ter javnimi manifestacijami nosili s seboj, sta obenem odražali silovit razkol med slovensko katoliško in liberalno stranko (Miklavčič 1994). Sokolsko društvo je v Beltincih sicer delovalo v letih 1925–1940, Orli pa od 1920–1929, ko je bilo s kraljevo diktaturo v Jugoslaviji orlovstvo ukinjeno. Beltinci v tistem času niso bili velik kraj, med obema telovadnima organizacijama pa je bila nenehno prisotna borba za primat na vasi. Obe organizaciji sta tako medsebojno tekmovali v pripravi boljšega in pestrejšega programa (Štiel 1994, 48, Šraj 1995, 177–180).

⁴¹ Kuzma si je med drugim brez soglasja uporabnikov v zasebne namene sposojal klubsko tehnično opremo, v prostore je prinesel gostilniški avtomat za igranje igrice proti plačilu (profitna dejavnost), med uradnim delovnim časim je bil nedosegljiv (v enem primeru so ga našli pri župniku, kjer je kosil travo) ipd. (Knafelj, intervju).

prireditve, ki pa potencialnih obiskovalcev nikakor niso pritegnile v zadovoljivi meri. Ob pomanjkanju vizije in elana ter po finančnem kolapsu je društvo posledično za nekaj časa (okrog 5 let) prenehalo z delovanjem. Vsem akterjem je bilo jasno, da so velikopotezni načrti o mladinskem in kulturnem centru Gümla v Beltincih propadli. Občina kot lastnik se je zato odločila mladinski center zapreti in ga uporabiti v druge namene (Knafelj, intervju).

Tudi tokrat ni šlo ravno tako, kot so si zamislili – z revolucionarnim duhom prežeto Društvo iniciative mladih se jim je uprlo. Sami so namreč neprekinjeno nadaljevali s svojim programom in aktivnostmi, ne ozirajoč se na zunanje okoliščine, politične igrice in vzpostavljena razmerja odločujočih sil. Za razliko od DPM s strani občine niso prejeli nobenih sredstev, a so z obilo požrtvovalnosti in iznajdljivosti svoje projekte uspešno peljali naprej. Nikakor niso nasedli izgovorom in obljubam, da morajo zgolj začasno zapustiti prostore, ker da bodo delavci prenavljali streho ipd. Lokalne oblasti so se tako leta 2002 nespametno odločile, da jih deložirajo. Na vratih so zamenjali ključavnice in aktivistom preprečili vstop. To je bila pravzaprav njihova največja napaka; v prostore so namreč obenem zaklenili osebno lastnino glasbenih skupin, vključno z inštrumenti, ojačevalci in ostalo glasbeno opremo. V formalnopravnem smislu je šlo za eklatantno krajo osebne lastnine, zato so DIM-ovci odgovornim upravičeno zagrozili s prijavo policiji. Na koncu sta sprti strani vendarle dosegli dogovor. Javnemu delavcu, pri katerem so se nahajali ključi, so naročili, da mora odkleniti vrata, da si DIM-ovci lahko vzamejo svoje stvari. Ta seveda ni slutil, kaj se načrtuje v ozadju. Aktivisti so pripravljali zasedbeni performans, ki naj bi izgledal takole: ob dogovorjeni uri prevzema opreme se skličejo vsi možni mediji (RTV Slovenija, Delo, Večer, Vestnik, radio Murski val, lokalne TV-postaje ...), ki spremljajo in poročajo o dogajanju. V trenutku, ko javni delavec odklene prostore, mladi sprožijo (takrat še delujoči) alarm v zgradbi, zasedejo prostore ter uradno razglasijo skvot Ambasada Štefana Kovača - Marka. Vse je potekalo po predvidenem scenariju, le občinski skrbnik ključev ni hotel priti pred mladinski klub. Mladim je sporočil, naj pridejo po ključe kar k njemu domov in mu jih potem vrnejo. Zasedba je tako potekala povsem mirno, brez kakršnega koli (predvidenega) odpora, s

katerim so DIM-ovci občinske funkcionarje želeli še dodatno ponižati pred javnostjo (Knafelj, intervju).

Na osvobojenem teritoriju Ambasade so v naslednjih dneh brez prestanka potekale številne aktivnosti, razprave in manifestacije. Simpatizerji iz vseh koncev in krajev Pomurja ter tudi širše države so pošiljali svoje pozdrave in podporo, mnogo pa jih je novonastalo alternativno prizorišče z obiskom prišlo podpret tudi osebno. Mladi se nikakor niso pustili ustrahovati grožnjam občinskih funkcionarjev in so vneto zatrjevali, da prostorov ne bodo zapustili (občina se je namreč še vedno sklicevala zgolj na začasno prenovo), dokler se v obliki nekega dokumenta uradno ne potrdi, da DIM-ovci lahko še naprej delujejo v spornih prostorih. Tega dokumenta še do danes niso dobili. Uradni upravitelji prostorov so se obenem vseskozi sklicevali na zelo dvomljiv argument, da prostori niso bili tehnično prevzeti. Nihče pa ob zastavljenem vprašanju aktivistom ni znal točno pojasniti, kako je bil lahko brez tehničnega prevzema mladinski center sploh uradno odprt. Brez pridobljenih ustreznih dovoljenj to seveda nikakor ne bi bilo možno (Knafelj, intervju).

Ob pomanjkanju relevantnih argumentov proti nadaljnemu delovanju Ambasade, množični medijski podpori, ki je je bila Ambasada skupaj s svojimi podporniki vseskozi deležna, ter nepopustljivemu gverilskemu odporu aktivistov je bila občinska stran na koncu primorana popustiti ter se, vsaj začasno, sprijazniti z obstoječim stanjem. Ambasada od takrat naprej ni več pod njihovim nadzorom, še več, vanjo nimajo prostega vstopa.⁴²

Klub v naslednjih letih kontinuirano nadaljuje s svojimi aktivnostmi, ki jih vedno znova nadgrajuje in programsko bogati. Še vedno pa nad aktivisti visijo raznorazne stigmatizacijske oznake in neupravičeni stereotipi, v ruralnem okolju značilni pravzaprav za vse, kar se ne ujema z večinskimi, ukoreninjenimi predstavami »normalnosti«. Mladi tako že zgolj zaradi zahajanja v Ambasado dobivajo hišne pripore, medtem ko je popivanje po lokalnih barih in diskoteki precej bolj družbeno sprejemljivo, razumljeno

⁴² Vloge so se zdaj obrnile in ključavnice so bile s strani skvoterjev zamenjane z novimi.

kot nekakšen del tradicije in odraščanja. Iztok Koren, predsednik DIM-a v obdobju 2006–2011, razočarano pojasnjuje, da »določeni ljudje govorijo o nečem, česar sploh ne poznajo, negativno, na primer o drogah in nasilju, namesto da bi sami prišli sem in videli na lastne oči, kaj se v resnici tukaj dogaja« (Köleš 2010, 30).

4.3.2.2 Prva petletka z dopolnilnim poukom (obdobje 2002–2008)

V kraju leta 2003 znova izbruhne »moralna panika«. Med tradicionalnim »Francovanjem« – likovno, literarno, filmsko in glasbeno konceptualno izjemno raznoliko zastavljenim kulturnim dogodkom v počastitev spomina na največjega slovenskega pesnika dr. Franceta Prešerna – se je v navalu strasti zaljubljen par umaknil v temen kotiček. Nek obiskovalec je seksualno eksplicitni prizor posnel in slike objavil na spletu. S tem mu je priskrbel množično publiciteto in sprožil novo zgražanje med lokalnimi puritanci. Ambasada je bila ob že tako domnevno nesprejemljivih umetniških praksah in splošnih načelih delovanja zdaj deležna še očitkov, da se v njej dogajajo orgije in snemajo pornografski filmi. DIM-ovcem se je sicer celotna farsa zdela zelo zabavna, kakor tudi dobra »reklama« za mladinski klub (Marinkovič 2007, 12). Osvobojen človek mora namreč prvenstveno po Breclju (2002, 51) »osvoboditi svojo seksualnost, svoj jaz in se najprej ujeti v svojih osnovnih, bistvenih, človeških oseh«.

Slika 4.11: Znamenito Francovanje (8. februar 2003)

Vir: zasebni arhiv (2003)

Marca 2003 v Sloveniji poteka referendum o vstopu Slovenije v NATO. Razočarani nad sramotno servilnostjo slovenske politične elite hegemonom svetovne politike in orožarskih poslov ter nepotrebnim širjenjem strahu med prebivalstvom v Ambasadi organizirajo dvojni sklop koncertnih prireditev »ANTI-NATO«. Tam igrajo podobno družbeno-kritično razmišljujoči alter bendi, med premori pa je na voljo tudi odprti mikrofoni za vse obiskovalce, ki želijo izraziti svoje mnenje ali komentar. V ognjenih zubljih in poteptana se med občinstvom znajde tudi replika ameriške zastave. Radikalna politično deklarativna poteza v lokalnem okolju znova vzbudi precejšen nemir.

Slika 4.12: Skupina obiskovalcev koncerta »ANTI-NATO« (15. marec 2003) z zažganim simbolom imperialne komande

Vir: zasebni arhiv (2003)

Ob izteku leta 2004 Ambasada za skoraj leto in pol ostane brez elektrike, kar rezultira v začasnem prisilnem programskem premoru. Klubski prostori pa tudi v teh razmerah še naprej služijo kot torišče idej aktivističnega fanzina Ringa v Raji, nemoteno potekajo različne delavnice, lokalna mladina pa ga uporablja tudi kot prostor za druženje (Knafelj, intervju).

Konec leta 2005 Društvo iniciative mladih v sodelovanju s KUD Beltinci v prostorih osnovne šole organizira prireditev »Mladi za razvoj«. Dogodek so si zamislili kot predstavitev delovanja mladih umetnikov in ustvarjalcev⁴³ iz občine, pri tem pa med organizatorjema pride do komunikacijskega šuma, zaradi katerega KUD dogodek vključi v okvir proslave ob dnevu samostojnosti in enotnosti. Na prireditev so tako uradno

⁴³ V sklopu dogodka so svoja dela predstavili Jože Baša (film), Sebastjan Balažic (fotografija), Društvo iniciative mladih (kratki film Francovanje), Tomaž Rous (poezija), Dani Kavaš (literarne videoprojekcije, film) ter glasbeni skupini B. O. B. in Štefan Kovač Marko banda (Jerebic 2005).

povabljeni občinski svetniki, vključno z županom in zainteresirano javnostjo. Namesto običajnega slavnostnega protokola (pozdravni nagovor župana, nastop tamburaške ali katere izmed folklornih skupin, pogostitev) je tokrat nastopajočim kulturnikom dopuščena maksimalna umetniška svoboda, kar med zbranimi »eminentnimi gosti« sproži številne negativne reakcije. V naslednjih dneh sta tako lokalna odbora stranke Nova Slovenija in Slovenske Demokratske stranke preko izjav za javnost ter objav na lokalni kabelski televiziji K3 izražali ogorčenje nad »neprimerno vsebino proslave« ter obsojali »ponižujoč odnos mladih do Cerkve, občine, države ter Evropske unije« (Ficko 2006; Jerebic 2005; Ozmec 2006a, 13).

Največjih polemik so bili deležni predvsem nagovor in projekcija treh krajših filmskih izdelkov Danija Kavaša, z omenjanjem »vatikanskih hlapcev« in sočasnim žuganjem proti županu in občinskim svetnikom v sklopu recitiranja pesmi »Moji domovini« – iz lastnega pesniškega ciklusa »Neposredno izbrisani« – pa tudi Tomaž Rous, ob tej priložnosti najavljen kot predstavnik Društva za zaščito socialističnih čustev.⁴⁴ Župnik Benkovič se je ob že ustaljenih kanalih komuniciranja oziroma pridiganja (nedeljska maša, župnijsko glasilo) tokrat pričel oglašati še na svetovnem spletu. Svoje nezadovoljstvo nad organizacijo in potekom proslave je v obliki komentarjev nazorno demonstriral preko največjega pomurskega spletnega portala *sobotainfo.com*.

Inkriminirana soorganizatorka dogodka, predsednica KUD-a Elizabeta Zadravec, sicer ena redkih progresivno razmišljujočih osebnosti v Beltincih, je ob vseh zapletih in očitkih, ki so leteli tako nanjo kot na društvo, pojasnjevala, da so bili sami le okvirno seznanjeni s programom, niso pa podrobno poznali njegove vsebine. Razočarano dodaja: »Ali v Beltincih res rabimo sramotilni steber za tiste, ki ne razmišljamo enako kot večina?« (v Ficko 2006).

⁴⁴ Tovrstno društvo (vsaj zaenkrat še) seveda ne obstaja, šlo je le za svojevrstno obliko političnega performansa.

Na najnovejši pogrom proti društvu so se z izjavo za javnost prav tako odzvali mladinski aktivisti ter v odgovoru izrazili »ogorčenost nad ogorčenostjo NSi in razočaranost nad razočaranostjo SDS«:

Menimo, da je lahko proslava le v ponos tako Občini Beltinci kot Sloveniji in EU, saj so mladi na njej pokazali veliko mero zdrave samoiniciativne ustvarjalnosti in poguma. Vse prej naštete družbene skupnosti pa ne predstavljajo samo Cerkev in ljudi, ki v cerkev zahajajo, temveč tudi ljudi, ki mislijo in živijo drugače. Demokracija ni »svobodno« enoumno pritrjevanje oblastnikom, ampak je ravno omogočanje prostora, kjer posamezniki ali organizacije lahko povejo, kaj mislijo. In če mislijo kritično, to nikakor ni napad na demokracijo, ampak radosten slavospev odrešujoči svobodi, ki nam jo omogoča ravno demokracija. Če stranki NSi in SDS ne spoštujeta teh dejstev, ne spoštujeta tudi dejstva, da Slovenci in občani Beltincev po več tisočletjih končno živimo v takem sistemu, ki se mu reče demokracija, ta pa ni, kot je bilo prej omenjeno, kompatibilen z družbo enako mislečih ljudi ... (Ozmec 2006a, 13).

Entuziazem do konstruktivističnega obeleževanja praznikov pa pri mladincih ne pojenja. Ambasadorji⁴⁵ se nedolgo zatem – prvi teden v februarju – z javno minimalistično slikovno prezentacijo tradicionalno poklonijo slovenski kulturi in njenemu najznamenitejšemu pesniku.

⁴⁵ Znotraj Sekcije za vsebino Društva iniciative mladih projekt vodi Iztok Koren, pri sami postavitvi pa mu pomaga Mitja Sušec.

Slika 4.13: Konstruktivistična razstava ob kulturnem prazniku (4.–8. februar 2006)

Vir: zasebni arhiv (2006)

Avgusta 2006 v Beltincih prvič poteka proslava ob novem prazniku obletnice priključitve Prekmurja Sloveniji. Slovesnosti se udeleži ves takratni politični vrh, vključno z Janezom Janšo, Andrejem Bajukom, Janezom Drobničem, Milanom Zverom, itn. Aktivisti DIM-a priložnost izkoristijo za solidarnostni performans, s katerim želijo opozoriti na nerazumevanje in odklonilen odnos do alternativne kulture s strani vladajoče opcije.⁴⁶ Z zgovornimi transparenti opremljena osrednja protagonista manifestacije (Tadej Tivadar,

⁴⁶ V tem obdobju poteka (poskusni) proces ukinjanja avtonomnih mladinskih klubov po državi. V večini primerov se jih uradno skuša zapreti zaradi pravno-tehničnih pomanjkljivosti oz. nepridobljenih ustreznih dovoljenj za obratovanje, neizpolnjevanja varnostnih pogojev itd., čeprav je osrednji motiv povsem politično-ideološke narave. Tovrstna alternativna prizorišča so namreč po oceni in prevladujočem mnenju slovenskega desnega političnega pola idealna gojišča t. i. radikalne levice.

Tomaž Rous) se tako v centru Beltincev usedeta v kopalno kad (»prenosno kulturno črno gradnjo«), ki jo v sklopu akcije prineseta pred (tedaj zaprto) gostilno Zvezda. Že po dveh minutah ju obkolijo policisti, ki intervencijski vozili okrog improviziranega prizorišča parkirajo tako, da mimoidočim visokim gostom onemogočijo pogled na dogajanje (Ozmec 2006b, 14). Ker varuhom reda namen in dimenzija same akcije nista jasna, jim protestnika preko pogovora uspešno predstavita svoje poglede na aktualne razmere v državi. Mnogo bolj nervozen na prizorišče prihiti aktivistoma neznani strankarski funkcionar, ki zahteva takojšnjo prekinitev performansa ter jima zagrozi celo z zaporom. Rous ga med smehom vpraša: »Na podlagi česa?« ter zaprosi za eksaktno pojasnilo o tem, »katere zakone s sedenjem v kadi točno kršita«, kajti navsezadnje naj bi živeli v pravni in demokratični, in ne totalitarni državi. Nastala situacija zabava tudi policiste, ki pritrdijo aktivistoma, »politični komisar« pa med vztrajnim ponavljanjem stavka: »Boste že videli!« vznejevoljeno zapusti prizorišče.⁴⁷

Ambasadorja se ne pustita ustrahovati in ob pomoči ostalega beltinskega kolektiva med mimoidoče delita v pisni obliki podano izjavo:

V odgovor na oblastniška nonšalantna redefiniranja meja tako pravne kot politične svobode, nepriznavanje ter zatiranja mnogoterosti, vključujoči ob tem celo represivne elemente totalitarizmov, neutrudni borbi proti »nenašosti«, drugačnosti, alterklubovjem kot enim redkih preostalih »nepluraliziranih« osrednjih svetišč družbenokritičnega razmišljanja v gandhijevski maniri iz politično higienskih razlogov miroljubno sedimo v tejle kadi /.../ (Ozmec 2006b, 14).

⁴⁷ Gre za povzemanje dogodkov.

Slika 4.14: Okoljsko, kulturno in politično ozaveščeni performans v centru Beltinec

Vir: zasebni arhiv (2006)

Med organizatorji proslave, od prizorišča performansa sicer oddaljenih le kakšnih 150 m, je medtem zavlado izredno stanje. Varnostniki so dobili posebno nalogo: onemogočiti so morali vstop mladim, ki izgledajo kot »anarhistični DIM-ovci«. Če bi aktivistom dejansko prisluhnilo ali vsaj prebrali njihovo izjavo, bi doumeli, da je njihov strah povsem odveč. Sami slovesnosti namreč v nobeni obliki niso nasprotovali. Pristojne so po besedah Rousa hoteli le opozoriti, da bi »še bolj kot proslave in ostale naključne dobrodušne drobtinice z vladarjeve mize potrebovali nova delovna mesta, zmanjšanje gospodarskega zaostanka za osrednjim delom Slovenije ter predvsem perspektivo«. Hkrati so jim skušali pojasniti, da so »tudi gradovi v oblakih črna gradnja« (Ozmec 2006b, 14).

V Ambasadi Štefana Kovača - Marka je istega večera potekal še metal koncert – času in okoliščinam primerno poimenovan »Brainfest« – posvečen priključitvi Slovenije

Prekmurju (in ne, kakršna je uradna verzija, Prekmurja Sloveniji). Izraz »brainfest« aludira na slovensko »kokoš« oz. državo, ki je po tovrstni geopolitični interpretaciji s priključitvijo Prekmurja vendarle (vsaj na zemljevidu) dobila tudi »glavo in možgane«.

Slednje leta 2007 pričnejo uporabljati tudi ostali sokrajani, ko v Beltincih poteka protestna zapora glavne ceste G1-3. Razmere v kraju postajajo namreč vse bolj nevzdržne. Tovorni promet skozi naselje se je drastično povečal in krepko presegel opozorilno mejo 100.000 tovornjakov na mesec. Posledično se je zvišalo število prometnih nesreč, krajani niso mogli varno prečkati cest, zaradi nenehnega hrupa in dvigovanja prahu prebivalci ob glavni cesti niso mogli spati, prezračevati stanovanj itn. Vse to so bili razlogi, da so Beltinčani 15. junija 2007 ob 12.00 uri za pet minut zaprli 5. evropski koridor (Letnar 2007, 5–6).⁴⁸ Demonstracijam so se solidarnostno pridružili tudi ambasadorji. Opremljeni z dvema velikima transparentoma, na katerih je pisalo »Trava, ne tovornjaki!« in »ZANIČUJTE D. I. M., Ambasada Štefana Kovača - Marka Beltinci«, so preko kreativno-provokativnega diskurza hkrati želeli problematizirati še negativen odnos okolice do njihovega delovanja. Na pripombo neke starejše ženske, da se »tukaj ne borimo za travo, ampak proti tovornjakom«, so se odzvali s pojasnilom, da se njihovi otroci ne bodo mogli več nikjer igrati, »če bo vsa narava in trava asfaltirana«. »Boj za travo« so namreč vseskozi razumeli ne samo kot politično, ampak tudi kot izjemno pomembno ekološko, moralno in eksistencialno vprašanje (Knafelj, intervju).

Nevzdržna prometna situacija se je oktobra 2008 s preusmeritvijo tovrstnega prometa na novo odprto pomursko avtocesto (oziroma hitro cesto) nato vendarle normalizirala.

Nemalo pozornosti je v majskih dneh leta 2008 pritegnila ulična razstava »Proletarci vseh dežel, uprite se!«, ki je potekala pod samoiniciativnim mentorstvom Mitje Maučeca in Uroša Buzetija. Svoja dela sta mimoidočim na vpogled postavila kar na zunanjo steno Ambasade. »Razstava je opozarjala na brezperspektivnost mladih, propadajoče stanje delavstva in socialno degradiranost okolja« (Buzeti, intervju).

⁴⁸ Potek 5. koridorja: Benetke–Trst/Koper–Ljubljana–Maribor–Budimpešta–Užgorod–Lvov–Kijev; s tremi dodatnimi vejami: 1. veja: Rijeka–Zagreb–hrvaško-madžarska meja–Budimpešta; 2. veja: Bratislava–Žilina–Košice–Užgorod in 3. veja: Ploče–Sarajevo–Osijek–Budimpešta (Beškovnik 2009).

Slika 4.15: Ulična razstava »Proletarci vseh dežel, uprite se«

Vir: zasebni arhiv (2008)

Junija istega leta izvedena plakaterska ulična akcija »Bush pod tuš!«⁴⁹ pa je bila po Buzetijevih besedah

odgovor na spektakularno mentalnoonesnaževalni dogodek v Sloveniji, srečanje vrha EU-ZDA na Brdu pri Kranju. Z razvpitim obiskom nas je tedaj onečastila ekonomsko-politična globalna elita, zagotavljanje varnosti Georga W. Busha pa je ob paranoidnem straženju terjalo še zaprtje glavnih prometnih tokov v centru Slovenije. Ob izbrisu zgodovinskega spomina na hladno vojno sta Bush in Putin paberkovala o (ne)gradnji protiraketnega ščita, vojna v Iraku pa je dobila

⁴⁹ Kot predstavnika »Sekcije za vzdrževanje politično higienskega minimuma« Ambasade ŠKM sta projekt prav tako vodila Uroš Buzeti in Mitja Maučec.

vsestransko podporo s strani tistih, ki so omogočili uprizoritev Bushevega propagandnega shoda za NATO (Buzeti, intervju).

Slika 4.16: Plakat »Bush pod tuš«

Vir: zasebni arhiv (2008)

V tem času se v Beltincih zopet⁵⁰ zelo aktivno ukvarjajo z vprašanjem, kako zaustaviti neprilagojene kulturnike iz Ambasade. V ta namen je s pomočjo politike in Cerkve po petih letih nedelovanja znova obujeno Društvo prijateljev mladine Beltinci, ki naj bi, podkrepljeno z ustreznimi finančnimi sredstvi in v povezavi z ideološko sorodno mislečimi društvi, vodilo projekt prevzema Ambasade⁵¹ ter vzpostavitve »skupnega« mladinskega centra. O vnemi občinskih svetnikov priča tudi zapisnik iz 9. redne seje Občinskega odbora za družbene dejavnosti, kjer Emilija Kavaš predlaga, »ker je DPM ponovno pričel s svojim delom in nimajo finančnih sredstev, naj bi se društvu dala

⁵⁰ Predlogi o »ureditvi mladinske problematike« oziroma vzpostavitvi mladinskega centra se na vsakih nekaj let, praviloma pred volitvami, pojavijo na agendah političnih strank desnega pola.

⁵¹ V vmesnem času je formalno upraviteljstvo nad prostori s strani občine prenešeno na Krajevno skupnost Beltinci.

sredstva, s katerimi bi lažje pričeli ponovno delovati«, obenem pa dodala, »da razpis ni lahka stvar za pripraviti«. Predsednik odbora Peter Gruškovnjak se je, vključno z vsemi ostalimi prisotnimi člani, strinjal s predlogom ter potrdil namero v smeri, »da se bo društvu dodelila akontacija dotacije«. Na isti seji dne 14. 7. 2008 sprejmejo še sklep, da se v roku 10–14 dni opravi srečanje z društvi, ki združujejo mladino v občini, glede skupne rabe mladinskega centra. Tam naj se določijo naloge ter podpiše sporazum o skupnem sodelovanju (Občinski svet Občine Beltinci 2008; Knafelj, intervju).

Srečanje je resda sklicano, a se sestanka v gasilskem domu kljub številnim razposlanim vabilom ob DPM-ju, društvu Labda in društvu Logos (edino, ki ni iz Beltinec, ampak sosednjih Ižakovcev) udeležijo le še tri društva, delujoča znotraj Ambassade: HUD – Črno polje in Beli kvadrat, Društvo za razvoj elitne kulture in Društvo iniciative mladih. Vsakršni potencialni načrti o preglasovanju in podobnih zakulisnih manevrih tako že v osnovi propadejo. Zanimivo in zgovorno dejstvo je, da društvi DPM in Logos, čeprav so njihuni predstavniki na sestanku navzoči, pooblastila za govor v njunem imenu preneseta na Petra Gruškovnjaka, tedanjega občinskega svetnika SDS ter vodjo Odbora za družbene dejavnosti, ki naj bi hkrati tudi vodil sestanek. Bor Kolarič, DIM-ov aktivist in pravni svetovalec Ambassade, sodelujočim že na začetku pojasni, zakaj ta sestanek in morebitni sprejeti sklepi v pravnem smislu ne morejo biti veljavni. Že uvodoma postane jasno, da mladinski center tudi tokrat ne bo vzpostavljen, koalicija aktivistov pa se v znak dobre volje vseeno ponudi za nadaljni neformalni pogovor. Celotnega dogajanja seveda ne pozabijo ustrezno videodokumentirati.

V nadaljevanju se prične izvajati konceptualni performans, kjer ambasadorji⁵² v slogu socialističnih voditeljev 20. stoletja dolgovezno in monotono berejo svoje vnaprej pripravljene nagovore. Tematika prispevkov se nanaša na pregled dotedanjega dela društev, njihovih pogledov, načrtov ter splošne politike delovanja. Ostali prisotni po nekaj časa poslušanja postajajo vse bolj nervozni, govorce prekinejo ter si besedo vzamejo sami. Med Gruškovnjakovim oštevanjem umetniškega kolektiva nastane

⁵² V zasedbi Bor Kolarič (pravni svetovalec), Iztok Koren (predsednik DIM-a), Ivor Knafelj (predsednik D. R. E. K.-a), Dani Kavaš (predsednik HUD – Črno polje in Beli kvadrat) in Tomaž Rous (svetovalec za družbeno-politično področje).

vsesplošen kaos, Janja Vučko iz društva Logos pa med drugim pokroviteljsko izjavi, da morajo poslušati njo, »ker je tukaj najstarejša«.⁵³ Aktiviste še dodatno nasmejejo zahteve po prepovedi uživanja alkohola in kajenja v Ambasadi, Gruškovnjak pa nikakor ne razume, da mladih ne pritegneta obljubljeni denar in vlaganja v prostor, ampak si želijo le miru in avtonomije za nemoteno nadalnje ustvarjanje (Knafelj, intervju).

Ambasadorji želijo nadaljevati s predstavitvijo svojih ključnih razmišljanj, a svetnik SDS-a Rousu, kljub njegovi večkratni vljudni prošnji, ne pusti do besede. Večina uradne delegacije aktivistov zato protestno zapusti prizorišče, na svojem mestu ostane edino Dani Kavaš. Vsestranski umetnik že ob prihodu na sestanek med udeležence razdeli nekaj svojih likovnih izdelkov ter zgoščenk, nato pa jim na sebi lasten način pojasni zgodovinsko-politični pomen Ambasade Štefana Kovača - Marka ter izrazi nujno po nadaljnji neokrnjeni dejavnosti kluba. Ob koncu se poslušalcem iz invalidskega vozička še prikloni, pri čemer mu – načrtovano – z glave pade njegov znameniti klobuk z rdečimi rogovi ter razkrije obriti zgornji del glave, na katerega je zalepljen papirnati križ. Preostali udeleženci sestanka na provokacijo reagirajo z naglim odhodom iz dvorane. Sestanek je tako zaključen brez kakršnega koli sprejetega sklepa ali dogovora, Ambasada pa znova, vsaj za nekaj časa, uspešno obranjena.

4.3.2.3 Obdobje 2009–2013

Zdi se, da v tem obdobju tudi občinski predstavniki vendarle počasi pričenjajo razumeti razsežnosti mladinsko-kulturne problematike v kraju. Ko marca 2009 v medijih predstavljajo najnovejše načrte o mladinskem centru in hostlu v Beltincih, Peter Gruškovnjak in avtor projektne dokumentacije Branko Bakan iz društva Jarica⁵⁴, javno zagotavljata, da z lokacijo v središču Beltincev ni mišljena Ambasada, saj »si ne želimo razdora med takšnimi in drugačnimi mladimi«. V primeru morebitnega neuspeha

⁵³ Absurdnost samega »argumenta« je seveda več kot očitna, še zanimivejši podatek pa je, da sta dva člana ekipe Ambasade ŠKM (Ivor Knafelj in Dani Kavaš) pravzaprav leto dni starejša od nje.

⁵⁴ Društvo za spodbujanje mladinskih, raziskovalnih in ustvarjalnih dejavnosti s sedežem v Lipovcih. Znotraj Jarice sta prisotni dve struji, od prokatoliške linije do bolj progresivno liberalno svetovnonazorsko orientiranih posameznic, ki se rade oglasijo tudi v Ambasadi.

dogovora z lastniki predvidenega objekta⁵⁵ pa se poišče nova lokacija, pri čemer pobudnika zatrjujeta, da je v središču Beltincev več stavb primernih za delovanje mladinskega centra s hostlom. Občina Beltinci je tako za namen ureditve in financiranja mladinskega centra v proračunu za leto 2009 zagotovila sredstva v višini 65.000 evrov, pri čemer naj bi s finančno podporo projektu nadaljevala tudi v naslednjih letih (Ficko 2009).

Ta sredstva pa v praksi nikoli niso bila realizirana, saj se tudi ti velikopotezni načrti niso izšli. Obenem je bil iz beltinskega SDS-a v sklopu reorganizacije stranke disciplinsko odstranjen Peter Gruškovnjak. V nasprotju s poprejšnjimi zagotovili pa se Ambasada leta 2010 znova pojavi na predvolilni agendi stranke SDS. Na njenih predvolilnih letakih se tako med prioritetami omenja »ureditev prostorov Ambasade ter razširitev njenih dejavnosti«, zelo prikladno pa se k najnovejšim idejam poda tudi kandidatura predsednika DPM na listi omenjene stranke. Bojan Vereš tako v drugem⁵⁶ poskusu vendarle uspe zasesti sedež občinskega svetnika, zatem pa s podpredsednikom Tomažem Perdigalom izpeljeta taktični manever ter znotraj društva zamenjata svoji funkciji. Veliko podporo DPM pričakovano dobi tudi v novem županu, dr. Mateju Gombošiju, prav tako iz vrst stranke SDS.

Na ulici Štefana Kovača 1 v Beltincih, (ne)uradnem sedežu Ambasade ŠKM, so nad vzpostavitevijo novih razmer precej zaskrbljeni, saj se zavedajo vseh možnih posledic. Hkrati so se sčasoma že privadili na nekakšen obče sprejemljivi *status quo*. Bivši župan Milan Kerman je preko večletnih izkušenj namreč spoznal, da vsakršen pritisk na aktiviste prinaša zgolj neproduktiven kontraefekt. Za splošen vtis in javno podobo⁵⁷ občine in župana so bili za zidovi Ambasade vsekakor manj moteči element, kakor bi bili

⁵⁵ Gre za prostore nekdanje železnine, katerih delna solastnica je občina.

⁵⁶ Prvič je leta 2006 neuspešno kandidiral na nestrankarski listi Lista za Občino Beltinci (RVK 2006).

⁵⁷ Več kot dovolj problemov je imel Kerman že z osnovnim zagotavljanjem delovanja občine in občinskega sveta, kjer so bili svetniki, predvsem v mandatu 2006–2010, med seboj in z županom nenehno v konfliktih ter posledično nesklepčni. Stvari so šle celo tako daleč, da se je ustanovila Civilna iniciativa za odpoklic občinskega sveta, ki je za svoj (sicer neuspeli) namen zbrala več kot 2000 podpisov občanov in občank (Maučec 2007).

v obliki protestov na ulici in po medijih. Politika »medsebojnega izogibanja« je bila tako sprejemljiva za obe strani.

Ob prihodu novih lokalnih oblastnikov kulturno-politični aktivisti v najkrajšem času poskrbijo za ustrezno predstavitev svojega delovanja. Ob osmi obletnici vzpostavitve Ambasade ŠKM so uporabniki⁵⁸ tako pripravili okroglo mizo z naslovom »Ambasada – včeraj, danes, jutri«, na katero so povabili prof. dr. Rajka Muršiča, predavatelja na oddelku za etnologijo Filozofske fakultete v Ljubljani in dobrega poznavalca mladinske kulture. »Ambasada ŠKM je alternativa tako imenovani mainstream kulturi oziroma mainstream zabavi. Mladi žal postajajo vse bolj le konzumenti, ne pa tudi ustvarjalci kulture«, je že na začetku pojasnil voditelj okrogle mize Bor Kolarič (Gider 2010, 20). Obiskovalce prireditve namreč želijo v čim večji meri spodbuditi tudi k soustvarjanju kulture. »Prostori, kot je ta, delajo Slovenijo večjo. Tu se dogajajo ustvarjalni preboji. V takšnih neodvisnih centrih kulture prihaja do iskrenja zamisli, komunikacije, iz katere se rojeva ustvarjalnost. V njih nikakor ne gre le za druženje« ugotavlja Muršič (ibid.). Po njegovih besedah je Ambasada ŠKM že postala blagovna znamka, znana daleč onkraj meja regije. Hkrati je opozoril, da je žal njen pomen mnogo bolj kot v domačem okolju prepoznan širše po Sloveniji. Povabljeni predstavniki KS, Roman Činč in Elizabeta Zadavec, sta izrazila načelno pripravljenost Krajevne skupnosti na dogovore z uporabniki o nadaljnji rabi prostorov in njihovi ureditvi. Nekih velikih projektov in vlaganj si sicer, razen zagotovitve osnovnega ogrevanja prostorov, aktivisti sami pravzaprav niti ne želijo. Delovanje Ambasade mora po njihovih besedah še naprej temeljiti na prostovoljnem delu in samoupravljanju. Predvsem pa si bolj kot finančne podpore želijo, da bi bili sprejeti kot neka presežna vrednost v kulturni ponudbi domačega kraja in ne kot »nezaželjen tujek⁵⁹, ki ga je potrebno odstraniti«. Razpravljalci

⁵⁸ Na okrogli mizi so sodelovali še prostovoljci Ambasade Iztok Koren (socialni delavec), Jernej Koren (absolvent kulturologije), Tomaž Rous (podiplomski študent politologije) in Uroš Buzeti (študent filozofije) (Gider 2010, 20).

⁵⁹ Aktivisti so s konkretnimi primeri opozorili na odklonilen odnos Občine Beltinci do alternativne mladinske kulture. Tako so bila vsa društva, ki so kakor koli povezana z Ambasado (DIM Beltinci, D. R. E. K. in HUD – Črno polje in Beli kvadrat) izbrisana iz registra društev v občini (razvidno iz spletne strani Občine Beltinci). Prav tako so bila kot edina izmed vseh društev izločena iz turističnega vodnika »Zakladnica beltinskega podeželja« Zavoda za turizem in kulturo Beltinci, sicer namenjenega predstavitvi Občine Beltinci. Namesto da bi po zgledu mestnih občin tovrstno kulturo ponudili kot dodano vrednost v

so poudarili še pomen avtonomnosti Ambasade, aplavz vseh navzočih pa si je prislužila izjava Rousa, da »Občina Beltinci potrebuje Ambasado bistveno bolj kot pa Ambasada potrebuje Občino Beltinci« (Köleš 2010, 30).

To je kmalu dokazal praznično-počitniški teden med 25. aprilom in 1. majem 2011, ki je v Beltincih potekal v znamenju »Majanja«. Društvo iniciative mladih je v sodelovanju s HUD – Črno polje in Beli kvadrat v Ambasadi Štefana Kovača - Marka pripravilo sklop raznovrstnih brezplačnih delavnic in spremljajočega programa, podnaslovljenega kot »Dnevi kreativnosti in kritične misli«. Ko se je med Majanjem neke noči zgodil t. i. marksistični čudež in se je v neposredni bližini Ambasade pojavil portret Karla Marxa, so vzeli to kot svojevrstno znamenje. Prepoznali so ga kot simbolno upanje za vse žrtve kapitalizma, katerim so posvetili na novo odprti Trg Karla Marxa. Kot ugotavlja Rous (2011, 11) »smo žal dandanes priča izjemno težkim časom, polnim strahu in negotovosti za vse generacije. Socializem s 'človeškim obrazom' je zamenjal kapitalizem z nečloveškim, medtem ko se z nami igrajo Človek, ne jezi se«. Trg Karla Marxa v Beltincih naj po priporočilu aktivistov tako služi kot »pripežališče vsem zatiranim in nemočnim, sistematično zlorabljanim novodobnim sužnjem. Naj na tem mestu najdejo svoj mir in prostor pod svobodnim soncem« (ibid.).

svoji ponudbi in tudi na ta način v kraj privabili turiste, se alternativne kulture po besedah DIM-ovcev neupravičeno sramujejo ter do nje gojijo skrajno ignorantski odnos.

Slika 4.17: Odprtje Trga Karla Marxa; v ozadju »marksistični čudež«

Vir: zasebni arhiv (2011)

Trg je bil sicer uradno odprt v okviru prireditve »Živel 2. maj – praznik lokalnega garanja in globalnega sranja«. V programu sta z glasbenim performansom Rdeča maša Verske skupnosti Upanje brez razloga nastopila Dani Kavaš in Uroš Buzeti, nato pa se je žrtvam kapitalizma z govorom poklonil Tomaž Rous. Sledilo je predavanje mag. Lidije Radojević z naslovom »Boj za javni prostor kot razredni boj«, po njem pa so organizatorji simbolično in realno zasadili še »jablano spoznanja« (Köleš 2011, 17).⁶⁰

Medijska odmevnost novoodprtega trga, poimenovanega po znamenitem komunističnem teoretiku, je dosegla nepredstavljljive razsežnosti. Novinarji so se spraševali, ali se znova vračajo stari časi ter sklepali, da mladi Beltinčani očitno spodbujajo tovrstno časovno in prostorsko »vrnitev« (Köleš 2011, 17). Uroš Buzeti (predsednik DIM-a v obdobju od februarja 2011 do avgusta 2012) pojasnjuje, da gre gotovo za trenutno kritiko družbeno-

⁶⁰ Beltinska »jablana spoznanja« sicer konceptualno izvira iz racionalne znanstvene metodologije Isaaca Newtona in njegovega znamenitega, iz razloga zakonov gravitacije padajočega jabolka, v nasprotju s krščansko-dogmatskim prepovedanim sadežem Adama in Eve iz bibličnega raja.

političnega stanja in da je oživljanje starih idej in ikonografije zanj čisto normalen pojav: »Čeprav se ne dogaja v takem obsegu, kot bi bilo stanju primerno. Če hoče človek reflektirati aktualne družbene probleme, je pogled v zgodovino politične misli neizbežen« (Toš 2011, 17). In zakaj prav Marx? Buzeti:

Ker je Marx tista zgodovinska osebnost, ki je med prvimi analitično opozoril na antagonizme znotraj kapitalističnega sistema, ki smo mu priča in katerega žrtve smo. Po drugi strani pa gre za neverjetno aktualnost Marxove misli, saj je ta v svojem znamenitem Kapitalu že leta 1867 govoril prav o tem, kar se danes dogaja. Namen našega opozarjanja pa seveda ni provokacija. Namen je opozarjanje na na ključne probleme družbe danes, ki je znotraj kapitalizma razčlovečena, saj kapitalizem vsak medčloveški odnos pretvarja v ekonomski odnos« (ibid.).

Meni, da so se mladi zaradi neperspektivnosti prisiljeni spopasti z vprašanji (ne)primernosti družbenega sistema tako na ideološki kot vsakodnevni ravni (ibid.).

Nad veličastno podobo Marxa so bili navdušeni tudi sokrajani, še bolj kot simboliko pa so v njej prepoznali umetniški izdelek. Strinjanje s delom in razmišljanjem mladih je v prispevku za nacionalni televizijski dnevnik presenetljivo izrazil celo župan dr. Gomboši (TV Slovenija 2011). Pričakovano je bil povsem nasprotnega mnenja predstavnik RKC Benkovič⁶¹, ki je tozadevni problematiki posvetil kar dve zaporedni izdaji župnijskega lista. V prvem, posredovanem 8. maja 2011, župljanom sporoča:

»Dva dogodka zadnjih dni sta mi padla v oči: dogajanje po kresovanju v Beltincih, ko smo mladi, opiti, uničevali vse, kar ni bilo zabetonirano in zavarjeno, in dogajanje okrog mladinskega centra – tako imenovane Ambassade. Kje smo vzgojitelji zatajili, da so mladi

⁶¹ Velja omeniti, da je bil župnik Alojz Benkovič eden glavnih pobudnikov gostovanja razstave z naslovom »Boj proti veri in Cerkvi (1945–1961)«. Ob odprtju razstave, 2. oktobra 2009, na beltinskem gradu, so zbrane nagovorili škof dr. Jožef Smej, beltinski župan Milan Kerman in avtorica razstave dr. Tamara Griesser Pečar, ob Jožetu Dežmanu najvidnejša predstavnica novodobnega vala revizionistično usmerjenih zgodovinarjev (Rodež 2009b; Zadravec 2009).

na poti, ki ne vodi v veselje do življenja? Dragi farani, vsak sam bo moral dati odgovor za svoje ravnanje, nevzgojo, predvsem pa za slab vzgled« (Benkovič 2011a).

V tem primeru je ob že tradicionalnem odklonilnem odnosu do Ambasade za spremembo kritičen tudi do samega sebe, saj prizna svojo napako, ker je, po lastnih besedah, skupaj z mladimi opit razbijal po Beltincih.

V drugi izdaji župnijskega lista, med vernike razdeljenim 22. maja 2011, pa se znova ukvarja s političnimi ideologijami in sistemi. K temu ga spodbudi članek, objavljen v osrednjem pomurskem tedniku Vestnik, saj naj bi se v Beltincih »vedno bolj obujale ideje upora, oživiljala nostalgija po časih, ko so imeli oblast delavci, in po marksističnih idejah, ki zagovarjajo delavstvo in brezrazredno družbo« (Toš 2011,17). V celotni zgodbi ne vidi več samo idealizma mladih, ampak prepoznavno politično zgodbo. Obširno razlaga o nehumanosti življenja v »tovrstni družbi«. Od psihičnega do fizičnega nasilja, ki so ga bili mnogi deležni zaradi »ideoloških stranpoti«, vse do nujnih nakupov osnovnih življenjskih potrebščin, po katere so morali čez mejo v Avstrijo – če so seveda sploh dobili bon za bencin. »Toliko bi bilo še povedati o tako opevani svobodi, kjer se je trlo pravic delavcem. Na žalost pa teh nismo imeli kje uveljavljati. In koliko življenj je vzela marksizem in komunizem v nekaj desetletjih obstoja – več kot vse svetovne morije skupaj« (Benkovič 2011b).⁶²

⁶² *Ob osredotočenju na eno vrsto (komunističnega) totalitarizma in izključevanju lastne (aktivne) vloge pri nastajanju in delovanju druge vrste totalitarizma, se lahko v vsem sijaju pokaže odrediteljska in osvoboditeljska vloga RKC. (...) Vendar se je v javnem govoru pojavljala ena tip – komunizem, za vsakdanjo rabo izenačen s svinčnim časom ali s totalitarizmom. Posebnosti, ki jih je slovenska družba – kljub elementom totalitarne vladavine – ustvarila in razvila v času samoupravnega socializma, so bile povsem prezrte. Preprosto, ključna empirična podlaga za posplošeno rabo komunizma je (bil) realni socializem, medtem ko je (mehka različica) samoupravni socializem bil praktično izbrisan iz teoretiziranja. Poudarjanje demokratizacije kot poti za preseganje totalitarizma (real)socialističnih družbenih sistemov pa je lahko brez upoštevanja večkratne diferenciranosti realnih razvitih družb in razlik v razvojnih strategijah med njimi ostajalo v (varnem) prostoru formalnega modela demokracije. Tako se je lahko zaželeni model družbene ureditve (demokracija) v javnem govoru (diskurzu) uporabljal v enostranski vsebinski zapolnitvi, podobno tudi model tržnega gospodarstva: brez negativnih družbenih učinkov (ki pa so neločljive sestavine same družbene strukture) in tudi pogosto brez modifikacij, ki so značilne za ta dva dejavnika eksistence ljudi v sodobnosti. Demokracija per se je lahko – denimo – nastopala brez okuženosti z modelom odpravljanja diskriminacije po spolu ali kot model tržnega gospodarstva brez vključenih varovalnih mehanizmov za zagotavljanje socialne blaginje večine pripadnikov družbe (zaradi razrednega kompromisa v drugi polovici 20. stoletja (Jogan 2008, 33–34).*

Mladini očita pomanjkanje idej, medije pa opozori, da aktivistom posvečajo preveč pozornosti; tako ob otvoritvi trga kot »ob drugih dogajanjih 'nadkulture' v vzorno urejenih prostorih ob Trgu Karla Marxa«, medtem ko naj bi se v Beltincih po njegovi oceni dogajalo še marsikaj drugega, inovativnega in življenjsko pomembnega (Benkovič 2011b).

Na odgovor ni bilo treba dolgo čakati. Ekipe Ambasade ŠKM 16. junija 2011 korespondira s člankom v Vestniku. Odziv je več kot nujen zaradi

očitnega nepoznavanja vsebine in nerazumevanja sporočilnosti ter posledično javnega sprevrčanja le-te, zaradi zavajanja ob navajanju zgodovinskih dejstev, nespoštljivega odnosa do dejavnosti samoniklega kulturnega prizorišča – Ambasade Štefana Kovača - Marka in do novonastalega Trga Karla Marxa kot morda nekoč kulturnozgodovinske znamenitosti v Beltincih, zaradi klerikalne nestrpnosti ter poskusa javne diskreditacije konstruktivnega opozarjanja na socialne probleme (Buzeti 2011, 8).

Poimenovanje trga po Karlu Marxu po njihovem razumevanju nosi namreč globok simbolno-etični pomen. V zanimivem tekstu skušajo v okviru koncepta enakosti argumentirano primerjalno zapopasti krščanstvo in komunizem. To sta namreč pojma, ki se preko čistega ideala človeške solidarnosti in bratstva v precejšnji meri prekrivata. Tako Komunistični manifest in Nova zaveza, dve izjemno pomembni zgodovinski deli, ob svojem nastanku izrazita neskončno upanje v dobroto človeštva, kasneje pa se, v luči realnih družbeno-političnih praks njenih samooklicanih »glasnikov«, bolj kot ne izkažeta za »spodleteli prerokbi«. Obema ideologijama je skupno sklicevanje na poznavanje višje Resnice oziroma smeri toka zgodovine. A kot ugotavlja Buzeti, moč navdiha tako Nove zaveze kot Komunističnega manifesta »ni nič oslABLJENA, ker so se 'moralno trdni' ljudje ob izvajanju grozodejstev sklicevali na razdelke iz teh dveh besedil. Spomin na inkvizicijo in na zasliševalne celice KGB-ja, na neznansko pogoltnost in aroganco krščanske duhovščine ter komunistične nomenklature pa nas mora odvrčati od tega, da bi dajali oblast ljudem, ki trdijo, da vedo, kaj 'hoče' Bog ali Zgodovina« (ibid.).

Ne pozabijo omeniti, da je bil zahvaljujoč ravno revolucionarnemu pogumu delavcev, ki so iskali navdih v marksističnih idejah, izborjen velik sklop socialnih pravic ter participacije pri delitvi politične oblasti. Če bi zgolj potrpežljivo čakali na »krščansko milost« vladajočih, do tega nikakor ne bi prišlo. Komunistični manifest je od Nove zaveze, ki ima zaradi svoje usmeritve v onostranstvo precejšnje moralne nejasnosti, zato po njihovi oceni vendarle primernejši od branja evangelijev. »Mnogi odlomki v evangelijih so namreč sužnjelastnikom dajali vtis, da lahko z mirno vestjo vihtijo svoje biče naprej, in bogatim dajali misliti, da lahko revne mirno še naprej puščajo stradati« (ibid.). Pri cerkvenem obredu t. i. svete spovedi se je potrebno le pokesati in vsa napačna ravnanja oziroma »grehi« jim bodo odpuščeni, ker so vendarle vsi »božji otroci«. Trpečim ljudem pa je bilo dovolj čakanja na nadnaravne intervencije in na »nebeški raj«. Boljše življenje so hoteli tukaj in zdaj. In ravno zato ima, po oceni aktivistov, komunistična misel kot ena izmed inspiracij za zagotovitev osnovnega človeškega dostojanstva, v naši družbi še dandanes svoje neodtegljivo častno mesto (ibid.).

Temu pritrjuje domačin, zgodovinar in geograf Matej Sobočan, član društva HUD – Črno polje in Beli kvadrat ter osrednji pobudnik poimenovanja trga. Samo idejno zasnovo utemeljuje kot interdisciplinarno orientirano; ekstenzionirano na področje družbenega angažmaja pri vprašanjih javnega pomena, vnosa kritične družbene misli v okolje, kjer je le-ta dokaj slabo razvita, soprispevka pri vzpostavljanju avtonomne civilne družbe ter konceptualno zastavljenega umetniškega dela.

Odločitev za poimenovanje trga po Karlu Marxu temelji bolj kot na ozki ideološki opredeljenosti akterjev na humanistični, razsvetljenski in emancipatorni razsežnosti marksistične misli, ki svoje delo upira v osvobajanje človeka v skladu z zahtevami človečnosti od tistih družbenih in ekonomskih odnosov in pojavov, ki so v nasprotju s človekovim univerzalnim, ustvarjalnim in kritičnim bistvom, njegovo zmožnostjo spreminjanja in voljo do življenja, če se navežemo še na temeljno idejo Nietzschejeve filozofije. Se pravi, tistimi temeljnimi lastnosmi, ki človeku omogočajo, da se presega v smeri osebne in družbene ozaveščenosti, v

smeri rasti in napredka ter boljših osebnih in družbenih pogojev življenja
(Sobočan 2011, 15).

Pričakovanega povratnega odgovora s strani RKC tokrat ni, vloge vseh društev, povezanih z Ambasado, pa na občinskem razpisu za sofinanciranje dejavnosti pristojni odločevalci gladko zavrnejo.⁶³

Kulturni in družbeno-politični boj seveda še vedno traja. 22. junija 2011 pred občinsko zgradbo poteka slovesnost ob dnevu državnosti in 20. obletnici samostojnosti. Kot osrednji govorec je na proslavo povabljen premier Janez Janša, ki pa ob prihodu v Beltince doživi nevsakdanji sprejem. Pričakajo ga plakati oz. transparenti, ki vabijo na »Proslavo ob 20. obletnici moralnega razkroja Slovenije ter vzpona orožarskih kapitalokratov«. Aktivisti DIM-a na trgu Karla Marxa namreč pripravijo alternativno (ne)proslavo, ali bolje rečeno lucidni vložek konceptualne politične umetnosti.⁶⁴ Udeležence na prizorišču tako pričaka 7 praznih stolov, slavnostna preproga in plinska bomba. Udeležba na tovrstnih (ne)proslavah se namreč s stališča socialnih, pravnih in moralnih razmer v državi s strani organizatorjev ocenjuje kot »izjemno eksplozivno vprašanje« (Buzeti, intervju).

⁶³ Uradno zaradi oddaje nepopolnih vlog, a dejstvo je, da društva sicer že vrsto let uspešno kandidirajo na državnih razpisih, za občinskega pa imajo, kot kaže, vendarle na voljo »premalo znanja«. Najprej je tako posebna komisija za dodeljevanje proračunskih sredstev društvom Občine Beltinci vlogo DIM-a zavrnila, po vnovič oddani vlogi pa so to zavrnili še enkrat, brez da bi aktiviste o tem sploh obvestili. V zapisniku komisije je bilo navedeno, da so vlogo Društva inicative mladih (po njihovi interpretaciji neustrezno in s presoje kulturnega pomena izjemno težko ocenljivo) prenesli na župana oz. občinski svet, ki naj bi izven komisije in njenih kriterijev vrednotenja kulturnih projektov sami ocenili primernost financiranja projektov društva. Potem ko so se DIM-ovci na odločbo razpisa zaradi večjih nepravilnosti v upravnem postopku ter diskvalifikatornega odnosa do društva pritožili, pa so njihovo pritožbo zavrgli kot preuranjeno ter vzpostavili novo konfuzno pravno situacijo (Buzeti, intervju).

⁶⁴ Akcijo so izvedli Iztok Koren, Vito Glavač, Mitja Maučec, Tina Kolenko in Tomaž Rous.

Slika 4.18: Alternativna (ne)proslava na Trgu Karla Marxa

Vir: zasebni arhiv (2011)

V začetku maja 2012 je Trg Karla Marxa znova v kreativnem pogonu, saj poteka odmevna umetniška intervencija »1. maj«, projekt ustvarjalcev iz Čakovca (Kruno Jošt) in Prekmurja (Maja Kohek, Samuel Friškič, Simon Poldauf, Matej Kolmanko, Iztok Koren). S pripomočki kot so žage, kladiva in macola se je skozi fizično destrukcijo avtomobila, kot enega izmed najbolj izrazitih statusnih simbolov današnje potrošniške družbe, na ludističen konceptualni način simbolno nakazala možnost dekonstrukcije sistema samega. Tekom celotnega performansa je bil avto ozvočen, za dodatno hrupno zvočno kuliso pa je poskrbel glasbeni dvojec Hexenbrutal. Performans je bil med premori popestren z reinterpretacijo pesmi Internacionale, ob koncu pa so se »razbijanju« pridružili tudi obiskovalci (Rous 2012, 21; Sobotainfo 2012a).

Slika 4.19: Umetniška intervencija »1. maj«

Vir: zasebni arhiv (2012)

Konec meseca maja 2012 Beltince vnovič obišče vladna delegacija. Del protokolarnih obveznosti se odvija v kulturnem domu, tik ob zgradbi Ambasade. DIM-ovci predstavnike oblasti pričakajo z izobešeno improvizirano črno zastavo in transparentom »Janša, reformiraj se!«, s čimer želijo opozoriti na nesprejemljive neoliberalne reformne ukrepe in zgrešeno politiko »zategovanja pasov«. Ta poteza v vrstah organizatorjev sproži preplah, javni delavci zastavo odstranijo, do transparenta pa ne morejo priti, ker se nahaja v notranjem oknu Ambasade. Aktivisti s strani lokalnih politikov⁶⁵ prejema številne grožnje, zaradi izredno poostrene varnosti in komunikacijskih težav med njimi pride do nesporazuma in transparent se za pol ure umakne, nato pa intervenirata Knafelj in Rous ter transparent vrneta na njegovo prvotno mesto. Občinski delavci posledično spremenijo taktiko in sporni transparent z zunanje strani prelepijo s kartonom, na način, da ga povsem prekrijejo. Rous iz terase bližnjega bara opazuje dogajanje in išče način, kako bi se vnovič prebil v Ambasado ter iz nje prinesel transparent, saj je vsepovsod polno policistov in varnostnikov – on sam pa njim dobro znan po svojih preteklih direktnih akcijah. V pomoč se ponudi Andrej Hozjan, sociolog in simpatizer Ambasade.

⁶⁵ Predsednik KS Roman Činč, LDS, jim večkrat odkrito zagrozi, da jih bo »vrgel ven«. Kasneje to potezo pojasnuje s tem, da je župan pritiskal nanj, posledično pa tudi on na predstavnike Ambasade.

Potem ko si pod mizo izmenjata ključe, se Hozjan napoti v smeri Ambasade, a ga prestreže policist. Opozori ga, naj – že zaradi lastne varnosti – ne provocira po nepotrebnem. Od namere ga skuša odvrniti še občinski delavec, a Andreju na koncu vendarle uspe. V zasedi pred kulturnim domom skupaj z Rousom pričakata odhod vladne ekipe in ko se z avtomobilom zapeljejo mimo njiju, Hozjan Janezu Janši pokaže napisano parolo, ta pa hitro umakne pogled (Rous 2012,21; Sobotainfo 2012b).

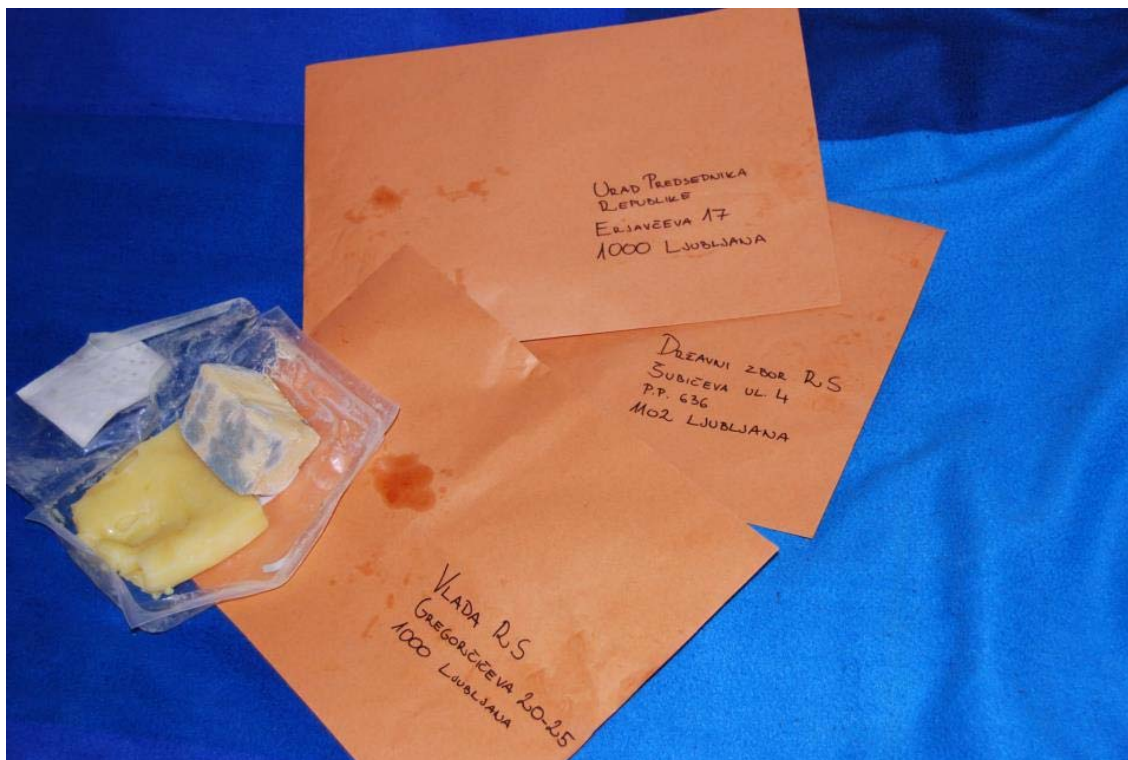
Izmed odmevnejših akcij, ki jih velja izpostaviti, je obilo pozornosti pritegnilo še Francovanje 2013, ki je potekalo prvi vikend v mesecu februarju. Ob solidarnostnem⁶⁶ in kulturnem programu ter metalsko obarvanem glasbenem nadaljevanju (Vulvathrone, Vasectomy, Železobeton, Megalopolis) je pod vodstvom Bora Kolariča potekal še aktivistični performans, kjer so ambasadorji predstavnikom oblasti (vladi, državnemu zboru in predsedniku republike) skupaj s spremnim pismom⁶⁷ v ovojnice pakirali edini »ostanek« njihovih obljub o »drugi Švici« – plesnivi sir. »Ekskluzivne« pošiljke so v prihodnjih dneh nato po pošti poslali naslovljencem, na morebiten odgovor pa še vedno čakajo (Rous 2013, 31; Sobotainfo 2013a).

⁶⁶ Zbirala so se sredstva za družino 14-letne deklice, ki bije težki boj z zahrbtno boleznijo (Rous 2013, 31).

⁶⁷ Vsebina priloženega pisma:

Spoštovani. Vi in vaši predhodniki ste kot izvoljeni predstavniki državljanov Slovenije odgovorni za dobrobit države. Država je v dobrem stanju za denacionalizacijske upravičence, dokapitalizacijske tajkune, visoke državne uradnike in ugrabitelje državnih in paradržavnih podjetij. Za nas, generacijo rojeno v 80. letih, država ni niti v slabem stanju, ker je sploh več ne občutimo. Obdajajo nas zgolj ruševine, propadla upanja in neizpolnjene obljube. Politiki so nas dvajset let hranili z obljubami o Sloveniji kot novi Švici. Ta hrana se je pokvarila in švicarski sir je postal plesniv. Zato vam ga priloženega vračamo. Pojejte svoje obljube in prepustite svoje položaje tistim, ki ljudstvo namesto z obljubami hranijo s praktičnimi dejanji in željami po skupnem dobri prav vseh državljanov (Sobotainfo 2013b).

Slika 4.20: Priprava pošiljk s plesnivim sirom za predstavnike oblasti

Vir: zasebni arhiv (2013)

4.3.2.4 Prihodnost

Skvoterski »underground« način delovanja, kot ga prakticira Ambasada ŠKM, onemogoča povsem natančno in zanesljivo, predvsem pa kakršno koli konkretno dolgoročno prognozo nadaljnega razvoja in funkcioniranja tega znamenitega prekmurskega alternativnega kluba. Prihodnost izpostavljenega prostora ustvarjalnosti v Beltincih je namreč elementarno odvisna od večih, med seboj neizogibno prepletenih dejavnikov:

- a.) nadaljnega distanciranja, nevmešavanja, ohranjanja *statusa quo* oziroma tihega toleriranja tovrstnih kulturnih in družbeno-političnih dejavnosti s strani uradnega lastnika objekta (KS Beltinci);

- b.) razumevanja posebne namembnosti objekta s strani pristojnih represivnih, nadzornih oz. inšpekcijskih organov;
- c.) uspeha pri zagotavljanju potrebnih finančnih sredstev za nemoteno, kontinuirano programsko delovanje (pridobljena sredstva na razpisih, prostovoljni prispevki obiskovalcev);
- d.) neupada entuziazma in elana aktivistov, ki sleherno delo in projekte opravljajo povsem prostovoljno in brezplačno;
- e.) vključevanja novih, mlajših generacij k (so)delovanju. Vitalno nujen je nenehen dotok svežih moči, idej in pogledov. Z ustreznim angažmajem bodo mlajši kadri postopoma lahko nadomestili starejše aktivistične »veterane« ter prevzeli odgovornost za nadaljnje uspešno samoupravljanje kluba.

Vsekakor lahko pričakujemo, da si bodo ambasadorji še naprej intenzivno prizadevali za ohranjanje čim večje stopnje avtonomije, neinstitucionaliziranosti in debirokratiziranosti. Konsekventno se bodo iskale nove možnosti in pristopi za nadgradnjo ter kvantitativno in kvalitativno ekspanzijo programov, obenem pa se bo še naprej spodbujala argumentirana družbeno kritična misel, samoinicativnost kreativnih potencialov ter nudilo prvovrstno okolje za vadbo in prezentacijo le-teh zainteresirani javnosti.

5 SKLEP

V pričujoči magistrski nalogi sem raziskoval področje mladinskega aktivizma v Beltincih. Obe hipotezi, postavljeni v izhodišču, lahko s pomočjo teoretske in empirične refleksije oziroma etnografske analize potrdim. Ugotavljam, da gre za izjemno kompleksno naravo kulturnega in družbeno-političnega delovanja na lokalni ravni. V tovrstni (sub)kulturi vse prej kot naklonjenemu ruralnemu okolju je z revolucionarnim duhom navdahnjena skupina mladih upornikov uspela vzpostaviti lasten, avtonomen teritorij. Vzpostavil se je skupnostni prostor; kulturni, socialni in politični center razočaranih in ogorčenih, a hkrati neskončno upajočih »kolektivnih singularitet«, z lastnim prednostnim naborom in sistematizacijo vrednot, po katerih se vseskozi orientirajo. Vzpodbujanje samoiniciative, kreativnosti in kritičnega mišljenja, medsebojna pomoč in solidarnost, netolerantnost do netolerantnosti, borba proti vsem oblikam izkoriščanja (tako na širši ekonomski in politični kot vsakodnevni, osebni in medodnosni praktični ravni). To so prednostne maksime v tej sila zanimivi zgodbi, ki jo neupogljivo in konsekvntno, vsak dan znova, pišejo Dani Kavaš in ostala alter⁶⁸ družčina, zbrana okrog Ambasade Štefana Kovača - Marka.

»Živeti odnose, temelječe na afiniteti, namreč ne pomeni zgolj povezovanja z svetovnonazorsko, vrednotno in programsko enakimi posamezniki, kot smo sami, ampak tudi aktivno zavračanje ter pogromu nasproti tistim, ki v svojih praksah še naprej reproducirajo dominiranje, ločevanje ter izkoriščanje« (Day 2011, 297).

»Avantgardno« delovanje beltinskih aktivistov je tako trčilo ob interese lokalne izpostave rimokatoliške Cerkve in strank politične desnice – kot njene podaljšane roke – ter vseskozi sprožalo permanenten medsebojni konfliktni odnos med akterji. S perspektive širših družbeno-političnih dimenzij pa je še toliko bolj zanimivo dejstvo, da se je vstaja

⁶⁸ Alter v smislu alternativnih percepcij družbene realnosti ter ponujanja drugačnih prijemov za reševanje družbenih problematik od dominantnih pogledov v družbi.

zgodila ravno sredi versko tako izrazito profilirane pokrajine.⁶⁹ Gre namreč za popolnoma nepredstavljen družbeni proces oz. pojav, za kolizijo dveh popolnoma antagonističnih sil. Braniteljev starega, tradicionalnega konzervativnega reda in vrednot ter obenem zagovornikov privilegijev ozkih, med seboj prepletenih lokalnih teokratskih elit na eni strani, nasproti liberalnemu, aktivističnemu konglomeratu sodobnejših, kognitivnih akademskih teoretskih paradigem, ki na prvo mesto postavljajo avtonomijo in svobodo posameznika ter dosledno in brezpogojno demokratizacijo vseh ravni družbe. Prihodnost pomurske regije je tako po oceni slednjih, vzporedno z ekonomskim razvojem, vezana predvsem na liberalizacijo⁷⁰ duha v pokrajini. V luči tovrstnih, medsebojno povsem nasprotujočih si pogledov je sledil pričakovan neizbežen spopad, ki je vpletene protagoniste in kraj zaznamoval za vedno.

Ambasada Štefana Kovača - Marka s svojo indeterministično programsko usmeritvijo vsekakor predstavlja enega ključnih piedestalov pomurske progresive. Kraj svobodnega duha, kjer iskri od svežih idej, pogledov in talenta, omogoča blagodejen, reflektiran odmik od kapitalističnega sveta, prepojenega z bleščečim, a vsebinsko praznim spektaklom. Humanistična umetniška oaza v osrčju Beltincev nudi zatočišče številnim študentom, ki se vračajo iz univerzitetnih središč doma in po svetu ter si želijo kvalitetne in privlačne kulturne ponudbe tudi v domači pokrajini; je prostor, kjer lokalna mladina prvič pride v pristen, neposreden stik z ustvarjalci iz celega sveta – in neredke so zgodbe o posameznikih, ki povsem navdušeni nad doživetim, s prijateljem ali dvema, ki so jih morda spoznali prav na tamkajšnjem koncertu, že naslednji dan ustanovijo svoj bend ter

⁶⁹ Znani slovenski pisatelj Alojz Rebula je opozarjal, da »hudič že ve, kje se mu najbolj splača začeti svoj posel. Najtopleje mu je v katoliškem gnezdu. Slovenski kristjani lahko pričakujemo kaj posebno protikrščanskega iz Prekmurja, če je še najbolj krščanski del Slovenije ...« (Rebula 2005).

⁷⁰ Ta proces ni enostaven. »Racionalno preizpraševanje obstoječih pogledov je praviloma zelo travmatična izkušnja. Skozi postopkovni proces namreč izgubimo temeljno zaslombo, ki nas je osmišljala vse do točke sedanjosti. Ampak cena večne samozatajitve je enormna! Znotraj procesa uniformiranja posameznikov se izgublajo neverjetne zmožnosti in življenje samo izgublja svoj namen, saj se ne more razviti v vsem svojem potencialu« (Rous 2010, 5).

čez nekaj časa (in z nekaj vaje) sami virtuoizirajo na klubskih odrih ter navdušujejo sovrstnike.

Tovrstni prostori, ustvarjeni s strani aktivistov, posameznikom ponujajo možnost samouresničitve in izkoriščenja potencialov v največji možni meri. Ekstremno liberalno naravnano okolje prav tako zagotavlja okvir za preseganje ukoreninjenih zatiralskih vzorcev in odtujenosti. Že sam postopek vzpostavljanja anarhističnega gibanja od spodaj navzgor lahko razumemo kot »proces združevanja, samoaktivnosti in samoupravljanja, ki končno nujno privede do tistega revolucionarnega jaza, ki lahko deluje, spreminja in upravlja avtentično družbo« (Gordon 2011, 335).

Osnovni predpogoj tega procesa je vsekakor neinstitucionalizirano, osvobojeno avtonomno ozemlje, ki omogoča odmik od prisilnih političnih socializatorjev (politike, Kapitala, Cerkve itn.), katerih primarna naloga je predvsem reprodukcija obstoječih razmerij. V primeru, da mladina tovrstnega prostora nima, ko možnosti, ki so na voljo (cerkvena, športna društva, folklor, gasilci) ne prepozna kot interesno ustreznih, prihaja do nepotrebne kopičenja frustracij, apatije, »zabijanja časa« na tak ali drugačen neproduktiven način ali, v navezavi z brezperspektivno situacijo v družbi, celo ekstremizma. Potencialni uporabniki se morajo v čim večji meri identificirati z okoljem, občutiti sproščeno domačnost in pripadnost ter odprtost duha, v kolikor želimo, da se naposled tudi sami aktivno vključijo v soustvarjanje kulture, izgradnjo novih oblik skupnosti in modelov razvoja družbe. Ravno zato prevladujoče oblike institucionaliziranih študentsko-mladinskih organizacij nikakor ne morejo predstavljati ustreznega substituta alternativnim klubom oziroma skvotom. Moderni mladinski centri v praksi vse bolj funkcionirajo kot zapleteni birokratski sistemi, povsem odtujeni od želja uporabnikov. So žrtve »javne privatizacije skupnega« s strani študentskih funkcionarjev in kulturnih menedžerjev – praviloma iz vrst strankarskih političnih podmladkov – ter priročna referenčna kalilnica bodočih politikov. Kot apologeti obstoječega sistema so hkrati sotvorci nastalih krivičnosti in socialne diferenciranosti v družbi. Neizmerno žalosti dejstvo, da zato bolj kot potencialni nosilci razvoja večinoma funkcionirajo kot njegovi zaviralci.

Želja po radikalnem prevrednotenju, po karseda temeljitih, revolucionarnih spremembah v svetu pa je še kako očitno prepoznavna znotraj beltinske »alterground« scene. S svojim delovanjem v lokalnem prostoru kulturno-politični »gverilci« zagotavljajo nujen, vsaj minimalen nivo politične higiene ter mladim omogočajo možnost pobega od prisilne homogenizacije, ki se neprenehoma vrši s strani že omenjenih političnih socializatorjev. Dani Kavaš in aktivisti Ambasade Štefana Kovača - Marka so tako resnično odraz in hkrati odgovor na družbene, politične in kulturne razmere okolja, iz katerega izhajajo.

Decentralizirana oblika organiziranja ter zavezanost ohranjanju odprtega prostora različnim oblikam perspektive obenem dovoljuje določeno fluidnost ideološkega pozicioniranja. Novodobni aktivisti lahko izbirajo med različnimi pogledi, ostajajo ambivalentni ali – kot v našem primeru – kombinirajo elemente anarhizma, marksizma, liberalizma in ostalih sorodnih, levousmerjenih političnih tradicij. To sicer utegne voditi k nekonsistentni navadi vztrajanja na večih pozicijah, ki bi se simultano, če bi jih bolj rigorozno analizirali, med seboj izkazale za nekompatibilne. Hkrati lahko vzpodbudi ideološko fleksibilnost in grajenje zavezništev. V tem pogledu lahko moderne anarhistične politike odigrajo pomembno vlogo pri revitalizaciji novodobne levice (Epstein in Dixon 2007, 458).

Neodvisni kreativni prostori, kot je Ambasada ŠKM, preko svojega delovanja na najboljši možen način (so)ustvarjajo pluralni dialog in so v temeljnem interesu vsake demokracije, najsi jih ta dojema še tako zadržano. Ustvarjanje čim bolj raznolike družbe, prilagojene potrebam slehernih, še tako »marginalnih« participantov, in ne zgolj totalitarizmu večine, je v kardinalnem interesu celotne skupnosti. Zato moramo nenehno iskati nove in nove tvorne oblike sodelovanja in združevanja, alternativne politične oblike, ki pa se ne nanašajo zgolj na klasično reprezentativno dojetje političnega delovanja kot ozko usmerjenega strankarskega ali sindikalnega delovanja, ampak se artikulirajo kot široka in pisana paleta raznoterih (z)možnosti. In ena izmed teh so tudi aktivistične prostorske intervencije, kjer se vzpostavljajo drugačni odnosi ter konstituirajo nove družbene realnosti.

6 LITERATURA

Bakker, Matt in Frank, Bardacke. 2007. The Zapatistas: Lessons for the U.S. Left. V *Toward a New Socialism*, ur. Anton Anatole in Richard Schmitt, 497–514. Lanham: Lexington Books.

Bašin, Igor. 2007. Prekmurska zarota – zaokrožena scena. *Dnevnik*, 17 (17. avgust).

Benkovič, Alojz. 2002. Gospod, pomagaj mi, da ohranim dostojanstvo. *Župnijski list* (3. november).

--- 2004. *Župnijski list* (25. januar).

--- 2011a. Pod plaščem. *Župnijski list* (8. maj).

--- 2011b. Po egiptovski čebuli. *Župnijski list* (22. maj).

Beškovnik, Bojan. 2009. Panevropski transportni koridorji. Dostopno prek: <http://www.etransport.si/vsebina/ogled/306> (2. avgust 2013).

Bey, Hakim. 2003. *T.A.Z: The Temporary Autonomous Zone*. Brooklyn: Autonomedia.

Biddle, Erika, Stephen, Shukaitis in David, Graeber. 2007. V *Constituent imagination*, ur. Stephen Shukaitis, David Graeber in Erika Biddle, 179. Oakland: AK Press.

Blackstone, Lee Robert. 2005. Culture, Citizenship and DIY Politics in England. *Social Forces* 84 (2): 803–820.

Brecelj, Marko. 2002. Osvobodjena ozemlja, ko je revolucija spet daleč. V *Revolucija: zbornik predavanj 1.letnika Delavsko-punkerske univerze*, ur. Ciril Oberstar in Tonči Kuzmanič, 49–69. Ljubljana: Mirovni inštitut.

Buzeti, Uroš. 2011. Krščanstvo in komunizem v podobi ideala enakosti. *Vestnik*, 8 (16. junij).

Cleaver, Harry. 1994. *Kropotkin, Self-Valorization and the Crisis of Marxism*. Dostopno prek: <https://webpace.utexas.edu/hcleaver/www/kropotkin.html> (2. avgust 2013).

Corr, Anders. 1999. *No Trespassing!* Boston: South End Press.

Day, F. J. Richard. 2011. Etika, afiniteta in prihodnje skupnosti. V *Antologija anarhizma* 3, ur. Žiga Vodovnik, 287–319. Ljubljana: Krtina.

Dnevnik. 2006. Danes razglasitev ustanovitve škofije v Murski Soboti. (25. junij) Dostopno prek : <http://www.dnevnik.si/novice/slovenija/186170> (2. avgust 2013).

Dragoš, Srečo. 1998. *Katolicizem na Slovenskem: socialni koncepti do druge svetovne vojne*. Ljubljana: Krtina.

--- 2001. Cerkev/država: ločitev ali razločitev? *Teorija in praksa* 38 (3): 440–455.

E-novine. 2010. Slavenski skulpturared bratstva i jedinstva. (1. april). Dostopno prek: <http://www.e-novine.com/kultura/kultura-vesti/36248-Slavenski-skulpturared-bratstva-jedinstva.html> (2. avgust 2013).

Epstein, Barbara in Chris, Dixon. 2007. A Politics and a Sensibility: The Anarchist Current in the U.S. Left. V *Toward a New Socialism*, ur. Anton Anatole in Richard Schmitt, 445–462. Lanham: Lexington Books.

Evans, Fred in Barbara, McCloskey. The New Solidarity: A Case Study of Cross-Border Labor Networks and Mural Art in the Age of Globalization. V *Toward a New Socialism*, ur. Anton Anatole in Richard Schmitt, 483–496. Lanham: Lexington Books.

Ficko, Matej. 2006. *Blatenje Beltincev, Slovenije, EU in Cerkve?!* Dostopno prek: <http://muzej.sobotainfo.com/index.php?mode=article&aid=173> (2. avgust 2013).

--- 2009. *V Beltincih načrti za mladinski center in hostel*. Dostopno prek: <http://sobotainfo.com/novice/ogled/4015/> (2. avgust 2013).

Foucault, Michael. 2007. *Življenje in prakse svobode*. Ljubljana: Založba ZRC SAZU.

--- 2010. *Zgodovina seksualnosti*. Ljubljana: ŠKUC.

Gabor, Jože. 2003. *Od Prekmurja do Makedonije*. Dostopno prek: <http://kavasdani.org/clanki/2003/2003.html> (2. avgust 2013).

--- 2011. *Priznanje Občine Beltinci Emiliji Kavaš, Mirku Ramovšu in Romanu Škafarju*. Dostopno prek: <http://www.p-inf.si/aktualno/pomurje/priznanja-obcine-beltinci-emiliji-kavas-mirku-ramo/> (2. avgust 2013).

Gider, Nataša. 2010. Ambasada naj ostane avtonomna. *Večer*, 20 (8. december).

Gombač, Žiga. 2003. Prekmurski trubadur. *Večer*, 22 (22. december).

Gomboši, Matej. 2011. *Velikonočno voščilo*. Dostopno prek: <http://www.beltinci.si/obcina/files/VELIKONO%C4%8CNO%20VO%C5%A0%C4%8C ILO%202011.pdf> (2. avgust 2013).

Gordon, Uri. 2011. Nov naboj anarhizma. V *Antologija anarhizma 3*, ur. Žiga Vodovnik, 321–345. Ljubljana: Krtina.

- Grafenauer, Krnc Petja. 2006. Prijazne strategije upora umetnice in umetnika. *Časopis za kritiko znanosti, domišljijo in novo antropologijo* 34 (223): 65–72.
- Graj, Jože. 2001. Prižgal je baklo upora. *Vestnik*, 4 (1. november).
- Gregorčič, Marta. 2006. Umetnost in aktivizem. *Časopis za kritiko znanosti, domišljijo in novo antropologijo* 34 (223): 19–21.
- 2007. *O diktaturi medijev in kontrarevolucionarnih učinkih*. Dostopno prek: <http://mediawatch.mirovni-institut.si/bilten/seznam/29/analize/> (2. avgust 2013).
- Hardt, Michael in Antonio, Negri. 2003. *Imperij*. Ljubljana : Študentska založba.
- 2010. *Skupno*. Ljubljana: Študentska založba.
- Hibbard, Noah. 2003. *Popular public resistance: Hip-Hop Culture's Instrumental Role in Challenging Neoliberal Hegemony and Globalization*. Dostopno prek: http://upress.kent.edu/nieman/popular_public_resistance.htm (2. avgust 2013).
- Holloway, John. 2004. *Spreminjamo svet brez boja za oblast*. Ljubljana: Študentska založba.
- Holtzman, Ben, Craig, Hughes in Kevin, Van Meter. 2007. Do it Yourself...and the Movement Beyond Capitalism. V *Constituent imagination*, ur. Stephen Shukaitis, David Graeber in Erika Biddle, 44–61. Oakland: AK Press.
- Ipavec, Maksimiljana. 2008. Budna tudi, ko sanjata. *Primorske novice*, (16. avgust). Dostopno prek: <http://kavasdani.org/clanki/2008/2008.html> (2. avgust 2013).
- Jerebic, Sara Ana. 2005. *Kako v Beltincih na mladih svet stoji*. Dostopno prek: <http://web.archive.org/web/20060512142230/www.sobotainfo.com/index.php?mode=article&aid=129> (2. avgust 2013).
- Jogan, Maca. 2008. Rekatolizacija slovenske družbe. *Teorija in praksa* 45 (1–2): 28–52.
- Kavaš, Dani. Dostopno prek <http://www.kavasdani.org/> (2. avgust 2013).
- Kerman, Milan. 2009. Velikonočna poslanica. *Mali rijtar*, 3 (april).
- 2010. Velikonočna poslanica. *Mali rijtar*, 3 (marec).
- Kerševan, Marko. 2004. Religija ni zasebna zadeva. *Teorija in praksa* 41 (3–4): 560–574.
- 2005. *Svoboda za cerkev, svoboda od cerkve*. Ljubljana: Sophia.
- Koren, Jernej. 2007. *Dobra gibanica ni samo iz orehov in maka*. Dostopno prek:

http://lokolom.kultco.org/index.php?option=com_content&task=view&id=203&Itemid=246 (2. avgust 2013).

Kornegger, Peggy. 2011. Anarhizem – feministična naveza. V *Antologija anarhizma 3*, ur. Žiga Vodovnik, 43–58. Ljubljana: Krtina.

Krečič, Jela. 2010. Rezidenčni centri v Sloveniji plemenitijo prostor. *Delo*, 15 (16. december).

Köleš, Tomo. 2002a. Razstava (anti)gosпода Kavaša. *Pomurski Vestnik*, 21 (24. oktober).

--- 2002b. Kavašave razstave ni bilo, koncert pa je bil. *Pomurski Vestnik*, 20 (7. november).

--- 2010. »Občina Beltinci bolj potrebuje Ambasado kot Ambasada Občino Beltinci«. *Vestnik*, 30 (9. decembra).

--- 2011. Otvoritev Trga Karla v Beltincih. *Vestnik*, 17 (5. maja).

Kubik, Jan. 2009. Ethnography of Politics: Foundations, Applications, Prospects. V *Political Ethnography: What Immersion Contributes to the Study of Power*, ur. Edward Schatz, 25–52. Chicago: The University of Chicago Press.

Kurnik, Andrej. 2005. *Biopolitika: novi družbeni boji na horizontu*. Ljubljana: Sophia.

Lacey, Anita. 2007. Forging Spaces of Justice. V *Constituent imagination*, ur. Stephen Shukaitis, David Graeber in Erika Biddle, 242–248. Oakland: AK Press.

Lenart, Katja. 2007. *Priložnosti za vse*. Dostopno prek: <http://www.vest.si/2007/07/24/predsedniska-kandidatka/> (2. avgust 2013).

Le Texier, Emmanuelle. 2006. *Gender, social capital and political participation in the barrio*. Dostopno prek: http://www.senspublic.org/IMG/pdf/SensPublic_ELeTexier_political_participation_in_the_barrio.pdf (2. avgust 2013).

Letnar, Robert. 2007. Opozorilna zapora – 15. junij 2007. *Mali rijtar*, 5–6 (december).

Loboda, Robi. 2004. Dušo sem zamenjal za pivo. *Delo*, 12 (17. januar).

Marinkovič, Habjanič Boris. 2007. Kjer je ogenj, je tudi D.I.M. *Direkt*, 12 (18. januar).

Massey, Doreen. 1993. Power – Geometry and a Progressive Sense of Place. V *Mapping the Futures: Local Cultures, Global Change*, ur. John Bird, Barry Curtis, Tim Putnam, George Robertson in Lisa Tickner, 56–69. London: Routledge.

Maučec, Uroš. 2006. *Danes na meji posebne policijske enote*. Dostopno prek: <http://sobotainfo.com/novice/ogled/874/?s=nl> (2. avgust 2013).

--- 2007. *2000 podpisov za odpoklic beltinskega občinskega sveta*. Dostopno prek: <http://sobotainfo.com/novice/ogled/2194/?s=nl> (2. avgust 2013).

--- 2009. *Beltinskega gradu ne smemo vrniti*. Dostopno prek: <http://sobotainfo.com/novice/ogled/4100/?s=nl> (2. avgust 2013).

McNally, David. 2002. *Another World is Possible: Globalization and Anticapitalism*. Winnipeg: Arbeiter Ring.

McQuinn, Jason. 2011. Postlevičarska anarhija: pozabite levico. V *Antologija anarhizma 3*, ur. Žiga Vodovnik, 269–285. Ljubljana: Krtina.

Miklavičič, Vidovič Anka. 1994. *Mladina med nacionalizmom in katolicizmom*. Ljubljana: Študentska organizacija Univerze.

Neal, Dave. 2011. Anarhizem: ideologija ali metodologija? V *Antologija anarhizma 3*, ur. Žiga Vodovnik, 203–214. Ljubljana: Krtina.

Občina Beltinci. *Podeljena občinska priznanja ob 17. avgustu – prazniku Občine Beltinci*. Dostopno prek: http://www.beltinci.si/obcina/index.php?option=com_content&view=article&id=101&Itemid=60&lang=sl (2. avgust 2013).

Občinski svet Občine Beltinci. Odbor za družbene dejavnosti. 2008. *Zapisnik 9. redne seje*, 14. julij). Dostopno prek: http://www.beltinci.si/obcina/files/Kopija%20od%20ODBOR%20ZA%20DRUJBENE%20DEJAVNOSTI%20-%20zapisnik%209_%20redne%20seje%20-%202014_07_2008.pdf (2. avgust 2013).

Osterweil, Michael in Grame, Chesters. 2007. Global Uprisings: Towards a Politics of the Artisan. V *Constituent imagination*, ur. Stevphen Shukaitis, David Graeber in Erika Biddle, 253–262. Oakland: AK Press.

Ozmec, Sebastijan. 2004a. Radikalni dr. Karkolizma. *Mladina*, 46–47 (19. januar).

--- 2004b. Župnik vrača udarec. *Mladina*, 12 (9. februar).

--- 2006a. Kulturniki žalili nemočno državo. *Mladina*, 13 (23. januar).

--- 2006b. Mladi in vlada. *Mladina*, 14 (26. avgust).

--- 2007. Spomin na narodovo zabitost. *Mladina*, 14 (30. januar).

Pirc, Vanja. 2006a. *Pomoč angažiranemu umetniku*. Dostopno prek: <http://kavasdani.org/clanki/2006/2006.html> (2. avgust 2013).

--- 2006b. Akacija za akcijo. *Mladina*, 14 (1. julij).

Potočnik, A. 1995. Pohujšanje v ravnini Prekmurski. *Pomurski Vestnik*, (4. oktober). Dostopno prek: <http://kavasdani.org/clanki/1993-2000/1993-2000.html> (2. avgust 2013).

Priestland, David. 2009. *The Red Flag: A History of Communism*. New York: Grove Press.

Pruijt, Hans. 2004. *Squatting in Europe*. Dostopno prek: http://www.eur.nl/fsw/staff/homepages/pruijt/publications/sq_eur/ (2. avgust 2013).

Rebula, Alojz. 2005. *Hudiču je najtopleje v katoliškem gnezdu*. Dostopno prek: <http://www.druzina.si/ICD/spletnastran.nsf/clanek/54-22-Credo-1> (2. avgust 2013).

Republiška volilna komisija (RVK). 2006. *Lokalne volitve – Občina Beltinci*. Dostopno prek: http://volitve.gov.si/lv2006/rezultati/obcina_beltinci.html (2. avgust 2013).

--- 2008. *Volitve v državni zbor*. Dostopno prek: http://volitve.gov.si/dz2008/rezultati/rezultati_slo.html (2. avgust 2013).

--- 2010. *Lokalne volitve – Občina Beltinci*. Dostopno prek: http://volitve.gov.si/lv2010/rezultati/obcina_beltinci.html (2. avgust 2013).

Rodež, Rituper Nana. 2009a. Sto let od rojstva etnologa in slavista dr. Vilka Novaka. *Vestnik*, 7 (20. avgust).

--- 2009b. V beltinskem gradu razstava Boj proti veri in Cerkvi. *Vestnik*, 9 (8. oktober).

Rous, Tomaž. 2010. Ne Volim. Te. *Pen*, 5 (okober).

--- 2011. Majanje 2011. *Mali Rijtar*, 11 (julij).

--- 2012. Ambasada Štefana Kovača Marka v zimsko/spomladanski sezoni. *Mali Rijtar*, 21 (junij).

--- 2013. Zimske radosti Ambasade Štefana Kovača Marka. *Mali Rijtar*, 31 (februar).

Rutar, Dušan. 2003. *Noam Chomsky: O anarhizmu in demokraciji*. Ljubljana : UMco.

Schatz, Edward. 2009. Ethnographic Immersion and the Study of Politics. V *Political Ethnography: What Immersion Contributes to the Study of Power*, ur. Edward Schatz, 1–22. Chicago: The University of Chicago Press.

- Schwab, Gustav. 2005. *Najlepše antične pripovedke*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Scott, James. 1990. *Domination and the Arts of Resistance. Hidden Transcripts*. New Haven: Yale University Press.
- Shepard, Benjamin. 2007. Bridging the Praxis Divide: From Direct Action to Direct Services and Back Again V *Constituent imagination*, ur. Stephen Shukaitis, David Graeber in Erika Biddle, 189–208. Oakland: AK Press.
- Smej, Štefan. 1993. Slikarska kolonija. *Pomurski Vestnik*, 11 (1. julij).
- 1995. *Pomurski Vestnik*, 9 (20. april).
- Smrke, Marjan. 1996. Janez Pavel II. V deželi Maručinih kristalov. *Družboslovne razprave* 12 (21): 68–80.
- Sobočan, Matej. 2011. Trg Karla Marxa v Beltincih. *Mali rijtar*, 15 (julij).
- Sobotainfo*. 2012a. Beltinci: Razžagali avtomobil, simbol kapitalizma. (2. maj) Dostopno prek: <http://sobotainfo.com/novice/ogled/15239/> (2. avgust 2013).
- 2012b. Pred vladnim obiskom črna zastava in napis »Janša, reformiraj se!« (30. maj) Dostopno prek: <http://sobotainfo.com/novice/ogled/15486/?s=pf> (2. avgust 2013).
- 2013a. Dobrodelno Francovanje: Vladi poslali plesniv sir. (9. februar) Dostopno prek: <http://sobotainfo.com/novice/ogled/18025/?s=pf> (2. avgust 2013).
- 2013b. Predstavnikom oblasti poslali plesniv sir. (13. februar) Dostopno prek: <http://sobotainfo.com/novice/ogled/18083/?s=pf#komentar75888> (2. avgust 2013).
- Statistični urad Republike Slovenije. 2002. *Prebivalstvo po veroizpovedi, občine, Slovenija, Popis 2002*. Dostopno prek: <http://193.2.238.17/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=OBC-06&ti=Prebivalstvo+po+veroizpovedi%2C+ob%E8ine%2C+Slovenija%2C+Popis+2002&path=../Database/Popis2002/Ob%E8ine/Prebivalstvo/Demografske%20zna%E8ilnosti/&lang=2> (2. avgust 2013).
- 2009. *Slovenske občine v številkah*. Dostopno prek: <http://www.stat.si/doc/pub/Obcine2009/7-25.pdf> (2. avgust 2013).
- 2012. *Delovno aktivno prebivalstvo, registrirane brezposelne osebe in stopnje registrirane brezposelnosti po občinah prebivališča, Slovenija, mesečno*. Dostopno prek: http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=0700960S&ti=&path=../Database/Dem_soc/07_trg_dela/05_akt_preb_po_regis_virih/01_07009_aktivno_preb_mesecno/&lang=2 (2. avgust 2013).

Svenšek, Ana. 2011. *SLS – po mandatu v opoziciji je cilj vlada*. Dostopno prek: <http://www.rtv-slo.si/volitve-2011/sls-po-mandatu-v-opoziciji-je-cilj-vlada/268945> (2. avgust 2013).

Šraj, Peter. 1995. *Beltinci: 1322–1993*. Beltinci: Občina.

Štičl, Herman. 1994. *Zgodovina telovadnega društva Sokol Murska Sobota*. Murska Sobota: Športna zveza.

Toš, Vida. 2011. Ideje upora, brezrazredne družbe in častnega dela žive sredi kapitalizma. *Vestnik*, 17 (19. maja).

TV Slovenija, 1. program. 2011. *Slovenska kronika*. Ljubljana, 4. maj.

Ustava Republike Slovenije, Ur. l. RS 33/99-I, 42/97, 66/2000, 24/03, 69/04, 68/06. Dostopno prek: <http://www.us-rs.si/o-sodiscu/pravna-podlaga/ustava/> (2. avgust 2013).

Valenčič, Erik. 2009. Avtonomna kultura na Goričkem izgublja boj. *Mladina*, 12 (20. februar).

Valsania, Maurizio. 2007. Social Hope and Prophetic Intellectuals in a »Hopeless World«. V *Toward a New Socialism*, ur. Anton Anatole in Richard Schmitt, 183–207. Lanham: Lexington Books.

Verdev, Tomaž. 2008. Živel 2. maj! *Mali rijtar*, 21–22 (oktober).

Vodovnik, Žiga. 2010. *Anarhija vsakdanjega življenja*. Sophia: Ljubljana.

--- 2011. »Novi« anarhizem? V *Antologija anarhizma 3*, ur. Žiga Vodovnik, 363–387. Ljubljana: Krtina.

Ward, Colin. 2011. Anarhija in država. V *Antologija anarhizma 3*, ur. Žiga Vodovnik, 27–42. Ljubljana: Krtina.

Zadnikar, Darij. 2011. *Epistemologija odpora*. Dostopno prek: <https://docs.google.com/document/d/1Hei8bbmGcBKcKoqwtWmEyZ8B-dtmAHy2mMVHsvalO-o/edit?pli=1> (2. avgust 2013).

Zadravec, Bojan. 2006. Štefan Kovač - Marko – umrl za boljše življenje. *Pen*, 32–33 (november 2006).

--- 2009. *Razstava «Boj proti veri in Cerкви» sedaj v Beltincih*. Dostopno prek: <http://www.druzina.si/icd/spletnastran.nsf/all/2C42C7440D8306AAC125764A00483FF7?OpenDocument> (2. avgust 2013).

Zakon o dopolnitvi Zakona o lokalni samoupravi (ZLS-O). Ur. l. RS 57/1994. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=199457&stevilka=2035> (2. avgust 2013).

ZTK. 2010. *Zakladnica beltinskega podeželja: turistični vodnik po občini Beltinci*. Beltinci: Zavod za turizem in kulturo.

Zupanc, Peter. 2007. *Od Čakovca do Zagreba*. Dostopno prek: <http://kavasdani.org/clanki/2007/2007.html> (2. avgust 2013).

7 PRILOGE

Priloga A: Intervju Dani Kavaš

Vaza Vizija Teritoria 8. a +1, Beltinci, 24. 7. 2011

Slikar, stripar, glasbenik, družbeno-politični aktivist. Predsednik HUD – Črno polje in Beli kvadrat ter izvenparlamentarne politične stranke Akacije. Prekmurski škaf Verske skupnosti Upanje brez razloga v ustanavljanju.

T: Dani, kako je izgledalo odraščanje v Beltincih?

D: Trudil sem se, da bi bil čim manj prisoten pri pouku in se vseveč ukvarjal z obšolskimi dejavnostmi. Ogromno časa sem preživel v naravi, na igrišču, v dolgih vožnjah s kolesom po Pomurju in v družbi z mladimi. V »Stari šoli« sem si lahko delil atelje s tovarišem likovnega pouka Ferijem Poredošem in takrat še študentom likovne pedagogike Izidorjem Zadravcem. Igral sem že kitaro, orglice, pianino, pri tamburaših pa bagarijo. Ustanavljal sem prve poskuse glasbenih skupin in deloval na likovnem področju. Prvi duet, v katerem sem resneje deloval in je imel tudi nekaj nastopov, se je po »junakih« beltinskega undergrounda imenoval Duo Casars. Dosti sem zahajal v Lipovce k slikarju Izidorju Horvatu Izaku, kamor je prihajalo mnogo slikarjev, glasbenikov ... Pomagal sem njegovemu novoustanovljenemu Društvu za napredek umetnosti Aquilla in od tam odnesel kar precej splošnega znanja, zanimivih pogledov na svet in umetnost.

T: Prvi aktivistični začetki?

D: Leta 1995 smo ustanavljali društvo, ki pa ga nismo mogli ustanoviti, ker smo bili še mladoletni. S KUD Beltinci, ki sicer organizira tradicionalni Mednarodni folklorni festival Beltinci, smo se dogovorili, da znotraj njihovega društva ustanovimo Sekcijo za

kulturo mladine Beltinci. Prvi projekt je bila izdaja fanzina Šolski D. R. E. K., ki je zaradi svoje črnohumorne vsebine razburil konzervativne lokalne veljake. Na sestanku KUD-a je bil prisoten tudi župan. Njihov predlog je bil, da spremenimo ime fanzina (smeh). Tudi župnik je pri mladinskem verouku vse prej kot skoparil s kritiko in pridigo. Druga številka nikoli ni izšla. Za tem smo v občinskih prostorih organizirali monodramo, kjer se je recitiralo pesmi gejevskega aktivista Braneta Mozetiča, ter literarni večer v vaškem domu v Lipovcih. Pred 1. majem 1996 smo po Pomurju razobesili plakate z zvezdo, s srpom in kladivom in ob delavskem prazniku na grajskem dvorišču organizirali koncert Delu čast in oblast. Še istega leta se je v organizaciji Sekcije za kulturo mladine odvil Underground festival v Gančanih. Leta 1997 je Tomaž Činč s starejšimi mladinci ustanovljal Društvo prijateljev mladine – DPM, ki sem se mu tudi sam pridružil. Sekcija za kulturo mladine Beltinci je bila namreč opuščena. S tem društvom smo na grajskem dvorišču organizirali tri glasbene dogodke. Ko se je pojavil finančni primanjkljaj, je društvo izgubilo začetni entuziazem in zagon. Na sestanku leta 1999 se je DPM z novim vodstvom proglasil za bolj kot ne katoliško društvo, zato sem z njimi organiziral še zadnji dogodek ter se jih dokončno odkrižal (smeh).

T: Vseskozi se nahajaš v permanentnem konfliktu s cerkvenimi oblastmi. Od kod izvira ta medsebojna »romantika«?

D.: V Beltincih se od vsega začetka našega delovanja Cerkev s svojimi kremplji vtika v naše delovanje in sovaščanom zatrjuje, da se v napredno-kreativnih in razmišljujočih mladih skriva hudič. Zatežen je s svojo držo in izjavami bil tudi bivši nadškof Franc Rode, zato sem bil pobudnik organizacije Folklornega festivala Razkristjanjenje, ki je potekal po celi Sloveniji in ga še vedno obeležujemo kot »trajnotrajnega«. Sam sem se že izpisal iz rimokatoliške Cerkve, vendar jim ne verjamem, zato bom ponovno zahteval, da me izpišejo.

T: Si tudi ustanovitelj Verske skupnosti Upanje brez razloga. Lahko poveš kaj več o tem projektu?

D: Verska skupnost Upanje brez razloga je še zmeraj v ustanavljanju. Prekmurska »škafija« bo kot začetek svojega delovanja zapisala leto 2006. Pobudnik ustanavljanja je koprski škaf Marko Brecej. Posoški škaf Ivan Volarič – Feo je lansko leto umrl. Škaf Brane Koncilja deluje na Dolenjskem in škaf Franci Blaškovič pod Hrvati v Istri. Vsi smo popolnoma nesprijaznjeni z družbeno danostjo in brez razloga upamo na boljše čase, v katere sicer ne verjamemo. Imamo pa iz dneva v dan vse več vernikov. Samonikla kulturna prizorišča so naši templji. Maše so performansi, kjer je ob literaturi in glasbi v prvi vrsti prisotna duhovitost. Vernikom vedno najprej ponudim domače žganje, zatem gledajo skozi kalejdoskop, na koncu pa se prizemljijo oz. uravnovesijo z »wasservago«. »Vedauk«, ki ga vodim, je povezan z učenjem risanja stripa, fotografiranjem, pisanjem, glasbo, postavljanjem razstav ... Znotraj »prekmurske škafije« deluje tudi anti-pop-pARTnerstvo, ki je v različnih zasedbah izdalo tri glasbene zgoščenke.

T: Kaj pa lokalne oblasti? Je z njimi situacija kaj boljša?

D: Lokalne oblasti naredijo bore malo. V bistvu je odveč, da imamo svojo občino. V vseh teh letih se je morda spremenil le izgled vasi. Postale so bolj »avstrijske« (barvne hiše, rože, korita). Napovedane razstave v beltinskem gradu 2002 ni bilo. Moja dela niso bila primerna za to razstavišče. Tudi v občinskem glasilu mojih prispevkov niso objavili. Občina in RKC sta popolnoma prepleteni, zato je tudi slika toliko črna, kolikor ji ni moč biti barvna.

T: Provokativne manifestacije in svojstvene umetniške prakse so nemalokrat pritegnile tudi pozornost varuhov reda in miru. Na Hotizi si jim celo sporočal, naj se vendarle ustavijo.

D: Janševa vlada je leta 2006 na hrvaško-slovenski mejni prehod poslala hordo policistov. Ti naj bi pomagali reševati napete medsosedske odnose. Tam sem izvedel

performans »Stop, policija – Hotiza!«, kjer sem uporabil tudi napisa »Janša, kurac se ti tanjša« in »Rupelj je butelj«. So mi pa policisti med drugim napisali kazen za kršenje javnega reda in miru, ko sem imel na fasadi Ambasade Štefana Kovača - Marka v Beltincih razstavo »Šola – šala, ki jo je treba zrušiti«. Plavi orkester dokaj rad izvaja performanse pri meni doma, še posebej, ko imam uspešno letino indijske konoplje (smeh).

T: Tvojo umetniško in aktivistično pot je leta 2005 prekinila hujša poškodba, ki te je priklenila na invalidski voziček. Vidim, da te niti to ni iztirilo, umirilo, ali kakor koli že.

D: Postal sem tetraplegik. V rehabilitacijskem centru Soča v Ljubljani sem bil sedem mesecev in že tam sem bil kar kreativen. Zame se v tem pogledu ni nič spremenilo. Razen tega seveda, da sem zdaj gibalno oviran.

T: Kaj točno predstavljajo koncepti 8. a + 1 in tisti znameniti liki – trikotniki, kvadrati in krogi? V tvojih glasbeno-likovnih stvaritvah, dodobra začinjenih z družbeno-politično konotacijo, jih je namreč vseskozi moč zaslediti.

D: Pred leti smo ustanovili Humanistično umetniško društvo – Črno polje in Beli kvadrat, znotraj katerega deluje proletarsko-umetniški kolektiv Vizia Teritoria 8. a +1. Postavljamo Skulpturared bratstva in enotnosti Bratonci–Prilep–Ohrid. Z raznimi akcijami delujemo predvsem na področju bivše Jugoslavije, katere prostora nikakor nismo odvrgli na smetišče zgodovine. V Beltincih smo med banko, tovarno, kulturnim domom in Ambasado Štefana Kovača - Marka odprli Trg Karla Marxa. Vizia Teritoria 8. a +1 slika tudi sliko o šestih republikah bivše Jugoslavije in rdeči trikotnik (avtonomnih pokrajin) Vojvodina, Istra in Prekmurje.

T: Kakšen pa je v tem aspektu status Kosova?

D: Tega vprašanja še ni bilo na dnevnem redu Gibanja neuvrščениh. Če pa se vrneva k prejšnjemu vprašanju – črni trikotnik, krog in kvadrat uporabljamo pri prekmurski škafiji Verske skupnosti Upanje brez razloga namesto križa. Imamo oltar, na katerem so upodobljeni ti trije elementarni liki, ki na moč spominjajo na segmente slik ruskega slikarja Kazimira Maleviča.

T: V glasbo oziroma umetnost nenehno vpletaš elemente političnega. Se ti zdi to potrebno? V kakšnem smislu? Dandanes namreč tovrstne stvari večina akterjev na sceni dojema kot *passé*, preživete. V kolikor pa se tovrstna produkcija že pojavlja, se je kapital slejkoprej polasti in iz nje ostane zgolj patetičen hibrid, v posmeh samemu sebi.

D: Apolitičnost ne obstaja. Niti se ne smatram toliko za umetnika, kolikor za proletARTca. Vsakodnevni razredni boj se izraža preko različnih medijev umetniškega izražanja in glasba ni nobena izjema. Nadvse smiselno in prepotrebno se mi zdi biti prej angažiran kot zaspan.

T: Mediji te vseskozi navajajo kot pionirja lokalne aktivistične scene. So te navedbe točne ali pa se je tudi že v preteklosti na te področju vendarle kaj »dogajalo«?

D: Mislim, da je Vlado Kreslin v Beltincih pred davnimi leti organiziral rock koncert. Tedaj so mu lokalci grozili, da ga bodo utopili, če kaj takega še kdaj ponovi.

T: Od kod torej izvira ta »samomorilska« želja po nenehnem aktivnem spreminjanju sveta, tako očitno prisotna na beltinski alternativni sceni? Je res tako hudo?

D: Želja izhaja iz osnovnega psihološkega mehanizma, ki se sproža v vsaki umsko in čustveno dokaj zdravi glavi (osebi). Želja izvira iz potrebe po spreminjanju z namenom,

da bi nam/nekomu bilo bolj vzdržno in da bi ublažilo dehumanizacijo, ki jo povzroča kapitalizem. Performans »Otvoritev Črnca za črno nam domovino«, ki smo ga izvedli s skupino Razigrani ščegetavčki in performans »3x-no brezglavi Triglav« govorita ravno o tem, da ni tako *nehudo*.

T: Leta 2010 se znova umakneš v Ljubljano.

D: Predvsem sem odvisen od pomoči soborcev, ki jih je v Ljubljani več. V Beltincih sem se po nekaj letih počutil že povsem izčrpanega. Tako fizično kot mentalno. Z Martinom Ukmarjem alias Tovarišem Strmoglavljenim sva se preselila v podzemno stanovanje Klet Vizija Teritoria 8. a +1, kjer pripravljava nov glasbeni album, igrava in pojeva pri skupini Barka tone in bele plombe, kjer ob naju igrata še Andrej Fon in Peter Šukler. Sodelujem tudi s Sanjo Žmavc, Urošem Buzetijem in Narodno-zabavnim terorizmom.

T: Načrti za prihodnost?

D: Prihodnost bo težka, zato se bom trudil biti zatežen.

T: Kaj pa prihodnost aktivizma na lokalni ravni? Je za otroke kapitalizma še kaj upanja?

D: Zelo važno je imeti prostore, kamor lahko otroke kapitalizma napotiš. Ambasada Štefana Kovača - Marka s svojim delovanjem mlade zbuja iz otoplega potrošniškega vsakdanjika. Tam jim nudiš takšne vsebine in ideje, ki jih sicer znotraj šolskega sistema ne dobijo. Če z entuziazmom, samoiniciativo in kreativnostjo poprimejo za stvari, je tudi nekaj upanja.

Priloga B : Intervju Ivor Knafelj

Ambasada ŠKM Beltinci, 19. 7. 2011

Ivor Knafelj, dolgoletni aktivist Ambasade, programski koordinator murskosoboškega Mikk-a, glasbenik, producent, solastnik založbe God Bless This Mess in podpredsednik Društva za razvoj elitne kulture (D. R. E. K.)

T: Kot na enega najrelevantnejših sogovornikov, ki je v zgodbo vpleten že od samega začetka, se obračam na tebe, Ivor, z vprašanjem: Kdaj, kje in v kakšnih okoliščinah se prične zgodba Ambasade?

I: V srednji šoli, 1996, 1997, mislim, da nekje tam. Takrat smo imeli bend Outlaw, zato smo potrebovali nov prostor za vaje. Bobnarjeva mama se je namreč nenehno pritoževala zaradi svoje kleti, centralne peči in kokoši, ki so bile v kleti zaprte. Okoliščine so nam bile naklonjene, saj se je ravno takrat prostor sedanje Ambasade izpraznil. Takoj smo se odpravili k takratnemu županu Kavašu in ga pobarali za ključe. Na naše začudenje je rekel, da lahko: »Tam spodaj dobite ključe in pojdite noter«. Tako je tudi bilo in iz te zgradbe je potem nastal prostor za vaje. Bilo je kar zabavno. Sprva smo edini imeli ključe, sčasoma pa se je vse spremenilo. Kasneje smo si prostor morali deliti še z navijači in ne vem, s kom vse. Eno ali dve leti je to bilo nekako tako: tam so se odvijali »jam sessioni«, na te vaje so prihajali vsi glasbeniki, igralo se je, popivalo, prirejali smo srednješolske žurke ... Kar tako, brez kakršnega koli načrta, programov in razmišljanja o tem, kaj bi lahko iz tega v bistvu sploh nastalo. Čez čas se je samo po sebi izkristaliziralo, da je to nekaj več kot samo prostor za vaje, da gre pravzaprav za nekakšen center druženja. In ker se je začelo v to vpletati še vse kaj drugega, so se na občini domislili, da bodo tukaj vzpostavili mladinski center, podoben tistemu v Murski Soboti, kjer sem tudi sam delal kot prostovoljec.

T: Je to bilo leta 1999?

I: Ja, tam nekje. Leta 1998 sem bil v zadnjem letniku srednje šole, takrat sem že delal v MIKK-u. Ideja o mladinskem centru je nastala malo pozneje. To je potekalo okoli leta 2000, 2001. V letu 2001 smo imeli prvi, otvoritveni koncert. Približno eno leto je bil prostor celo zaprt, ker so ga »renovirali« in so nam zaplenili vso opremo, ki je, razen mojih starih bobnov, nismo nikoli več dobili nazaj. Zvočnike in velike mešalne mize – pi*** materno, dosti stvari je bilo takrat odtujenih. Nato pa sem jaz zagrozil temu Priskledniku. No, da ne bom preveč prehitel. Občina je takrat z Bojanon Kavašem na čelu in z najmlajšim Činčem dobila zamisel, da bodo oni v tem prostoru imeli mladinski center, ker je bila taka klima in je občina to prenavljala. Mi smo pri tej renovaciji kot bend (zdi se mi, da takrat društvo uradno še ni bilo ustanovljeno), normalno, pomagali po najboljših močeh. Najprej smo nudili pomoč pri polaganju ploščic oziroma pripravljali stvari, da so se ploščice sploh lahko položile. V glavnem, delali smo vse, nakar so nas vrgli ven, in to s pojasnilom, da bodo zdaj vajeti prevzeli delavci. Takrat pa smo v občinskem glasilu našli fotografijah DPM-jevcev z orodjem na lestvah. Nikomur ni bilo jasno, kaj to pomeni. Fotografije so sporočale, da »mladi prostovoljci pomagajo graditi nov mladinski center«. In to mi je šlo totalno na k***. Že na začetku je šlo za konflikt. Potem se je zadeva sprevrgla v to, da je kar naenkrat dobil titulo koordinatorja v mladinskem centru Leon Kuzma. Priredili so en otvoritveni koncert, kjer so igrali Posodi mi jürja, drugače se ni zgodilo praktično nič, razen tega, da je dobil ta konj polletno koordinatorsvo v prostorih. Takrat, leta 2001, sem pričel kot redno zaposleni že konkretno delati v MIKK-u. Počasi smo prišli tudi mi nazaj v prostore, nismo se dali kar tako. Ta koordinator jim je (DPM-ju, op.a.) zaj*** nekaj prireditev, ki so bile slabo obiskane. Nobenih idej in nobenega reda ni bilo. Prisklednika (Kuzmo, op.a.) smo se rešili tako, da je on odšel, mi pa smo ostali noter. Naprej smo »šibali« svoje stvari in program, ki je bil tako zelo, zelo sezonski. Delali smo vse, kar je bilo možno; prirejali smo različne koncerte, vsak vikend se je kaj dogajalo. Sodelovala je celotna ekipa, katere skoraj noben član danes ne zahaja več v Ambasado. To me žalosti. Imeli smo šank, koncerte, DJ-večere. Vse to se je dogajalo nekje v letih 2002–2003. Spomnim se še občinske mešalke, ki smo jo dobili kot mladinski center Gümla preko JSKD-ja in je zdaj

ni več. Ne vem, iščem jo na različnih prireditvah, pa je fu*** ni. Ne vem, kje je. Vem, da je takrat še Lebar (Danilo Lebar, op.a), en lokalni idiot, priredil vaje, nato pa so enkrat z njo igrali pri gradu. Takrat sem jo zadnjič videl. Ta mešalka nam je seveda služila za koncerte. Kot tudi celotno ozvočenje, ki so nam ga takrat ukradli, odnesli v svoje privatne namene.

T: Je bil »zmikavt« Leon Kuzma? Kaj se je dogajalo z opremo? Po Beltincih o tem krožijo zanimive anekdote.

I: Vem, da se je ta oprema izkoriščala v privatne namene na veselicah, žurkah itd. Kuzma ima neki narodnozabavni bend, tale Lebar tudi. Konec leta 2005, ko smo se odpravljali na tisto znamenito proslavo (»Mladi za razvoj«, op.a.) v osnovno šolo, je bil tudi to kamen spotike. Takrat smo prosili, ali nam lahko vrnejo opremo, ker bomo tam izpeljali prireditev, nakar se je ta oprema znašla nekje tam, kar naenkrat pa se je tam znašel tudi Lebar, ki je bil takrat na osnovni šoli zaposlen kot učitelj računalništva. Vse skupaj je zelo skrbno nadzoroval, še istega leta pa je imel v beltinskem parku s tem nekim svojim dr*** bendom na folklornem festivalu to isto ozvočenje. Skratka, vzeli so nam vse, kar so nam dali oziroma kar je bilo notri. Ob tem je zanimivo še to, da so mladinski center odprli uradno, z javno napovedano prireditvijo. Bil je nastavljen koordinator, ki je bil zaposlen v tem mladinskem centru, določili so uradni naziv in naslov. Skratka vse, vse, vse po regelcih. Zdaj pa argumentirajo stvari s pojasnilom, da se moremo izseliti ravno zaradi neurejenega statusa in ker smo »v nevarni« zgradbi. Čudno, da so lahko Posodi mi jūrja brezskrbno igrali na odru te nevarne zgradbe. Časi se očitno spreminjajo. Ok, saj verjamem, da je s temi stvarmi vsepovsod »štala«. Naj bo. V glavnem, Ambasada je bila na začetku velika, imeli smo še del današnjega kulturnega doma, kjer je bila galerija. Tam se je zgodil tisti slavni »pornoincident«, za katerega verjamem, da bo še dandanes kdo rekel: »Kaj pa tiste slike, veš, tiste slike ste takrat dali gor?« Fu**, ne. Celi kup takih brezveznih argumentov. Prostor se je postopoma vedno bolj manjšal, imeli pa smo WC-je. Ključni podatek je to, da smo z galerijo izgubili tudi dostop do WC-jev. Razlog je bil to, da so delali novo kulturno dvorano. Sčasoma smo vse to prenovili, zdaj imamo svojo vodo in elektriko.

T: Kako je bilo s financiranjem skozi ves ta čas?

I: Klub se je ustanovil ravno zaradi tega, da bomo lahko nastopali kot neka formalnopravna oseba, kandidirali na razpisih in dobili nek denar. Predvsem za program, kajti dejansko je bilo tako, da smo vse, kar smo dobili od vstopnine, dali bendom. Deležni nismo bili nobenega financiranja; vsem, ki so nastopali v Ambasadi – tudi tisti, ki še zdaj nastopajo v Ambasadi – je (bilo) jasno, zakaj tu nastopajo. S tem podpirajo lokalno sceno, plačani so od vstopnine, to je to. Od svojega nastanka leta 1999 kot društvo DIM nismo bili deležni nobenega sofinanciranja. Zmeraj smo se prijavljali na razpise, izpolnjeval sem enake formularje za MIKK in Ambasado, kar pa je bil v Beltincih očitno samo pi*** dim. Svoj program smo priredili razpisom, napisali ogromno dokumentacije in ne vem, kaj vse. Še danes se črpa iz tistega, mi pa seveda nikoli nismo dobili nič. Nobene obrazložitve, ničesar. Dokler sem bil še sam predsednik, smo trikrat zapored vse skupaj ponovili, potem pa odnehali, ker smo uvideli, da ne bomo dobili nič. Hvala bogu se je ta trend lani in predlani malce izboljšal, letos pa je že spet cela »štala«. Denar je zmeraj prišel iz lastnih prispevkov in prispevkov od vstopnine. Pardon, eno leto, ko je bil župan Kerman, smo ga eno leto prej »gnjavili za keš«, a nam ga ni dal. Tako smo vztrajali tudi naslednje leto in začuda smo ga takrat celo nekaj dobili – za opremo. To pomeni, da smo lahko postavili WC, nabavili pa smo tudi zvočnike in ojačevalec. Te stvari smo dobili iz JSKD-ja preko sofinanciranja. Pa tudi ne toliko, kolikor smo se dogovorili. Morali smo primakniti še lastna sredstva, ker občina menda ni imela dovolj denarja. V glavnem, nobene podpore od lokalne skupnosti.

T: Se ti tudi v tem pogledu ne zdi, da je to malce »shizofrena situacija«, ko se neke progresivne urbane kulture nahajajo znotraj ruralnoga območja in bijejo boj s staro in edino »pravo linijo«?

I: Dejstvo je to, da smo pred zakonom vsi enaki. Na razpis se lahko prijavi vsak. Če si črn, zelen ali rumen – vseeno je, kakšen si – pomembno je le, da imaš svoj program. Ok, priznam; premalo smo jih »grizli«, to je dejstvo. Zdaj smo vseeno bolj diplomatski kot

smo bili včasih. Prej smo šli bolj na nož, totalno. To je bilo tisto: grizli smo, drli smo se, pi*** preko njih. To je bil tak iskreno-sovražen odnos. Del mladih ga še zmeraj občuti kot takega, ampak jasno je, da se s pogovorom lahko pride daleč. Ni rečeno, da prvič, morda drugič, tretjič. Ampak vse se da dogovoriti. K stvari moraš pristopiti taktično. Je pa dejstvo to, da je bolje delati iz nič kot biti odvisen od nekoga ter biti neiskreno hvaležen za nekaj, za kar tako ali drugače veš, da nisi.

T: Leta 2002 je nato prišlo do zaprtja mladinskega centra, ampak vi se vseeno niste dali.

I: Ja, to je bilo zabavno. Že spet ta MIKK in moja pisarna. Vselej sem bil za računalnikom in ljudje so nenehno prihajali k meni. Zmeraj je bila ta scena, enako kot takrat s Prisklednikom. Kar naenkrat me kliče Jerebic iz občine ter me obvesti, da je zdaj Ambasada zaklenjena. Jaz pa: »Kaj za vruga, kaj pa govorite?«. Oni pa razlagajo, da bodo resnično menjavali streho in tako naprej (kar je bilo sicer povedano že vsaj 15-krat). Na koncu sem šel na občino, grozil in zahteval naj nam izročijo ključke, ker bomo v nasprotnem primeru poklicali policijo, saj nam je bila odtujena oprema. Strinjali so se ter zadolžili občinskega delavca, da pride in nam odklene. To je bilo nekje ob dveh popoldne. Problem je bil, kako ob dveh popoldne dobiti vse novinarje na kup. »Hardcore«, ampak v pol ure sem poklical novinarje vseh regionalnih medijskih hiš – od časopisov, radia, televizije. Vse sem se zmenil. Mislim, da je bilo okrog tretje ure, ko naj bi vsi prišli pred Ambasado, da bi naredili medijski spektakel. Izkoristil sem zveze, ki sem jih imel prek MIKK-a. To je izpadlo genialno, organizirali smo super akcijo, alarmirali celotno Ambasado in cele Beltince, da jim pokažemo, kaj se je zgodilo. Pravzaprav sploh nismo imeli nobenega načrta; stvar se je zgodila v sekundi in je bila od takrat naprej povsem improvizirana. Vedeli smo samo to, da Ambasade – potem ko enkrat pridemo vanjo – ne smemo več zapustiti. Vsaj ne brez nekega uradnega papirja, ki potrjuje, da lahko tudi v prihodnje še naprej delujemo v prostorih. To pa v praksi pomeni skvotanje. Gremo noter in jim pokažemo, da je to to. Načrt se je malce izpridil, ko mi je občinski delavec Vanek kar tako prostovoljno predal ključke. Ravno je delal doma na vrtu in se mu ni ljubilo priti v center odklepat vrata. Pred Ambasado pa so vsi v

pripravljenosti čakali s kamerami. Zbrali so se vsi lokalni mediji – Radio Murski val, Vestnik, Radio Viva – pa tudi Delo, se mi zdi, in RTV sta prišla in še kdo. Vsi so prišli. Načrt je bil, da nam ta Vanek odklene, mi pa prižgemo alarm in razglasimo skvot. Kot predstavnika občinskih oblasti ga seveda hkrati ponižamo, saj najverjetneje ne bi znal odreagirati v tovrstni situaciji. Kajti to je bil vseskozi največji strah lokalne uprave – mediji. »Kaj pa bo zdaj spet v Vestniku pisalo?« so rekli malomeščansko. Kar piše v Vestniku, je »štala«. Še posebej, če je konotacija napisanega negativna, kar je pa zmeraj pisalo. Vedno smo jih malo provocirali in se delali uboge. Kako ubogi smo, kako nas dr*** v glavo, ne moremo to, ne moremo ono. Seveda so to mediji pograbili. Prišlo je celo tako daleč, da je Votek (tedanji urednik Vestnika, op.a.) prekinil celotno »štalo« in se s to zgodbo ni hotel več ukvarjati, češ zmenite se to med sabo. Ampak v glavnem so bili dobri, dosti so nam pomagali. Manifestacija je potekala skozi celotni vikend, skvotali smo nekje od četrтка do ponedeljka. Potekale so delavnice, kuhali smo, muzicirali, raznorazne stvari. Podporniki so izražali solidarnost, prihajali so od vsepovsod. Tudi ljudje iz MIKK-a, saj so tudi oni tu počeli veliko stvari, šlo je za neko vzajemno sodelovanje. Mi smo hodili tja, oni so prihajali sem. To je bilo to. Dva kluba, en formalen, drugi totalno neformalen, ideje pa so bile skupne. Še zdaj je nekako tako. Prostor še danes ni »varen«, uradnih papirjev še zmeraj nismo dobili, ampak nekakšno premirje se je vendarle vzpostavilo. Smo pa menjali ključavnice in pričeli uporabljati svoje ključe. Od takrat naprej občina nima več ključev. Še zdaj nam govorijo, da oni nimajo ključev in jih zahtevajo nazaj. Če povzamem: s skvotom smo naredili medijski bum, označili problem, ga izpostavili – to je bilo to. Od takrat naprej se niso več spuščali v te naše zagate. Vse do približno dveh ali treh let nazaj, ko je bil SDS najbolj »na sceni« in so ti lokalni gnoji želeli ponovno obuditi DPM.

T: Če strneva – je skvotanje doseglo svoj namen? Kakšni so bili vaši argumenti, kakšni z občinske strani?

I: Ja, namen. Mislim ... Kaj je sploh namen tega skvota tukaj? Obdržati prostore. Na kakšen način – to je pa pač stvar debate. Prvenstvena zahteva je bila, da se zadeve ustrezno formalizirajo in se DIM-u podeli absolutno upravljanje s prostori. Za brezplačno

najemnino, občina pa hkrati krije vse stroške. To je bilo od njih seveda zelo smešno in utopično pričakovati. V bistvu se sploh niso hoteli pogovarjati z nami. V končni fazi pa je dejansko na koncu tako nekako tudi izpadlo. Formalnopravno smo mi po teh desetih letih avtomatsko tisti, ki skrbi za ta prostor, ga renovira itd. Seveda po svojih močeh.

T: Ali vodo in elektriko plačujejo lokalne oblasti?

I: Ja, v bistvu ne vemo, kdo to plačuje. Nekaj plačuje krajevna skupnost, nekaj tale sosed zraven. To je ena taka sivina. Druga opcija je bila, da stvari ostanejo take, kot so, in da smo brez elektrike. Kar smo nekaj časa tudi dejansko bili, uporabna je bila samo ena vtičnica. To je bilo v letih 2004–2005, ko so poleg zidali kulturni dom. Takrat smo ostali brez vode in elektrike.

T: Je bil »prisilni mrk« morda povezan s tistim incidentom okrog (ne)organizacije Folklornega festivala Razkristjanjenja pol leta pred tem?

I: Po moji oceni to najverjetneje ni bilo povezano, čeprav so vse stvari do neke mere zmeraj nekako povezane. Vsepovsod se pojavljajo isti ljudje. Če se ozremo, lahko vidimo, da je velik dosežek že to, da smo sploh ostali noter in nas nihče ni vrgel ven. Ampak so povsem nesposobni; niso dobri birokrati, slabi birokrati so. Že kot voljeni predstavniki so slabi, kaj šele kot organizatorji na lokalni sceni. No, naš namen je bil skratka dosežen. Kar se tiče njihovih argumentov – oni jih niti niso imeli, hoteli so nas le vreči ven. Mi smo bili tukaj smet, »pohujšanje v beltinskem peskovniku« in smo pač bili tisti, ki jih je bilo potrebno odstraniti. Takoj zdaj, v tem trenutku. Prizadevali so si, da bi se to tudi zgodilo. Seveda jim ni uspelo, ker jim prostora niti pod razno nismo hoteli vrniti. V nas so videli naivne smrkavce, češ kaj bodo oni, a vselej smo nekako vedeli speljati te stvari do konca. Ali smo se delali uboge, ali smo grizli, ali smo stopili nekako do njih. Čeprav dejansko nikoli niso točno vedeli, kaj se dogaja. Zavedali pa so se, da jih lahko zmeraj medijsko napademo. Ja, to je bilo to, niso imeli argumentov. Naša argumentacija je bila, da je to avtonomni prostor, kjer se mladi družijo in preživljajo svoj prosti čas na drugačen način. Ambasada je prostor, kjer jim nudimo alternativo. Ta

alternativa pa bi sicer morala biti mainstream, in ne alternativa – na žalost – saj so mladi ves čas »viseli« po gostilnah in diskotekah. Kar je bilo takrat najhujše, je bilo to – in verjetno je tako še danes – z diskoteke si se lahko privlekel domov pijan, zadet, pobruhan, smrdeč, kakšen koli, a so rekli: »Naš mali je zakon, končno je odrasel.« Če pa si prišel iz Ambasade, kjer si si ogledal filmsko projekcijo, in si smrdel po cigaretih, si dobil »hausarest«. Saj veš, tisto: »V Ambasadi si bila? A si ti fu*** normalna? Nimaš več izhoda.« Ne bomo temu rekli mladinski center, ampak Ambasada. Kultivirano okolje, čeravno se zlorablja alkohol. Mislim, kdo ga pa ne? Ampak ob tem imaš zraven še neko vsebino. Ni pa tisti alkohol razlog, da prideš sem, kot je to razlog za obisk gostilne, diska. Ravno to manjka tovrstnim zbirališčem. Nimajo vsebine, zgolj pijačevanje.

T: Se je odnos okolja do Ambasade skozi leta kaj spremenil ali so stereotipi še vedno prisotni?

I: Stereotipi potrebujejo dosti časa, da se razblinijo. Definitivno je boljše, kot je bilo pred leti. Mlajšo generacijo tudi starejši verjetno vidijo drugače. Mlajši zdaj raje prihajajo sem kot včasih. Mi smo bili stari 21, 22 let. Takrat se začne. Ta generacija pa je pričela zahajati sem s 16, 17 leti in so šele sedaj stari toliko, kot smo bili mi na začetku. Ja, se je izboljšalo, ampak komunikacija z občino ni nič boljša. Je pa dejstvo, da se zdaj več ne ukvarjajo z 20-letniki, ampak se ukvarjajo z intelektualci. To niso več t. i. bodoči intelektualci, ampak dejanski intelektualci. Končali so fakultete, delajo svoje stvari, razmišljajo. So konkretne osebe s konkretnimi stališči, koncepti, idejami, znanjem. Strokovnjaki. In to je ta del. Mi smo kvanti- in kvalitativno napredovali, oni (občina, op.a.) pa so ostali nesposobni birokrati v zagamanih Beltincih. Malo nesramno povedano, ampak dejansko je tako. Torej – ja, stvari se spreminjajo. Je pa zapleteno, ker vse funkcionira na prostovoljni bazi. Težko je narediti kar koli konkretnega na dolgi rok. Vse je odvisno od tega, koliko časa imaš na razpolago, koliko ga imajo ostali. In tako kot je, je najboljša. Kakršna koli represija s strani občine, v smislu formalizacije tega prostora, je po moje popolnoma nesmiselna. Vsi vemo, kako hitro se lahko te stvari izpridijo oziroma so izprijene že v osnovi. Predlani so hoteli ob Ambasadi vzpostaviti še en mladinski

center; takrat so bili zraven klerikalci, DPM in ta »jajca«. Hoteli so odkupiti prostore bivše železnine, a jim potem na koncu ni uspelo.

T: Ker si ravno omenil klerikalizem – v Beltincih sta bili vloga in vpliv RKC že zgodovinsko gledano vseskozi nadvse prisotna in zaznavna. Najverjetneje je tudi ta institucija do neke mere pripomogla k širjenju stereotipov in »moralne panike« napram vam, kajne?

I: Ne samo to. Ne samo k širjenju stereotipov, ampak so pripomogli k temu, da se je akcija sploh začela in da se je nadaljevala v takšnih razsežnostih, kot se je. Mi smo jim nastavili ogledalo in to je tisto, kar jih moti. Župnik se je v Župnijskem listu spraševal, kako je možno, da se v Beltincih kot deklarirano svetem kraju, z 89,4 % katoličanov, lahko zgodi kaj takega. Pa seveda se to lahko zgodi ravno v takem okolju! Ne bo se zgodilo v nekem fu*** Amsterdamu ali pa nekem San Franciscu, kjer so stvari totalno prekleto jasne in se ve, da je to to. Tu se dogajajo take stvari, na periferiji se dogajajo nove stvari. Ne v centru. Center je sam sebi zadosten in sam sebi namen. Periferija je tista gonilna sila nekega napredka. Zmeraj je bilo tako. Če se socialni kapital »poklopi« z represijo RKC-ja, nastane Ambasada. To dolije bencin na ogenj. In kjer je DIM, je tudi ogenj. Ja, Cerkev je bila v bistvu ves čas razširjevalec nekih stereotipov. Oni so bili kontrapol medijske gonje, ki smo jo mi vodili proti občini. Napadali so nas s tistim svojim dr*** (oznanilom Župnijski list, op.a.), ki ga izdajajo vsak teden ali dva, ampak kakega velikega učinka ni bilo.

T: So se stališča lokalnih političnih in cerkvenih oblasti v odnosu do vas sploh kaj bistveno razlikovala?

I: Župnik je svoje mnenje izražal javno, občina pa je bila zmeraj »nekje tam«. Nihče ni nikoli nič direktnega povedal, zmeraj pa, ko je nastala kakšna štala, me je poklical župan (klical me je dostikrat) in mi očital: »Ivor, kaj zdaj ti to, kaj zdaj ti ono, obljubili ste to in to.« Tera (Teja Maučec oz. »Bejla mama«, tedanja občinska tajnica, op.a.) me je neprestano utrujala: »Pa ti si sveto obljubil!« Kaj lahko jaz njej obljubim? Seveda, lahko

sem ji obljubil milijon stvari, ampak ni vse od mene odvisno. Kaj pa naj? Naj grem tja (v Ambasado, op.a.) delat red? Bolel me je k***, ker je meni bilo »zakon«, da se je to zgodilo (smeh). Sem pa bil zmeraj tisti diplomat, ki je šel na zagovor, ki je vedno branil. Sčasoma sem imel tega vrh glave. Prišlo je tako daleč, da sem sklenil, da ne bom več predsednik. Dovolj mi je bilo vsakotredenskih telefonskih klicev iz občine in teženja zaradi nekih bedarij. Dostikrat so marsikateri konflikti nastali že zaradi konflikta samega, in ne zaradi tega, ker bi to imelo kakšen pozitiven učinek za Ambasado. Radikalizem je bil dostikrat tudi preizkušanje mej, do katerih lahko gremo. Učinek je bil mnogokrat kontraproduktiven in potem sem spet moral po telefonu razlagati občinskim delavcem, da so to še mladi ljudje, da se ne zavedajo tega, da niso tako mislili, da je to umetniški koncept, ki ga ne razumejo, da niso s tem nikogar želeli užaliti, ampak zgolj izraziti svoja stališča itn. Ampak sčasoma sem se tega pač naveličal in je Iztok (Koren, op.a.) prevzel predsedovanje. Tudi takrat se tovrstne prakse niso ustavile.

T: Če dobro vem, ste imeli tudi kar nekaj direktnih političnih akcij. Zanima me, ali ste se ob zapori ceste leta 2007 zavzemali zgolj za legalizacijo »trave« ali pa ste skupaj z ostalimi sokrajani resnično in iskreno protestirali proti nevzdržnim razmeram na cesti oziroma tovornjakom?

I: V bistvu je ena ideja z drugo zelo lepo sovpadala. Mi smo vedno bili tisti dvopolni, kjer moraš znati brati med vrsticami, da najdeš pravo bistvo, kar zna biti zelo zabavno. Po eni strani vzorno sodeluješ z nekimi lokalci, po drugi strani pa jim nasprotuješ. V bistvu si brutalen in seveda nesramen in provokativen v drugo smer. Takisto kot D. R. E. K. Bili smo proti tovornjakom, seveda, ker je to smradilo Beltince, hkrati pa smo bili za travo, ker smo itak zmeraj bili za travo. Tisto, ki se pokadi. Ampak v bistvu je bilo več takšnih podvigov. Je pa bila tisto prva taka akcija, ko smo se kot Ambasada premaknili iz prostora in šli v javnost. Naredili smo ogromne transparente. Še zdaj mi ni jasno, od kod so prišli tisti oranžni transparenti. Na njih smo napisali nekaj v stilu »Trava, ne tovornjaki« ali »Asfalt ali trava«, nekaj takega (smeh). V glavnem, nad tem so se zgražali, neke ženske so celo vpile na nas. Nato smo jim razložili, da rabimo travo, ne pa ta asfalt, po katerem se vozijo tovornjaki. Vse z namenom, da se bodo lahko tudi naši

otroci še igrali v travi, ne pa v prahu, sranju in smogu. Niso razumeli, kaj smo hoteli povedati (smeh). Je bilo pa »cool«. To se mi zdi še zdaj smiselno, čeprav je že okrog pet let od tega. Enako foro zdaj v komercialne namene izkorišča – ne vem, kako so jim sicer to dovolili – Zavarovalnica Maribor. Manekenke v bikinijih grejo na prehod za pešce in v rokah držijo transparente ter z njimi hodijo preko ceste. Ko sem to videl, sem samo strmел in si mislil: »Pi**, ste vi normalni? Kaj vam je?« Reklama za zavarovanje! Nisem mogel verjeti, to je v nasprotju z zakonom. Da mi v bikinkah neke pi** hodijo pred avtomobilom? Zelo nevarno za promet. No, če se vrnem k prvotnemu vprašanju, edina napaka pri tem projektu je bila, da je Kavaš zaj**. Bistvo celotnega performansa je bilo, da mi ustavimo promet, on pa bi moral v svoji narodni noši hoditi od tovornjakara do tovornjakara in jim v znak solidarnosti točiti bezgov sok – navsezadnje so bili siromaki na tisti vročini blokirani – njega pa ni bilo. Kasneje, v »zmešanem pevskem zboru«, se mu je ob podobni priložnosti pokvarila guma na vozičku (smeh). Doživeli smo še milijon podobnih stvari, ki jih nismo izpeljali, ker je on v zadnjem trenutku »zabluzil«.

T: Leta 2008 so se znova pojavile težnje, kolikor se spominjam, po vnovični vzpostavitvi mladinskega centra in »ukrotitvi« mladih.

I: To prihaja tako erotično, vsake toliko časa. »Kaj bomo pa danes naredili? Naredimo mladinski center« (smeh). Te genialne ideje se porodijo na vsake dve, tri leta. Vedno se najde nek novi akter, ki misli, da je car in ima znanje za rešitev tega večnega vprašanja. V bistvu se je stvar zgodila na zelo smešen način. Nimam pojma po kakšnem ključu sva bila jaz in Iztok (Iztok Koren, takratni predsednik DIM-a, op.a.) poklicana na zagovor. Sodelovati sva morala na seji Odbora za družbene dejavnosti. Povabljeni sva bila v tisto sršenje gnezdo. V nekem hipu sva skorajda vstala in odšla, ker je bilo tako »hardcore«. Prišla je neka Janja Vučko, vse polno histeričnih ljudi je bilo. Od nas so zahtevali odgovore, spraševali so, kaj sploh hočemo, rekli, naj se izjasnimo ... Kar se je na koncu izcimilo iz tega, je bilo to, da smo grožnjo dejansko vzeli resno; to je bil prvi sestanek (delegirani sestanek vseh mladinskih društev poleti 2008 v gasilskem domu, op.a.), na katerega smo se dejansko pripravili. Bor Kolarič je tukaj opravil ključno vlogo – kot piarovec in »organizator igre« – zato je bilo na koncu vse skupaj vrhunsko izpeljano. Vse

pa se je pravzaprav pričelo že pol leta pred tem. V prvi fazi je šlo za spremembo razpisnih pogojev za društva, za razpise, kjer se je najbolj izpostavila Labda (lokalno športno društvo, op. a). To društvo je takrat še koketiralo z nami, saj so nas potrebovali zaradi podpore. Mi predloga seveda nismo podprli. Zdelo se nam je sporno, da se mora katero koli društvo dokazovati s članstvom, če želi prijavljati svoje programe. To nima nobene zveze s članstvom. Ni pomembno, ali imamo 5000 članov, kot ga ima npr. neko fuzbalsko društvo, ali nekaj deset, morda sto kot Ambasada; to ne more potekati na ta način. Ob tem so zahtevali še, da se mora na občino poslati seznam vseh članov društva. Tudi to je sporno. Skratka, hoteli so povsem spremeniti točkovni sistem. Tako bi dobila ta društva dosti več denarja. Govorimo o pobudnikih projekta. Mi smo bili absolutno proti temu, zato so nas povabili na tisti sestanek Odbora za družbene dejavnosti. Tam mi je postalo jasno. Povabili so nas samo zaradi tega, da nam povejo, da se od zdaj dalje karte na novo premešajo, ter nas seznanili, da v Beltincih nastajajo nova mladinska društva, za katera moramo delati tudi mi. »Niste samo vi, so tudi oni«. Zatrjevali so, da so oni že vseskozi prisotni in da imajo možnost priti k nam, kadar si to želijo. »Oni«, DPM, so pa itak nonstop v cerkvi in v župnijskem domu. So pač tam, imajo svoje aktivnosti in imajo prostor za te aktivnosti. Naj jih delajo tam, zakaj bi zdaj rabili nas? Saj lahko pridejo sem, na našo produkcijo, »onegavili« se pa z njimi ne bomo. To je naletelo na tako plodna tla, da je Gruškovnjak mislil, da je bog. On bi naj nenadoma postal veliki organizator celotnega novega mladinskega centra. Na tistem sestanku smo zaključili, da se vse mladinske organizacije dobimo, se usedemo skupaj in pogovorimo. Mislili so, da nas bodo znova izigrali. Rekli so, da bomo sprejeli neke sklepe; hoteli so nas preglasovati v vsem, kar bi mi želeli povedati, oziroma sprejeto bi bilo tisto, kar bi želeli oni doseči. Na sestanku sem dobil nalogo, da kontaktiram vse mladinske organizacije, a sem naslednji dan zvečer dobil e-mail – Janja Vučko je že vse napisala: vrstni red, točke, dnevni red, raznorazno. Še sedaj imam ta e-mail shranjen kot dokazno gradivo. Po točkah sem ji skušal obrazložiti nemnosti, ki jih je napisala. Mislil sem si: »Čakaj, *what the f**** govoriš, kaj pišeš?« V bistvu ni imela niti mandata in ni bila pristojna za kaj takega, to bi moral narediti jaz. Že tam so se vse zmenili, o izvolitvi novega vodstva in raznoraznih funkcij. Samo gledal sem. Vse so se že zmenili. Rekel sem, da se z Iztokom tega ne bova podpisala. Ne morejo zahtevati, da moramo 8 dni pred

sestankom to poslati. Kaj bo potem? Saj imamo navaden sestanek, ne nadzorni odbor neke seje. Nič takega, zgolj neformalen sestanek imamo. Že pri tem je bila »štala«. V glavnem, rekli smo, da pridemo, potem pa smo sklenili, da absolutno ne bomo sodelovali na tem sestanku. Prišli smo tja in predstavili vse svoje umetniške koncepte in performanse. Ostali so skoraj pobegnili s prizorišča, mi pa smo jim seveda »težili«. Želeli smo govoriti tako dolgo, dokler ne bi povedali vsega, kar mislimo, medtem pa nikogar drugega ne bomo pripustili do besede. Za to je poskrbel Bor kot nek vodja te okrogle mize oziroma debatnega krožka (smeh). »Razturili« smo jih. Celo tako zelo, da se najverjetneje niso niti zavedali, kaj se jim je zgodilo. Lepo je bilo, da smo imeli Bora, ki je pravnik, zato je točno vedel, kaj lahko in česa ne smemo. Tako je to stvar pravno izpeljal do konca. Nato je vse skupaj znova potihnilo. To je bila tista zadnja resnično organizirana splošna akcija. Taka res »hardcore«, kjer je bilo vse pripravljeno. Šele takrat so doumeli, koliko nas je, koliko društev, ljudi, ki imajo pravni koncept, moč, argumente in znajo materializirati neko stvar. Ostali so bili sami »šalabajzerji«, tam so bili samo zaradi števila. Kaj drugega lahko pričakuješ od histerikov?

T: Je vodja pogroma, Gruškovnjak, imel celo poblastilo, da govori v imenu vseh ostalih prisotnih društev?

I: Itak. Da ne bi kdo kje kaj slučajno zaj***, kaj preveč povedal. Tam se je videlo, da so počasi vse skupaj že obžalovali. Edino tisti gnoj, Bojan Vereš iz Ižakovec, včasih ni bil takšen gnoj. On se mi je zdel ... Ali bo on vodil, se bo on zdaj boril? Včasih ni bil tak.

T: Kakšen je pravzaprav pravni status kluba, organizacijska struktura, porazdelitev pristojnosti?

I: Na začetku je bilo zamišljeno tako, da bodo formirana tri ali štiri društva, peto bi bilo šahovsko. Stvar je predvsem birokratske narave – več formalnih stvari, tem boljše. Oni (občina, op.a.) imajo občutek, da smo tako slabi birokrati, kot so slabi birokrati oni sami. Uradni naslov je Štefana Kovača 1. Štefana Kovača 3 več ni, ne obstaja. DIM je bil v nevednosti včasih registriran na Štefana Kovača 3, kar je v bistvu zdaj kulturni dom.

Edino društvo, ki je uradno v Ambasadi, je Društvo za razvoj elitne kulture (smeh). No, ok, uradno sta upravitelja Ambasade DIM in D. R. E. K. Seveda uradno neuradno (smeh). Mi smo tam, to je to, uradno pa nismo z občino ničesar podpisali. To je skvot. Ugotovili smo, da je tako za nas tudi najboljše. S kakršnimi koli uradnimi papirji se stvari le zakomplicirajo. Edina pomanjkljivost v tej zgodbi je dejstvo, da si ne moremo zagotoviti ogrevanja (sedaj je tudi to preko samoiniciativne akcije mladih urejeno, op.a). Se je pa letos pokazala neka iniciativa in pripravljenost tudi za ureditev tega področja. Neformalno pa dejansko funkcionira tako, da so se ravno pred kratkim menjali predsedniki (Iztoka Korena je zamenjal Uroš Buzeti, op.a.), vsake toliko časa se celo sestankuje. Po moje je to bolj navidezna organiziranost. V kolikšni meri upoštevajo sklepe, sprejete na teh sestankih, je drugo vprašanje. Težko je uskladiti dvajset ljudi. Ene stvari so pač jasne, npr. kaj je Ambasada, drugo pa je, kako neko prostovoljno društvo vodi svoje stvari v okviru Ambasade, na kakšen način poizkuša širiti svoje dejavnosti. Meni osebno gre vedno na živce, da se pod Ambasado tlači vse tisto, kar recimo počne kak posameznik. S tem se dela krivica klubu, ker je to samo prostor za izražanje idej. Dosti bolj elegantno je ustanoviti društvo in nato preko društva početi svoje stvari. Ta skupen konsenz je čez čas postal problematičen. Seveda se tega nismo nikoli konkretno dotaknili, to je bil zmeraj nekakšen skvot, anarhija. Ampak vseeno, če hočeš biti kontrautež enemu sr***, se moraš tudi ti malo organizirati in do neke mere zresniti. Ker pa je to še zmeraj vse skupaj prostovoljno, vemo, kako je.

T: Kakšne so programske smernice kluba?

I: Včasih so bile te stvari dosti bolj raznolike. Imeli smo kar precej gledaliških predstav, razstave in raznorazne stvari. Delavnic niti ne toliko. Se pa zadnje čase pojavljajo neki novi organizatorji, promotorji in podobno. Prioriteta se daje koncertom. Moram pa priznati, da sem se zadnje dve, tri leta kar precej odstranil od vsega tega dogajanja in Ambasade nasploh, ravno zaradi nestrinjanja z nekaterimi stvarmi. Zdelo se mi je nesmiselno žrtvovati več časa, kot je potrebno, ker sem ugotovil, da so me samo izkoriščali. Na koncu je prišlo tako daleč, da sem moral ozvočiti skoraj vsak koncert, delati tu in v MIKK-u, potem je bila na koncu zaradi tega še »štala«. Sklenil sem se

umakniti, s Tomico (Tomica Glavica, MIKK-ov prostovoljec, op.a.) sva ustanovila založbo God Bless This Mess, D. R. E. K. pa se je pač umaknil iz tega. Dobil sem občutek, da se kar vseporek brezglavo potrjujejo skupine. Pri enih sem si res mislil: »F***, zakaj je zdaj to?« Kar nekaj. In tudi v tem primeru je prišlo do te shizofrene situacije, ko kar naenkrat več ne vemo, ali imamo neko skupno vizijo glede programa ali ne. Vsi se zavedamo, kateri koncerti so dobro obiskani, in vsi smo seznanjeni z osnovnimi pravili, zato bi jih morali upoštevati. Seveda ne smemo biti elitisti – oziroma do neke mere celo populistični – in organizirati samo profitabilne stvari. Temu sem nasprotoval že od nekdaj. Kljub temu pa moramo biti racionalni. Jasno je, da ne moreš na začetku gostiti benda za 250 €, ker nimaš denarja in je potrebno varčevati za nakup opreme ter renovacijo. Za to je potreben denar. Ne moreš si privoščiti bend za 250 €, ki ga na koncu pride poslušat 5 ljudi. Osnovna racionalnost mora biti prisotna. Ne vem. Radi bi počeli veliko stvari, tudi jaz bom delal koncerte še naprej, seveda. Vseeno pa je to odvisno od tega, kdaj si doma, kdaj imaš čas, nimaš drugih obveznosti in imajo tudi drugi aktivisti čas. To je to.

T: Je elitizem D. R. E. K.-a odgovor na trivialnost okolice?

I: (Bučen smeh). Dejansko si točno povzel to, zakaj se imenujemo D. R. E. K. Enkrat smo šli na koncert. Jaz, Tomo Glažar, Tomica, Kleemar in Bekko. V MIKK-u se ni dogajalo nič, v Rakičanu pa je bil v gasilskem domu koncert skupin Železobetone in Dismissed. Kar nekaj. Stal sem tam kot gnoj, nakar smo po hitrem postopku odšli. Peš smo se sprehodili do avta, jaz pa sem izjavil, da je to bil »en velik drek« in da sploh ne štekam te zadeve ter zakaj se vse to skupaj sploh dogaja. Na koncu smo prišli do spoznanja, da smo mi sami oziroma ta celotna ekipa tisti, ki smo čudni. Ne razumemo tega oziroma nam naša inteligenca ne dopušča razumevanja. Potem smo nekako prišli do sklepa: fu*** sh**, mi smo elita. In če smo največji gnoji, fu*** smo elita. Ampak to je samo za izbrano družbo. Četudi samo za razprave, kjer je dovoljeno razmišljati. Nakar potem ugotovimo, da bi bila kratica D. R. E. K. dobra »fora« za Društvo za razvoj elitne kulture. Ideja je padla z neba, vsi smo se samo spogledali in bili navdušeni: »Stari, to je genialno, to mora biti«. Takrat sem imel ravno probleme z registracijo društva, ker po

novem nisi smel registrirati angleškega imena (God Bless This Mess, op.a.). To pa je bilo tako lepo provokativno poimenovanje, hkrati pa nismo imeli nobenih problemov na upravni enoti. Niti s kratico (smeh). Ampak ja, to je bil dejansko odgovor na banalnost, na to trivio, na ta fu*** ogaben peskovnik, kjer nihče ne razmišlja, samo sledi kot ovca. Kar me najbolj skrbi pri tej stvari, je splošen odnos. Nekdo skuša stopiti v stik z nami in nima pojma, s kom ima opravka. V sekundi si te predstavlja v kravati, kot nekega človeka, ki organizira komorno glasbo. S te strani mi je super, ker »folk« to še vznemirja. Ko govori z mano po telefonu in nima pojma, s kom govori. Ne ve, kdo sem jaz, da sem »gnoj«, da sem neki »šalabajzer« iz Beltincev, ampak ima povsem spoštljiv odnos. Mislijo si, da če smo neko društvo iz Beltincev, smo gotovo povezani z neko kulturo ali s čim podobnim. To je super. V tem pa je ravno bistvo: mi smo proti vsemu – temu elitizmu in elitni kulturi kot taki. Če ta sploh obstaja in če to sploh je kultura. V bistvu služi bolj kot izgovor za kravatarje, da se lahko kažejo naokrog.

T: Še kakšna misel o pomenu Ambasade za okolje z družbeno-političnega vidika? Vpliv v smislu političnega ozaveščanja, »razsvetljevanja«?

I: Žalostno je, da smo do sedaj predvsem prepričevali prepričane. To levo gibanje je že od nekdaj funkcioniralo nekako tako, da je slej ko prej uničilo samo sebe. Ampak ne gre za to, ali imaš tristo privržencev oziroma sledilcev. Seveda je bil določen vpliv. Ljudje, ki prihajajo k nam, so na tak ali drugačen način izpostavljeni nekemu vplivu. Pomembno je že samo dejstvo – in to sem povedal že milijonkrat – da takšen klub sploh obstaja. Velik pomen ima za lokalno sceno, za razvoj nekih kreativnih idej, glasbenikov, slikarjev, filmarjev, česar koli. Nujno potrebno je imeti nek avtonomen prostor, kjer stvari nekako funkcionirajo, kjer se posamezniki organizirajo, pogovarjajo, vidijo in slišijo stvari. Program znotraj tega prostora mora biti kontinuiran. Prej tega ni bilo, precej »padalsko« je bilo. Ko pride študent čez vikend domov iz Ljubljane, je zelo pomembno, da lahko nekam gre. Da ve, da se tukaj nekaj dogaja. Kam pa bo šel drugam? V Ljubljani je vsakodnevno dogajanje, zelo pestra izbira. Zakaj bi šel domov? Ambasada je prostor, kamor pridejo mladi in vidijo neki bend s fu*** Finske, so navdušeni, spoznajo tudi druge ljudi, slišijo druge ideje in nato čez tri mesece ustanovijo svoj bend. Za razvoj neke

scene, nekega potenciala mora obstajati tovrstni prostor. Čim manj so prostori obremenjeni z lokalno skupnostjo, tem boljše funkcionirajo stvari znotraj teh prostorov. Bolj odprto, mogoče manj ideološko obremenjeno. Ambasada je prostor, kjer moramo slehernemu pustiti delati to, v kar pač verjame in zna to tudi argumentirati. Ok, »skinheadov« verjetno ne bomo spuščali noter, da bi tukaj imeli svoje manifeste. Netolerantni smo do netolerantnosti, to je prva stvar. Ambasada – dokler se ne podere sama od sebe – bo, po moje, stala.

T: Vidiš Ambasado tudi v prihodnosti kot avtonomen, neformaliziran prostor?

I: Upam, da ja. Težko si predstavljam kogar koli kot direktorja. V bistvu zelo težko. Po drugi strani si težko predstavljam, da bi občina sploh imela dovolj denarja za financiranje. Ves čas imam občutek, da sploh nimajo vizije, kako bi tukaj vzpostavili mladinski center. Ne zato ker morajo, hočejo, želijo narediti nekaj s tem, ampak bolj zato da »ugasnejo« nas. »Saj bodo prerasli, saj bodo to in ono«. Ku*** bomo. Najverjetneje bomo še pri šestdesetih letih taborili v Ambasadi, tako kot Breclj, ampak nas bo več. En, dva, tri.

T: Še kakšna misel, razmišljanje za konec, sva kaj pozabila omeniti ?

I: Predmestje je pred mestom.

Priloga C: Intervju Uroš Buzeti - B

Kulturno-politični aktivist, glasbenik, filozof, bivši predsednik Društva iniciative mladih Beltinci

Beltinci, 12. 8. 2011

T: Zakaj v prvi vrsti sploh ime Ambasada Štefana Kovača - Marka?

U: Koncept oz. idejo o poimenovanju Ambasade po Štefanu Kovaču - Marku tvori več motivov oz. razlogov: najprej je Štefan Kovač - Marko tukaj predstavnik in simbol avtonomne, uporniške drže, temelječe na kritični in napredni misli, udejanjeni skozi iniciativnost, v borbi za temeljne človekove pravice in svoboščine. Klub Ambasada ŠKM se nahaja na ulici Štefana Kovača, na koncu katere je tudi njegov grob (na mestu, kjer so ga leta 1941 ubili madžarski fašisti), v socialističnih časih pa je bila po njem poimenovana Osnovna šola Beltinci. Gre za lokalno zgodovinsko osebnost, saj je bil Štefan Kovač prvoborec v uporabi zoper fašizem, organizator OF v Prekmurju in Međimurju, po smrti pa je bil proglašen za narodnega heroja. Pri poimenovanju gre predvsem za navezavo na načela in vrednote, na katerih je slonela aktivnost in uporna drža Štefana Kovača. V tem smislu je Ambasada zamišljena kot aktivna kulturno-politična tvorba, ki deluje samoorganizirano, iniciativno in prostovoljno v dobrobit kulturnega, socialnega ter političnega življenja v lokalni skupnosti in širše. Iz teh iztočnic kot načelne podlage se je razvilo samoniklo kulturno prizorišče, ki je v devetih letih delovanja postalo nekakšen center tako imenovane alternativne mladinske kulture.

T: Kaj klub v programskem smislu ponuja uporabnikom? S čim vse se ukvarjate?

U: Mislim, da gre tukaj bolj za to, kaj uporabniki s svojo aktivnostjo ponujajo klubu, s čim ga vsebinsko zapolnijo. Ker je pretežen del delujočih v Ambasadi glasbenikov in glasbenih privrženecv, je zato poudarek predvsem na glasbeni produkciji in koncertni ponudbi. Se pa dogajajo tudi razne druge prireditve in aktivnosti, kot so filmski večeri,

razstave, gledališke predstave, umetniški in politični performansi, predavanja, okrogle mize, igranje šaha, razne delavnice, prostor pa služi tudi kot dnevni prostor za druženje, vendar poudarek je na kreativnem preživljanju časa in odprtosti prostora, torej dostopnega zainteresirani javnosti. Programski spekter javnih prireditev je precej širok, v koncertni ponudbi pa dajemo prednost tistim bendom oz. performerjem, ki se ne prilagajajo glasbenemu tržišču, ki raje stavijo na avtorsko glasbo, pri tem pa skušajo biti inovativni, nekonvencionalni ter samosvoji. Ambasada je postala pomembno koncertno prizorišče znotraj slovenske alternativne glasbene scene, v zadnjih letih pa smo gostili tudi dosti tujih glasbenih skupin, praktično iz celega sveta, najrazličnejših zvrsti glasbe, od punka, rocka, hardcora, jazza, metala, noisa, grinda ... Pri izboru tematike filmskih večerih stremimo k neodvisni in umetniško progresivni filmski produkciji ter filmskim dokumentom, ki obravnavajo aktualne družbene probleme. Poslanstvo Ambasadinih prostorov je namreč tudi v izobraževanju in osveščanju našega občinstva. V prostorih Ambasade potekajo tudi snemanja lokalnih bendov pod okriljem neodvisne založbe God Bless This Mess, prav tako pa prostori služijo za vaje vseh teh bendov.

T: Principi, vrednote, na katerih temelji Ambasada?

U: Najprej je treba povedati, da gre v Ambasadi za frakcijo različnih interesnih skupin oz. posameznikov, ki so formalno združeni pod okriljem društev, ki zasedajo te prostore. V tem oziru gre v določenem pogledu tudi za različne principe in vrednote, ki poskušajo bivati v nekakšnem pluralno vrednostnem sožitju. Skupni principi in vrednote, h katerim strmimo in s katerimi vzpostavljamo to sožitje, so tiste, ki omogočajo obstoj Ambasade takšne, kakršna mora ostati, tj. temelječa na samoiniciativi, avtonomiji, ustvarjalnosti, solidarnosti, neprofitni usmerjenosti, prostovoljstvu, medkulturnem sožitju, odprtoglavosti in družbenokritični misli ter prizadevanju za javno dobro.

T: Ste »ambasadorji« anarhisti, marksisti ali nedefinirani alterintelektualni ekletiki levega pola?

U: Ambasadorji so v prvi vrsti skupina prostovoljcev, ki na različne načine in z različnimi vsebinami kreira kulturno življenje Ambasad, in jih je zato treba prej kot enoznačno politično opredeljen kolektiv potrebno jemati bolj kot lokalno organizirano skupino ljudi, ki jo sestavljajo ljudje z različno usmerjeno aktivnostjo in stališči. Če bi skušal določiti prevladujoče politično-ideološko stališče v tej skupini ljudi, bi rekel, da gre največkrat za pristaštvo liberalizmu. Vendarle pa obstajajo tudi nekateri posamezniki, ki se nagibajo k marksističnim in anarhističnim idejam, se ukvarjajo s političnim aktivizmom, politično angažirano umetnostjo in političnimi performansi ter akcijami, s katerimi razdirajo ozkost vaške mentalitete, razblinjajo apatijo in brezbržnost mladih na polju širšega političnega življenja, opozarjajo na krivičnosti znotraj aktualnega družbenega sistema in brutalnosti kapitalizma v odnosu do majhnega človeka.

T: Kakšna je strukturna/formalnopravna organiziranost Ambasad? Kako je videti ta tako opevana »demokracija od spodaj« v praksi?

U: V Ambasadi delujejo tri društva: Društvo iniciative mladih, Humanistično umetniško Društvo – Črno polje in Beli kvadrat ter Društvo za razvoj elitne kulture. Društvo iniciative mladih je tisto, ki opravlja poglavitni del upraviteljstva prostorov in izvajanja programa javnih prireditev. Ambasada Štefana Kovača - Marka kot organizacija nima konkretnega formalnopravnega statusa in temu ustrezne formalne oblike. Delujoči so organizirani v svojstveno društveno organizirano strukturo, ki ni podobna hierarhični upravni strukturi mladinskih centrov ali študentskih klubov, ampak upravljanje poteka skozi društvene funkcije, ki se sicer določijo na demokratični podlagi, se torej izvolijo na društvenih skupščinah. Kriterij odločanja se ravna po kvalitetah člana – glede na njegove organizacijske sposobnosti, samoiniciativni zagon, odgovornost, razumevanje, razvijanje in uresničevanje ideje Ambasad. Gre za demokratičnost v smislu konstruktivnega iskanja konsenza, ki bi bil v skladu s postavljenimi načeli delovanja in dobrobiti kluba.

Na ta način so postavljena tudi klubska pravila glede discipline in reda, obnašanja v prostoru, principa organizacije dogodka, programskih smernic.

T: Kdo pa sploh so aktivisti DIM-a? Lahko opišeš njihov delovni dan v praksi?

U: Člani DIM-a so pretežno lokalni mladinci in mladinke, ki prostovoljno in v različni meri prispevajo k aktivnosti delovanja Ambassade. Med njimi so glasbeniki, ljubitelji alternativne glasbene scene, socialni delavci, študentje družboslovnih in humanističnih ved, politični aktivisti, organizatorji koncertov, koncertni promotorji, kulturni delavci, fotografi, šahisti ... Njihov delovni dan je odvisen od njihovega angažmaja. Če nekdo organizira koncert, poskrbi za določene organizacijske zadeve, pri izvedbi dogodka pa sodeluje več članov, ki imajo voljo oz. možnost takrat pomagati. Delo se tako porazdeli na določene funkcije. Sem spada reklamiranje dogodka, plakatiranje, čiščenje prostorov, kuhanje hrane za bende, namestitvev prostorov za prenočitve, vzpostavitev tehnične opreme, načeloma pa strmimo k temu, da je vsak sposoben opravljati čim več različnih del, ki so pač potrebna za speljavo prireditve. Poleg izvajanja samih javnih prireditev so tu še razna druga dela, npr. birokracija društva (pisanje razpisov, poročil), obnavljanje prostorov, nabava opreme, sestanki društva, planiranje programa, čistilne akcije, politične akcije..

T: Na družbeno-aktivističnem področju se med drugim ukvarjate tudi z raznoraznimi direktnimi akcijami, performansi. Gre pri tem bolj za spektakel zaradi spektakla ali dejansko mislite, da vaše akcije vendarle dosežejo nek širši namen ozaveščanja?

U: Družba, v kateri živimo, je družba spektakla. Spektakel je princip, kako mediji delujejo in manipulirajo z zavestjo ljudi. Mi pa hočemo s temi akcijami in performansi v sfero javnega vnesti družbenokritično misel, pritegniti pozornost z namenom osveščanja, in ne zamegljevanja, ter tako opozoriti na določene krivice in probleme v družbi. Menim, da akcije dosegajo svoj namen, saj vzbujajo odobravanja in podporo drugih ter odpirajo polje javnega kritičnega pretresa problematike.

T: Si pri katerih tovrstnih akcij sodeloval tudi sam?

U: Pri mnogih akcijah sem sodeloval, tudi v vlogi iniciatorja. Npr. maja leta 2008 sva s članom DIM-a, Mitjem Maučecom, na zunanjo steno Ambasade postavila ulično likovno-tekstovno razstavo z naslovom »Proletarci vseh dežel, uprite se!« Razstava je opozarjala na brezperspektivnost mladih, propadajoče stanje delavstva in socialno degradiranost okolja. Plakaterska ulična akcija »Bush pod tuš« pa je bila odgovor na spektakularno mentalnoonesnaževalni dogodek v Sloveniji junija 2008, srečanje vrha EU-ZDA na Brdu pri Kranju. Z razvpitim obiskom nas je onečastila ekonomsko-politična globalna elita, Busha je na preimenovanem letališču J. Pučnika sprejel Janša s svojo Urško, zagotavljanje varnosti pa je ob paranoidnem straženju terjalo še zaprtje glavnih prometnih tokov v centru Slovenije. Ob izbrisu zgodovinskega spomina na hladno vojno sta Bush in Putin paberkovala o (ne)gradnji protiraketnega štita, vojna v Iraku pa je dobila vsestransko podporo s strani tistih, ki so omogočili uprizoritev Bushevega propagandnega shoda za NATO. Kot medijski performans lahko štejemo tudi članek, objavljen letos junija v pomurskem Vestniku, ko smo javno odgovorili na župnikov Župnijski list, v katerem je popljuval dejavnost Ambasade in pomen filozofske misli Karla Marxa. Po tem članku se župnik ni več oglasil.

T: Janeza Janšo ste nazadnje pričakali celo s plinsko bombo. Podpirate uporabo nasilja v »višje« namene?

U: Pri performansu ob obisku Janše je šlo za politično angažiran umetniški performans, ki je kazal na absurdnost praznovanja 20. letnice samostojnosti Slovenije v času, ko smo priča vsesplošnemu razpadu pravnosti in socialnosti države, v Beltincih pa smo gostovali nečastno osebnost, ki je protagonist velikih orožarskih poslov v času nečastne osamosvojitve. Načeloma ne odobravamo reševanja družbenopolitičnih problemov z nasiljem, temveč stavimo na osveščanje ljudi in civiliziran boj za socialno pravičnost in dostojanstvo človeka.

T: V zgodovini ste imeli precej burne odnose z lokalnimi oblastmi. Se je ta trend kaj spremenil? Kako je s financiranjem?

U: Ne bi rekel, da je šlo za precej burne odnose. Prej se mi zdi, da gre za odnos ignorance s strani občine, tako zdaj kot prej. Občina nas nekako noče priznati kot posebno pomemben faktor na področju lokalnega kulturno-družbenega življenja. Vsebina naše kulturne produkcije in programske ponudbe očitno ni v skladu z njihovim pojmovanjem kulture, pod katero vidijo, tudi sodeč po njihovi vsebinski naravnosti kulturnih dogodkov, zgolj tradicionalnost in folkloro. Pred kratkim je prišlo do zapleta pri kandidaturi DIM-a na občinskem razpisu za financiranje kulturnih programov in projektov. Najprej so našo vlogo za razpis neutemeljeno zavrnilo, po naši drugič oddani vlogi pa so vlogo zavrnilo, brez da bi nas o tem obvestili, ter nas tako izvržli iz razpisa. V zapisniku komisije so nato zapisali, da so vlogo (po njihovi oceni vsebinsko neprimerno za ustreznost kriteriju razpisa kulturnih dejavnosti) prenesli na župana oz. občinski svet, ki bi izven komisije in njenih kriterijev glede kulturnih projektov ocenili primernost financiranja naših projektov. Na odločbo razpisa smo se zdaj pritožili, saj je šlo za večje nepravilnosti upravnega postopka in sumljivo diskvalifikacijo društva na razpisu, nakar so našo pritožbo zavrnilo kot preuranjeno ter navrgli še nekaj zakonskih členov, s katerimi so nas postavili v novo zmedeno pravno situacijo. Zgodba se še razpleta. Slednji primer dokazuje izključujoč odnos občine do nas in naše kulture ter potrjuje ozkost razumevanja pojma kulture. Financiranje kluba je najbolj odvisno od zbranih prostovoljnih prispevkov na prireditvah, prijavljamo pa se tudi na občinske in državne razpise, npr. sklad JSKD Ministrstva za kulturo. Kot sem izjavil v nekem drugem, nedavnem intervjuju, zagon naše dejavnosti v prvi vrsti ni v denarju, ampak v zavesti o pomenu te dejavnosti. Ambasada je vsem ostalim kulturnim institucijam, ki so finančno napolnjene tako s strani države kot sponzorjev, vedno dokazovala, da je možno z zelo malo denarja in z zelo dosti volje narediti bogat kulturni program.

T: Kakšen je pomen Ambasade za lokalno okolje? Morda v kakšnem interakcijskem smislu lokalno okolje vpliva tudi nazaj na vas?

U: Pomen Ambasade sega daleč izven meja lokalnega okolja. Dejansko dandanes Ambasada zaradi svoje specifičnosti velja za eno redkih prizorišč avtonomne mladinske kulture na področju Slovenije in dosti širše. Po vseh številnih izpeljanih koncertov tujih zasedb, s katerimi smo postavili Beltince na zemljevid sveta, po uveljavitvi Ambasade kot pomembnega medkulturnega stičišča, po izredno pestri in raznoliki ponudbi glasbe ter drugih umetniških praks, v nasprotju s plehko ponudbo diskotek, fancy barov in gasilskih veselic, po toliko neskončnih urah vloženega prostovoljnega dela v dobrobit lokalnega kulturnega življenja, nas lokalna oblast, torej občina in Cerkev, še zmeraj nista pripravljene sprejeti in priznati naše zasluge in reference. V Župnijskem listu, glasilu beltinskega župnišča, se lokalni župnik dokaj odkrito trudi in angažira, da bi nas beltinski javnosti predstavil kot kvazikulturnike, Ambasado kot zbirališče socialnih odpadnikov, ki so onkraj dobrega, najdenega samo pri tistih mladih, krščansko pokorno pridnih ovčicah. V zadnjih časih nas na javnih prireditvah vse pogosteje oblega tudi policija, kjer gre sigurno za represivni pritisk s strani politike. Rekel bi, da okolje sicer ne vpliva nazaj na nas v smislu preoblikovanja, ampak nas vedno znova opominja na pozicioniranost Ambasade v zakrknjenem konzervativnem okolju.

T: Dotakniva se še prihodnosti kluba. Kako jo vidiš?

U: Upam, da se bo ideja Ambasade v prihodnosti še naprej razvijala v stabilen, neodvisen, avtonomen center uporniške in kreativne mladinske kulture. Kar zadeva opremljenost prostora se obeta vgradnja centralne peči. To pomeni, da bi lahko Ambasada končno tudi pozimi delovala v normalnih razmerah. Po nabavi videoprojektorja se na programskem področju obeta več filmskih večerov, potrebno je še precej obnavljanja prostorov, materialov, strehe, nabaviti nove bobne ... Skratka, potrebno je precej infrastrukturnega vlaganja in tehničnega opremljanja. Na novonastalem Trgu Karla Marxa bomo uredili okolico, postavili letni kino, prirejali kulturne dogodke, kot so koncerti, predavanja, filmi ... Zelo pomembna stvar je tudi

prava internetna stran Ambasade, ki še vedno ni na spletu. Na njej bi namreč zabeležili vso zgodovino delovanja in dogajanja v Ambasadi, sam medij pa bi koristili za razna informiranja, najavljanja in poročanja o dogodkih. S tem bi ogromno pripomogli k seznanjanju splošne javnosti o tem, kdo smo in kaj vse smo že ter kaj bomo še naredili. V Ambasado bomo skušali privabiti sveže mladinke in mladince, ki bi bili zainteresirani za našo dejavnost, jih vključiti v naše delovanje, seznanjati z idejo Ambasade in jim jo, nenazadnje, predati v roke krmiljenja naprej. Zato je v prihodnje potrebna čim pogostejša odprtost Ambasade in izvajanje kulturnega dogajanja, doznanega čim širšemu krogu mladih. Na programskem polju bomo skušali imeti več predavanj, tudi iz Delavsko-punkerske univerze in Filozofske fakultete Ljubljana. Poudarek bo tudi na izobraževanju in pozivanju mladih h kritičnemu mišljenju v odnosu do aktualnega družbenega stanja in podajanju v boj za boljši jutri.

T: Bodiva za trenutek malce samokritična. So katere stvari, ki bi se jih dalo izpeljati bolje, bolj domiselno in načrtno? Ali je na vseh področjih vse super, idilično, v rožicah?

U: Seveda stvari niso popolne. Nenehno se ukvarjamo z različnimi problemi kot npr. že prej omenjeni pritiski s strani policije, problemi z odnosom občine, napadi župnika, skratka pritiski, ki prihajajo od zunaj. Pride pa kdaj tudi do notranjih problemov, saj smo navsezadnje frakcijska skupnost, kjer se včasih soočajo različni pogledi na določene stvari, nekateri pa kršijo tudi klubska pravila.

T: Kakšen pomen za aktivistično sceno v Beltincih ima gverilski pionirski prispevek Danija Kavaša na tem področju?

U: Dani Kavaš velja za začetnika in pobudnika te aktivistične scene v Beltincih, kar sega že dobrih 15 let nazaj. V tem času je njegova vsestranska aktivnost glasbenika, pesnika, slikarja, striparja, organizatorja koncertov in še kaj močno vplivala na kulturno dogajanje in razplet mladinske scene v Beltincih, na naslednje generacije mladih in nenazadnje na nastanek Ambasade Štefana Kovača - Marka. Njegov prispevek je tukaj vsekakor zelo

pomemben, saj je nastavljal ključne prijeme za ohranitev avtonomnosti Ambasade in postavil načelna izhodišča ideje Ambasade. S svojo politično angažirano umetnostjo in s svojo brezkompromisno kritiko, kot je npr. Folklorni festival Razkristjanjenje, je dodobra pretresel lokalno javnost in odkrival kritično distanco do vaškega malodušja ter togosti lokalnega kulturnega živeža. Njegov ključni pomen za aktivistično sceno v Beltincih vidim v spodbujanju mladih k izboritvi lastnega prostora za uresničevanje širokih človekovih zmožnosti in pravic, v pogumnem in drznem boju. S kritičnim in naprednim umetniškim opusom pa strelja direktno v mrzlo srce zaostalega, konzervativnega in klerikalnega okolja.

T: Še kakšna zaključna misel za konec?

U: V času, ko nas kapitalizem tolče z vsemi močmi in so mladinske subkulture postale neme črne luknje, bomo v Ambasadi poskušali ostati svetla točka in iskali razloge za upanje v Verski skupnosti Upanje brez razloga.